

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

9 1968

poštšina plačana v gotovini

VSEBINA:

BELE POTI	
Jože Kodre	397
PO ZIMI PA ROŽICE NE CVETO . . .	
Niko Bernard	399
TURNČ	
Ludvik Košir	402
PO JULIJCIH IN GRINTOVCIH	
Tone Strojín	404
JAVORNIK PREJ IN SLEJ	
Lado Božič	407
KO SEM PRVIČ PLEZAL V BREZNO	
Matjaž Puc	410
PO BENEČIJI	
Ivan Šavli	412
PREIZKUSNJA	
Janez Resnik	417
V JAMAH ZA SOŠKO FRONTO	
Pavel Kunaver	420
PRICA KOVANJE IN DOŽIVETJE	
Jože Mihelič	425
NA RASTISCU SPLOŠNEGA KAZALA PV ZA SEDMO DESETLETJE (1961–1970)	
Vilko Mazi	426
DRUŠTVENE NOVICE	427
OBČNI ZBORI	431
ALPINISTIČNE NOVICE	436
MLADINSKI ODSEKI	439
VARSTVO NARAVE	440
IZ PLANINSKE LITERATURE	441
RAZGLED PO SVETU	443

NASLOVNA STRAN:

RAZGLED S TRIGLAVA – Foto ing. Albert Sušnik

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS-urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvajsetkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.–, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.– ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

VARČEVANJE PRI

KOMUNALNI BANKI L J U B L J A N A

VAM PRINAŠA IZREDNO UGODNE
OBRESTI TAKO ZA HRANILNE VLOGE,
KAKOR TUDI ZA DEVIZNE RAČUNE

6,25 %

7 %

8 %

POLEG TEGA SODELUJETE TUDI PRI
NAGRADNIH ŽREBANJIH, KI JIH KRE-
DITNA BANKA IN HRANILNICA LJUB-
LJANA PRIREJA VSAKE 4 MESECE ZA
VARČEVALCE VSEH VRST VEZANIH
HRANILNIH VLOG IN VEZANIH DE-
VIZNIH RAČUNOV.

ZAUPAJTE TUDI VI SVOJE DENARNE
POSLE KREDITNI BANKI IN HRANIL-
NICI LJUBLJANA – BANKI, KI IMA
NAJBOLJ RAZŠIRJENO MREŽO PO-
SLOVNIH ENOT!

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1968 — št. 9

BELE POTI

Jože Kodre

anes bova s prijateljem obiskala kraj
mojih mladostnih spominov — Mozirsko planino.
Obiskala bova moje stare znanke, poti in tihe
smrekove gozdove odele v puhasto odejo novega
snega. Izbral sem čas, ko počivajo vsi: Matija,
Čučko, njune ovce in voli in moj Belko. Zmotila
jih bova le za kratek čas — za trenutek, da ne
pozabim nanje, da si bo Čučko prižgal svojo
ožgano čedro, Matija preštel svoje nemirne ovce
in Belko nemirno zahrzal, preden me bo odnesel
na potep, kot takrat. Ti boš, Čučko, rezljal cikle,
pipa ti bo nagajala in po tvoji temni izbi se bo
valil dim, ki nam bo silil v oči, midva pa se bova
smejala tvojim zgodbam o vodi, ki si jo dan za
dnem nosil do svoje pastirske bajte, in prekle-
mani brenti, ki so ti jo miši vsak večer pregrizle
tako, da si prišel do bajte brez vode, pa z mo-
krim jopičem in zadnjim delom hlač. Torej velja,
obiskala te bova. Čisto tiho bova hodila, kot dve
senci, na smučeh bova, da ne bodo škripali
najini koraki po snegu, da ne bova motila tišine
okoli vajinih koč.

Tiho drsijo smuči po svežem snegu. Tišina. Le
skozi smreke se v lahnih sunkih otresejo pre-
težkih bremen. Skozi megleno jutro hitiva k Ma-
tiji. Njegova kočja je črna, preperela in mrka.
Ni ga. Minila so leta in iz dečka sem postal
mož. Tvoj krog je sklenjen, moj prehaja proti
polovici, Matija! Tak je zakon narave. Tudi zate
velja isto, Belko, ti moj beli ponosni konj. Ne
bova se več podila po zelenih jasah, med smre-
kami pod zlatim soncem. In zate velja isto, Čučko!
Ni te, pa vendar se te bova s prijateljem spom-
nila in posedela pred tvojo kočjo.

Vzpenjava se proti hlevom nad dolino. Suha dre-
vesa in štori. Požganije nižajo mrke sence, me-
glene zastave plahutajo nad sedelcem. Zariševa

smučino skozi speči gozd. Niti šuma ni, ne ptič-
jega glasu. Gozd — velikan spi. Tu in tam sveža
sled in pok suhe veje, ko drsiva proti stari ogradi
pod Medvednjakom. Veter je vse močnejši in
stoletne smreke pri ogradi ječijo. Čakajo viharja,
da sklenejo svoj krog. Sopeva v strmi breg in
smuči se nama ugrezajo skoraj do kolena. Po
dolini pod nama se preganjajo megle, nad nama
pa slutiva sonce. Hitiva. Želiva v svet sonca, tam
bova zavriskala, tu je vse preveč tiho in slovesno.
Mimo razpadajoče Čučkove kočje in hlevov hitiva
proti vrhu.

Pri zadnjih smrekah se, kot bi odrezal, neha
megla. Slepeča sončna luč naju oblije. To je
najin svet. Svet sonca in iskrega snega. Laže
dihava, tu sva sredi življenja, sonce je pregnalo
moro tihote, ki sva jo nosila v sebi. Še malo
počakaj prijatelj! Vriskala bova kasneje. Še ne-
komu sva dolžna tihi pozdrav. V lahнем spustu
sva pri spomeniku. Nočeva vas motiti, dobri ljud-
je, ki tod spite svoj poslednji sen. Dajeva vam
kos tega zlatega sonca — drugega nimava. Skozi
gozd se zaprašiva na ljubensko stran. Sneg je
spihan in snežni kristali šelestijo pod smučmi.
Nimava časa za dolino pod nama, ne za venec
visokih gora tam na koncu doline. Kasneje vam
bova posvetila nekaj trenutkov, kasneje, bomo
skupaj obujali spomine na naša srečanja. Lahen
vzpon med osamelimi štori ob ogradi še imava
in pred čudovitim spustom sva. Sneg je tak, da
bi vriskal ob njem. Čudovito pobočje posejano
z redkimi štori in smrekicami sega tja doli do
Starih stanov, pastirskih koč. Oba hkrati se za-
prašiva navzdol, da se mrši sreč za nama. Kastle
proti Elanu! Zavoj za zavojem — eden lepši od
drugega. Terenski skok preko strme snežne vesine
in divji smuk prav do pastirske kočje. Zadihana
se ozirava nazaj na dve kot črta ravni smučini,
ki izginjata tam za robom. Zaradi prijateljstva se
zmeniva za neodločen rezultat tekme; lepota vož-
nje je bila enakovredna hitrosti.

Pod napuščem kočje odpneva smuči. Sedeva na
kup pripravljenih drv in loviva kapljice vode, ki
kapljajo od ledenih sveč. Tiho je okoli naju, ven-
dar je tišina drugačna od one na mozirski strani.
Tu ni vetra ne megle, tu je ječanje starih smrek,

zlat januarski dan z modrim, modrim nebom je okoli naju. Tam na desni se dviguje osamljena gora koroškega Matjaža in malo bliže Uršlja gora, kot nevesta z belim pajčolanom srebrnega snega. Še televizijski stolp danes ni tako grd, kot kronica na glavi neveste se mi zdi. In Raduha, bela in zgubana stanka, — bdi nad dolino Savinje. Pred nama se svetijo najine znanke: Device, Ojstrica, Rinke, Mrzla gora in tam zadaj odeta v sivozelen led divja Kočna. V mislih poromava preko njihovih sten in grebenov. Katero bova danes izbrala za obujanje najinih spominov, prijatelj. Najlepšo — Ojstrico? Ne! Goro najlepših razgledov in naših najljubših poti — Mrzlo goro!

Že pred leti sva hotela nanjo. Nisva dosti spraševala kod preko južne stene. Šla sva in po strmeh žlebu — bojda nemškem, prišla na vrh. Z vrha se gre na JV greben in potem po Hudem prasku — žlebu, kjer je do poletja sneg, so nama rekli. In šla sva. Samo, kateri žleb je Hudi prask, sva se spraševala. Vseeno. Žleb je žleb in izbrala sva prvega primernege. In potem je trajalo najmanj 4 ure, da sva zabila vse tiste preklemane kline, opravila še spust po vrvi, se premotovila skozi nekaj kaminčkov in nekaj bolvančkov v žlebu. In potem, ko sva prišla že na okrešljski travnik sva videla, da ni bil to nikakršen Hudi prask, čeprav sva prej želela, da bi bil. No in imela sva svojo prvo prvenstveno tam med Režkovim Y in Hudim praskom. Še danes, kadar nimamo na Okrešlju početi kaj »zelo resnega«, se odpravimo na Mrzlo goro. Po Hudem prasku — žlebu, kjer je do poletja sneg, in po JV grebenu gor in lepo po markirani poti proti Mrzlemu dolu. In ko nam je dovolj rdečih krožcev, se spustimo po lepem žlebu s kladivom v rokah — seveda mora biti v žlebu do poletja sneg, če ne ni to nikakršen žleb proti dolini. Na vsak način je treba zaustaviti divjo vožnjo, ker se, kot se za žleb spodobi, konča s skokom. Človek, ko se odpraviš na Mrzlo goro, ne bodi v skrbeh, kam sedaj! Mrzla gora ima vedno še najmanj po en ljubeč žleb. Malo je treba prečiti v levo in zopet se lahko odpelješ nizdol prav do travnika! Takšna je najina Mrzla gora. Od najinega prvega srečanja, ko nama je poklonila tisti sestop, sva ji dolžnika. In če nam postane na Okrešlju dolgčas, jo obiščemo — goro najlepših razgledov — goro naših najljubših poti.

Dovolj bo obujanja spominov. Dajva, posloviva se od belih znank, saj jih še obiščeva. Vzpenjčva se po dolinici ob robu stoletnega smrekovega gozda. S smrek kaplja in zelene livade trepetajo v svežem vetru, ki pihlja z ljubenskega konca.

Preko ograde in mimo ovčjega hlevčka se vzpenjava proti Ledeni jami. Še nekdo se je z nama veselil tega dneva. Jasa pred nama je prepređena z zajčjimi sledmi in tu pa tam se kakšen ptiček spreletava med zasneženimi vejami smrek. Med belimi kupolami smrek komaj utirava smučino. Od časa do časa se vsuje po nama naga-jivi sneg ali pa prijateljeva smučarska palica ravno ob pravem času poskrbi, da se z veje nad tabo usuje beli hlad. Ne govoriva. Vsak ima svoje misli. Po najinih belih poteh je treba hoditi brez besed. Le prijateljeva senca je lahko tvoja spremljevalka. Človek, če si zaželiš tišine, če ti je dovolj mestnega hrupa in vsakdanjosti življenja, če hočeš biti za trenutek sam s svojimi mislimi, poišči si bele poti. Na stotine jih je. Samo poiskati jih je treba, pa saj se ti same ponujajo. Prislunhi tihi govorici zasneženega gozda — tega tihega velikana in čul boš ječanje stoletnih smrek, čakajočih svojega zadnjega viharja. Čul boš življenje okoli sebe in trepet mladih smrek. In če boš žalosten, pojdi v gozd po belih poteh, ko bo okoli tebe zlat januarski dan z modrim, modrim nebom nad tabo.

Približujeva se sedelcu nad dolino, kjer sva zjutraj začela svoj obisk. Na mozirski strani sva in zopet se preganjajo okoli megle in zavija turoben veter. Pod nama se v megleni dolini prikaže Matijeva koča in zdi se mi, da bo stari Matija vendarle stopil na prag svoje koče in da bo moj Belko z valujočo belo grivo pridirjal k meni. Ne, ne bo ga, saj danes ne more priti!

POZIMI PA ROŽICE NE CVETO...

Niko Bernard

očmi prebadam nepredirno in nemo temo sobe. Bilo je vroče in zatohlo. Zaudarjalo je po alkoholu in neločljivi bratci vinske kapljice so jasno in glasno oddajali čare čudežnega opoja s čudovitim cmokanjem in smrčanjem, da je mnogim v prenatrpani sobi privijalo vijake na živcih. Nestrpno sem čakal jutra. Tone je spal poleg mene in tudi pridušeno častil bogove. Janez se je položil na tla, zlezal v spalno vrečo, spal kot klada, da sem mu kar zavidal.

Srečali smo se v Kranjski gori in jo skupaj mahinili na Vršič. Vedel sem za njune načrte v Prisojniku, zato ju nisem nadlegoval z vprašanji. Bil pa sem tembolj presenečen, ko sta me povabila s seboj. Seveda sem ponudbo z veseljem sprejel in kar vroče mi je postalo od nestrpnega pričakovanja naslednjega dne.

Noč se je počasi umikala dnevu in še v temi smo odrinili iz Erjavčeve kočice proti Tičarici. Še zadnji pozdravi duhovitega Joža, ki je prežulil noč ob šestih štefanih cvička in že nas je obdajal tihi mir gorske prirode. Jug je močno pritisnil, vendar je bilo nebo jasno in čisto. Šita glava in Mojstrovka sta se kopali v opojni luči mesečine, ki je obetala lep dan.

Počasi smo rili navkreber. Sneg je ponoči pomrznil in je držal kljub ogromni teži naših nahrbtnikov. Nevidni slikar je narisal naše sence v snegu — rodilo se je jutro.

Tičarica je tiho samevala in bdela nad trentarskimi špiki. Prestrašena jata kavk se je neslišno odlepila od smetišča pred kočjo in zakrožila v elegantnem letu nad nami. Tone si je oprtal Janezov nahrbtnik, ki je bil najtežji. Brez besed smo stopali po stari gazi, ki je držala proti Prisojniku. Pri starem napol podrtim bunkerju iz prve svetovne vojne smo se ustavili. Stali smo pod steno, ki je odeta v deviško belo tančico snega in ledu rastla pred nami. Bila je še nedotaknjena in nismo si znali razložiti, zakaj je niso naskočili še drugi in: boljši plezalci pred nami. Pokazala sta mi, kje sta steno že načela, vendar sta se morala po 200 m vzpona zaradi prehudega mraza vrniti. Prečila sta v desno in se spustila po vrvi na snežišče. Vrv sta pustila pritrjeno v steni, da

bi se drugič lažje povzpela do mesta, kjer sta obrnila. Zedinili smo se, kje naj bi smer potekala. Oprtal sem si še Janezovo drvarnico in zagrizli smo se v snežišče pod steno.

Sneg jo postajal vse trši in kar hitro je vse skupaj lezlo k nosu. Imeli smo samo en cepin, ker smo računali, da tega orodja v steni ne bomo potrebovali, a že takrat sem vedel, da sem zagrešil veliko napako. Ustavili smo se pred ledenim skokom, preko katerega je visela vrv, ki pa je vsa osušena ležala globoko pod snegom. Tone se je navezal in pričel z delom. S cepinom je bil kmalu preko in ustavil se je na koncu snežnega žleba z goro ledenih kep in snega, katere sva prijetno občutila midva spodaj. Vprašal sem Janeza, kako sta pritrčila vrv, pa je dejal, da sta zabila tri kline in da dobro držijo. Tone je varoval in Janez je bil kmalu pri njem. Vrgla sta mi vrv, a se jima je ta izmuznila iz rok in priletela k meni s čisto druge strani. Navezal sem se in začel. Skok je bil navpičen. Praznih rok kaj malo opraviš v ledu, zato sem se oprijel vrvi in ho-ruk. Drvarnica me je vlekla dol, a jaz sem mislil in želel priti gor, pa sem le počasi namolzel toliko vrvi, da sem stal na stojišču. Še dobrih deset metrov in bili smo pri klinih. Skoraj bi si bil izpahnil čeljust, ko je Tone z roko populil kline kot čebulo iz prsti. Takoj nam je bilo jasno, da sta v tem času, ko je vrv visela v steni, mrz in sonce opravila svoje. Stena je v smeri SZ in sonce je bilo še dovolj močno, da je čez dan odjužilo, ponoči pa je zopet pritisnil mrz in voda v razpokah je zopet zamrznila, volumen se je povečal in klini so tako počasi lezli na svetlo. Dejali smo, da si to velja zapomniti, tista vrv pa se nam je zamerila in smo jo lepo vrgli pod steno. Iz nahrbtnika se je prismejala lepota, nova, 80 m, bikolorka, in z veseljem smo se ji zaupali.

Sonce je že obsijalo Mojstrovko in Travniki, za njima pa je gorel Jalovec. Napredovali smo hitro in z vriskanjem in petjem smo pozdravili prve martinčke, ki so prilezli iz Tičarjevega doma. Kljub visoki morali pa nas je vseeno razjedala mičel, ali bomo prišli skozi ali ne. Spomnil sem se Kugyja: »Ne išči na gori ogrinja za plezanje, njeno dušo išči!« In to je držalo. Stena nas je vodila sama in z veseljem smo ugotavljali, da smo na mestih, ki smo jih označili od spodaj. Skala je bila krušljiva, vendar je bilo dovolj mrzlo, da je bilo vse lepo prilepljeno. Sneg je bil mehak, zato smo lezli brez derez. Tone je vodil. Stena je v prvi tretjini zračna in morali smo nabijati. Na mestih je Tone zabijal kar v rušo, ker ni bilo druge možnosti.

Ne mislim suhopariti s tistim 20 m desno, potem kamin in prestop v..., ampak res, šlo nam je brez spodrseljave in nikjer ni bilo treba obrniti in poiskati drugje. Občudoval sem Tonetovo spretlost. Res mojstrsko je obvladal vse težavne prestopne. V nekem kaminu, ki ga je tvoril izrazit stolpič prislonežen k steni, je moja malenkost lezla za njim. Kamin je bil popolnoma zapihan s snegom. Zabijal sem noge v sneg, z rokami pa sem iskal opore. Na lepem se je podrlo pod nogami in kaminček se je otesel bremena. Obvisel sem oprt na rokah in kaj hitro sem poiskal opore za noge, če ne bi spoštoval tistega starega pravila o treh točkah, ne vem, kako bi se končalo. Neizrazita polička nas je privedla do strmega lijakastega snežišča in takrat nas je obiskalo tudi sonce. Otresli smo se teže nahrbtnikov in uživali v čudoviti panorami gora. V Mojstrovki smo opazili skupino Hrvatov, sedaj so kipele trentarske gore s Pelci, Grintovcem in Srebrnjakom. Zapeli smo tisto Uroševo »Oj dečva, ne daj se na paure« in Mojstrovka nam je odgovorila z dolгим in zahtevnim odmevom. Uničili smo nekaj limon in nadaljevali. Tone se je zagnal v snežišče, ki je bilo pokrito s tanko skorjico ledu in je bleščalo in bodlo v oči, da sva ga opazovala le skozi reže med vekami. Snežišče je bilo dolgo okrog 50 m, končalo pa se je s kratkim navpičnim skokom. Vrvi je bilo konec in jaz sem moral kakih 10 m v snežišče, tako da je Tone lahko zlezel čez tisti skok. Pogrešal sem cepin, da bi vsaj varoval, tako pa sem stal v snegu kot ovčica in čakal, kdaj bo Tone pribrenčal mimo mene. Imeli smo sicer na stojišču zabite tri kline, a vseeno ni bilo prijetno. No, Tone je zlezel, jaz pa sem bil tudi kmalu pri skoku. Ko sem prijel za skalo, sem šele ugotovil, da je salamensko malo za prijem. Vse je bilo prekrito s tanko plastjo snega, skala pa obilita z ledom. Nekako sem se le prigoljufal čezenj, še hitreje pa Janez in mesto je bilo za nami. Ustavili smo se na markantnem stebri. Vrh je bil blizu in vmes ni bilo videti posebnih težav, zato se nam ni mudilo nikamor. Postavili smo možica, malicali in dremuckali na toplem soncu. Pogled na uro nas je opozoril, da smo pozni. Bilo je okrog dveh, ko smo nadaljevali. Sneg se je globoko prediral in pomislili smo na plaz. V Robičju in nekje v Poncah se je utrgalo in zamolklo bobnenje plazov ni bilo nič kaj dobro znamenje. Prišli smo pod nepreahodno črno steno in morali smo jo obiti. Tone je našel odlično poličko, preko katere smo dosegli greben in naš novi desni vrh. Računali smo, da je na južni strani takoj pot, ki gre s Prisojnika, a razočarani smo uvideli, da je pred nami še dolg in težko prehodan gre-

ben. Misel na bivač se je prikradla kot plaha z jasnega. Vedeli smo, da je bolje ležati v snegu kot pa viseti nekje kot salama, zato smo se takoj pričeli pripravljati. Našli smo odlično mesto pod previsnim skalnim robom, ki se lepo vidi iz Kranjske gore. Dosti pa ni bilo treba kopati, samo stene smo morali prizidati, steptati raven in bivač je bil gotov. V previs smo zabili klin in nanj obesili vso kovačijo z derezami vred. Obrnili smo nahrbtnike in pripravljali vse, kar se je dalo. Za podlogo je služila vrvi in razne vrečke za opremo. Tone in Janez sta imela vetrovke in slonove noge, jaz pa spalno vrečo. Medtem ko sva s Tonetom pripravljala, pa je Janez že natopil snega in kuhal čaj. Kuhalnik je brnel in medtem se je stemnilo, kot bi obrnil stikalo. Prižgal sem svečo. Prijetna svetloba se je razlila po našem blagu in sence so se igranje lovile po stenah previsa. Janez je previdno prijel posodico, da ne bi kaj razlil, naredil dva požirka in dal Tonetu. Bal se je, da ne bi popil preveč in da midva ne bi bila prikrajšana. Isto sva storila tudi midva in tako je posodica krožila od ust do ust, čeprav smo bili žejni, da bi lahko vsak v nekaj požirkih popil vse. Pojedli smo skoraj vso hrano, ostalo lepo zložili na svoje mesto in se povzpeli na greben, ki je bil le kakih 20 m nad nami. Pozdravil nas je močan severnik in vedeli smo, da bo vreme držalo, čeprav se je nekaj vlekel.

Luč v Erjavčevi koči je migljala globoko spodaj. Z žepno svetilko smo oddajali signale, vendar se ni nihče odzval. Veter je bil močan in mrzel, zato smo jo kar kmalu popihali v naše zavetje. V čevljih je cmokalo in bali smo se, da nam ne zmrznejo. Vtaknil sem obute čevlje v polivinilasto vrečko, zlezel v spalno vrečo, vsi skupaj pa še v bivač vrečo in počutili smo se kot lordi v perju. Sveča je počasi dogorevala. Spomnil sem se domačih. Kaj neki si le mislijo? Rekel sem jim, da bom v nedeljo zvečer doma. Janez je tiho brundal neko narodno. Pridružil sem se mu in pregnal moreče misli. Počasi smo utihnili. Premagal nas je spanec in zaspali smo tam gori, v kraljestvu gamsov, visoko nad Trento.

Zbudili smo se vsi trije hkrati, in to po moji krivdi, ker me je nekaj tiščalo, pa sem se obrnil in pri tem tako nerodno pritisnil Tonetovo glavo v skalo, da je kar zahrščalo. Janez je posvetil na uro, bilo je okrog dveh ponoči. Spali smo torej osem ur, ne da bi se zbudili. S spanjem je bilo v glavnem pri kraju, a vseeno je bilo prijetno v topli vreči. Z Janezom sva prvič okusila bivač v gorah. Do takrat sem si predstavljal, da je to muka, ki jo prestaneš s šklepetajočimi zobmi. No, nas niti malo ni zeblo, in celo bolje smo spali

kot prejšnjo noč v Erjavčevi. Janez se je žrtvoval in pripravljaj gorilnik za čaj. Pravil nama je, kako sta dva nekje pod Kredarico čepela v neki luknji in celo noč prepevala tisto lepo: »Pozimi pa rožice ne cveto...«, da ne bi zmrznila. Dobil sem kar lepo mnenje o naših drvarnicah in resnično je bolje nesti deset stvari preveč kot pa eno premalo.

Spali smo še kake tri ure in medtem se je zdanilo. Ura je bila okrog sedmih, a nobenemu se ni dalo vstati. Gledali smo drug v drugega, a od nikoder korajže za »Diži se«! (Sedaj sem v vojski in so me v tem po topovsko zdresirali, da sem jim vsako jutro hvaležen.) Prav počasi smo se le zmigali. Skuhali smo si tople vode in še to na svečah, ker je zmanjkalo bencina, nekaj zmetali v želodce, pospravili hrano in nadaljevali. Dan je bil pust in meglen. Držali smo se južne strani grebena. Trentarska stran je bolj položna, ni grap in snežišč. Sneg je bil gnil in globoko se je prediralo. Močno smo pogrešali cepine. Na nekaterih mestih smo morali prečiti navpične zamete in to praznih rok. Pravo uživanje. Sedaj je vodil Janez in šlo je hitro. Okrog desetih smo dosegli glavni greben. Vrh je bil že čisto blizu. Še vedno pa nas je skrbelo, kako bomo prešli previsni skalni odlom na samem grebenu. Greben je bil snežen in oster, vendar streh ni bilo, Janez je dosegel mesto primerno za stojišče. Bilo je premajhno za dva, in tako sem se moral ustaviti nekaj metrov pred njim. Ostalo mi ni nič drugega, kot da zajaham greben in tako varujem Toneta. Pogledal sem na levo — priletel bi na plaz pod steno, pogledal sem na desno — ustavil bi se v Trenti. Brrr... nič kaj prijetno. Zazdelo se nam je, da nekdo kliče. Ozrl sem se proti Tičarici in res, opazil sem drobno pikico pri bunkerju. Nekaj je vpil, vendar ga nismo razumeli. Zavpili smo, da je vse v redu in da bomo kmalu na vrhu. Skoraj sem pozabil, da sedim že dobre pol ure z zadnjo platjo v snegu, da ni Janez zavpil, naj grem. Vstal sem in počasi sem razgibal trde noge. Imel sem občutek, kot da izvajam artistsko točko v hoji po vrvi. Dosegel sem Janeza in počakala sva, da je Tone prišel do prejšnjega stojišča, potem sem jo pa jaz mahnil na rob pogledat, kakšen je tisti skalni odlom pred nami. Pokukal sem čez in zavriskal na vse grlo. Na mestu, ki smo se ga najbolj bali, je bil tak prehod ob levi strani skoka, da si lepšega nismo mogli zamisliti. Prečil sem še nekaj metrov navpičnega zameta in se ustavil v lepi kotlinici, pred skokom. Kmalu smo bili vsi trije skupaj in pripravili smo se na zadnjih 50 m pred vrhom. Tone je zamlatil do ušesa v skalo novo Cassinovo ribico in Janez se

je zagnal v snežni kamin. Vmes je zabil, ker kamin le ni bil tako globok, kot je bilo videti. Izginil nama je izpred oči in čez nekaj minut zavriskal, da je kar rezalo. Kmalu smo stali vsi trije srečni in nasmejani na vrhu. Segli smo si v roke in z vriskanjem proslavili uspeh. Ura je bila pol enih. Nič kaj dosti se nismo mudili na vrhu. Pričeli smo sestopati. Janez je v zadnjem naskoku nalomil še ta edini cepinček, vendar si tega nismo gnali k srcu. Kakih 200 m je bila pod nami pot in spuščali smo se kar naravnost po snežišču in skalah. Obstajala je nevarnost plaz, ker je ta stran porasla s travo in sneg hitro zdrsi, zato smo še vedno varovali in sestopali izmenično. Šlo je po sreči in po dveh urah smo bili pri bunkerju. Tone je že malo prej zavil pod steno, da bi pobral vrv, ki smo jo prejšnji dan vrgli pod steno. Lepo je govoril, ko jo je našel, potem pa nama je zavpil, da se je ujela malo nad skokom. Vpil je, naj eden prinese malo večjo vejo, da bi jo dosegel. V bližini nisva našla ničesar primerne, zato je odšel Janez pomagat. Pustil mi je nahrbtnik in mahnil sem jo k Tičarici. Ravno sem vstopil, ko je natakaraica govorila z Erjavčevo koč. Z Jesenic so spraševali, če smo že izstopili. Kmalu bi bila GRS za nami. Potem sem lepo objasn timer natakaraici, da sem žejen in da naj mi na mizo postavi tri litre čaja. Ni ji šlo v glavo, kako da toliko. Ali bilo ji je jasno, ko smo ga vsi trije kar zlili vase.

Smučke so še čakale v Erjavčevi, bilo pa je malo nerodno, ker jih Janez ni imel s seboj. Prijetna toplota Erjavčeve koč nas je prevzela in zleknili smo se okrog tople peč. Vse je bilo prazno, le Milenca nam je prijazno postregla. Ob štirih smo se odpravili. Vzel sem Janezov nahrbtnik in svojega dal njemu, da bi lažje hodil, ko pa sem videl, kako svinjsko se mu predira, sem še njega naložil na smučke. Počasi sva se spustila proti Kranjski gori. Zaradi nahrbtnika sem se sklonil naprej, da je Janez lahko stal pokonci. Tone jo je pobrisal naprej, midva pa sva jo brisala kot tank tam po ovinkih. Kmalu sem se navadil teže in skoraj vse ovinke sva zvozila. Počasi se je stemnilo in lukenj tu gori na cesti ni bilo več videti. Po komandi sva složno prestopala v ovinkih in potem smuk do drugega ovinka. Pri Mihovem domu pa je brzina nevarno narasla: »Če sva vse, bova tudi tega,« sem mu zavpil čez ramo. Korajžno sem zavozil v ovinek, a nastal je nesporazum. Smučke narazen, jaz na grizalo, Janez pa kot raketa preko mene z glavo v zmet. Nekaj trenutkov je bilo vse tiho, potem pa sva se začela režati drug drugemu, kot da ne bi bila pri zdravi pameti. Vse je bilo celo, samo jaz se nisem mogel

pobrali, ker me je tista mrcina za vratom kar zabetonirala v sneg. No, vseeno sva se pobrala in peljala naprej. Pri hotelu Erika naju je čakal Tone. Naložili smo smučke na rame in zakorali v staro kolesnico življenja.

Prisojnik je jeseniški in to je menda dokazal tudi nam.

Tehnični opis smeri je objavljen v PV 1967/5.

TURNČ

Ludvik Košir

Kot planeti in zvezde v vesolja temini
lebdijo doživetja v oceanu časa...

Vzpenjam se v strmino. V krošnjah umitih dreves čebļajo ptice in frfotaje preskakujejo z veje na vejo. Debele kaplje polzijo z zelenega umitega gozda. Vlažna trava se svetlika v pramenih čistega sonca. Svežina okolja prodira v notranjost. Misel preletava, brska po spominu, obstane. Duša vzavlji. V biti se zganejo čustva: kot na magnetoskopskem traku se nanizajo v mislih preteklega obdobja. Trenutno doživljanje zbira dogodke, ki so vezani na območje Šmarne gore in Grmade. Idilika Šmarne gore podaja roko romantiki Grmade. Ob vznožju Grmade domuje pljusk kamenine, kjer se razgalja lepota. Iz lepote poganja skalnati val, katerega višek je Turnč — sin Grmade, brat Šmarne gore. Spomenik petrografskih nastankov in tektonskih pretresov, plod erupcij in erozije; priča bioloških in geoloških spreminjanj... Turnč, priča zgodovine: selitev, pohodov in vpadov, osvajanj in vojn. Očividec človeškega zla in dobrote... Turnč, prijatelj in sosed prešerne Ljubljane, tovariš alpinistične vadbe, vzgajališče in rast gornjskih rodov...

Brnenje letala, ki z motno črto razpolavlja modrino neba, spelje pogled in misel za ljubljansko obzorje.

Ob severo-vzhodnem predmestju Ljubljane, med Savo in najstarejšimi ljubljanskimi tovarnami, med Javnimi skladišči in Žalami, leži naselje Nove Jarše. Desetletje pred zadnjo vojno. Bosonoga otročad razigrano teka po prašni cesti ob žogi iz cunj. Igra je napeta.

Zdajci bistroumni Vojteh obstane in se zazre v severno stran.

»Kaj pa zijaš, Vojteh? Ali ne vidiš, da bomo izgubili?« se vtakne vanj Silvo.

»Ni važno,« odgovori Vojteh odločno. »Poglej, tukaj premlevamo in požiramo prah, tamle — z roko je pokazal v severno stran — pa se razprostira zdravo zelenje in gozd in Šmarna gora.«

»Fantje, pojdemo na Šmarno goro,« reče Joža, ki je bil največji med nami.

»Saj nihče ne pozna poti,« se vmešam v pogovor.

»Ti pa kar tiho bodi, si še premajhen, da bi šel na tako pot!« me zavrne pretepač Stane, ki je bil najvplivnejši med šolarji takratne osnovne šole svetega Petra v Ljubljani na Šmartinski cesti.

Po tem dogodku sem večkrat ogledoval dvozobo vzpetino. Najraje skozi vrhnje okno naše hiše, od koder se odpira lep razgled proti severu. Ščassoma se mi je porodila želja, da bi obiskal Šmarno goro. Ob Savi, v Taškarjevem gozdu in na Tomačevskem polju sem bil že kar »doma«. Les in suhljad, ki jo je Sava odlagala v naplavinah, sem spravljal domov za kurjavo. Tu pa tam sem očetu pomagal pri izkopavanju hrastovih in jesenovih štorov. Oče ali mati sta me večkrat peljala na obrobne ljubljanske vrhove: Golovec, Bizovik, Orle, Sent Jakob, Rašico, kjer smo nabirali gobe, borovnice ali kostanj, na gori pa še nisem bil. Šmarna gora me je izivalno zamikala. Še in še sem nastavljal obraz ob okensko steklo visokega prtiličja. Nekoč me je oče zadel: »Kaj pa toliko gledaš skozi okno? Kar ven pojdi, boš več videl, pa šip ne boš mazal.«

Obiskoval sem tretji razred osnovne šole. Lepega majskega dopoldneva je katehet naše šole popeljal gručo učencev na izlet. Obiskali smo Šmarno goro. Mama mi je oskrbela malico za veselo pot. Oče je na podplate bratovih visokih čevljev, na mestih, kjer so izpadli, nabil nove žblje. Kakšna radost: novi, svetli, neobrabljeni žblji mi bodo lajšali hojo navkreber.

Na končni postaji cestne železnice pri Svetem Križu smo vstopili v častljivo vozilo. Cviljenje zavor in škripanje koles se je dušilo v sproščnem smehu otroškega veselja. Električna železnica je brenčala mimo mitnice na Šmartinski cesti, se pognala skozi temni viadukt, priropotala mimo tovarne Zmaj ter se za dalj časa ustavila pri kolodvoru. Opazovali smo vrvež postreščkov, kačijažev in potnikov. Predel Ljubljane do železniške postaje mi je bil znan. Z ročnim vozičkom sem večkrat vozil iz Železniške zadrage na Masarykovi cesti živež domov. Od kolodvora dalje pa mi je bilo vse neznano. Zvedavo sem se oziral po poslopjih in ulicah. Vse je bilo tako čudno, tuje,

tesnobno... Ko smo v Šentvidu izstopili in prešli Savo, je nelagodnost prešla. Sava mi je bila dobro znana in mi je povrnila občutek domačnosti.

Živ-žav je žuborel po romarski poti navzgor. Priganjala nas je otroška neugnanost. Nad sedlom se je oglasil zvonček. Podali smo si vrv in drug za drugim vlekli. Kako imenitno se nam je zdelo, ko smo zvončkljali klenk, klenk... S precej truda nas je katehet spravil naprej. Še nam je zvenelo v ušesih, ko smo po kratkem, strmem koncu poti posedli, odvijali malice ter tolažili glad. Ko smo pospravili žlahtne dobrote, smo se razgledovali po okolici. Pogledi so nam sledili toku Save. Zvedave oči so iskale domače predmestje. Kako čudovito lepo se vidi Ljubljana! Njeni okoliški hribi ter polja pod njimi! Prvo lepoto razgleda vpijajo mladi spomini...

Do vznožja smo se vračali po poti, po kateri smo se vzpenjali. Ob vznožju Šmarne gore pa smo zavili proti Vikrčam. Ob Grmadi smo občudovali strah vzbujajoče vzpetine. V meni se je prebudila neznana sila, ki me je vabila v kameni opoj. Še sem se oziral v skalne strmine, ko smo že hodili po visečem mostu nad Savo. Na železniškem postajališču v Mednem smo se odžejali iz vodnjaka. Zaškrtaile so zavore. Puhajoč je »lukamatija« odpeljal otroško petje v Ljubljano.

Mikavna skrivnost, ki me je vabila k strminam in skalam Grmade, me ni več zapustila. Tam ob strmem pobočju kliče plezalna smer, tam so klini in jeklena vrv...

Doživetja so terjala izpolnitev. Obiskoval sem gimnazijo za Bežigradom. Pet dečkov našega predmestja se je zbralo in napotilo peš ob Savi. Šli smo skozi savske obrežne vasi do Tacna, čez Savo premerili most in se znašli pod Grmado. Hoteli smo biti samostojni. Drug pred drugim smo skrivali strah pred klini in strmino. S korajžnim govorjenjem smo krili nemir. Držali smo se skupaj, le Stane je nekoliko zaostajal. Vsi smo bili v skrbeh zanj. Vzpenjali smo se med Malim Turncem in steno Grmade. Pod strmino, ki je bila nadelana s klini, smo se zbrali skupaj. Staneta smo vzeli v sredino. Srečno smo prišli čez zavarovani skok. Tesnoba je popustila. Do vrha Grmade smo lahko napredovali. Za vse je bil vzpon nepozabno doživetje.

Mladeniška pot v skalne višine je bila zavrtá. Ljubljani so tujci zagradili dostop do skalovja Grmade in Turnca in slovenskih gora. Sovražno nasilje nam je z bolečo mejo odrezalo planinsko zaledje. Razkosana domovina je krvavela... Svet je pustošila —

Vojna — poslušajmo pesnika:

Nebo zemlje prekril oblak je črni
objel je polja, mesta in vasice,
prestrašil je ljudi, vesele ptice...
Mrtvaški prt nam smrt čez svet pregrni!

Usodni čas zdaj hoče, da okрни
lepoto tvojo zemlja in pa lice...
Ne slišiš te mrtvaške krike, klice
grobar? In hitro mi zemljo obrni!

Se čuje klenk, zvené mrtvaške line
velika kuga v temni plašč zavita
pa seje smrt čez mesta in planine...

Brezkončno zdaj nam kri in smrt grozita —
a kdaj miru nam srečna zarja sine,
še misel ne pove nam zmagovita.

Prešli so svetovne bolečine časi. Zlo je bilo ukročeno. Svet se je pomiril. Rane človeštva se počasi celijo. Iz ruševin rastejo novi domovi in mesta. Zaživeli smo v novi čas...

Čudovita, nepozabna leta gorniške pomladi! Blagodejna poživitev utrujenih duš in ranjenih src. Neizčrpna radost novega življenja. Dvakrat na teden smo s kolesi merili razdaljo od Ljubljane do skalnate lepote. Pod skoki Grmade smo se učili in rastle. Na prabitnih skalah smo se kovali, napredovali in doživljali... Turnc nam je odprl vrata v čarobni svet grebenov in razov, sten, zajed in kaminov... in nepozabnih doživetij.

Svet pod Grmado smo spoznavali pod vodstvom Marjana-Belača, Rada Kočevarja in Mitje Klarja. Začeli smo na Plesišču. S pomočjo tovarišev smo iskali oprimke, skrbno pripravljali in drgetaje z nogami prestopali. Nad nadelano potjo smo se podajali v steno Malega Turnca in se v začetniškem vznburjenju vzpenjali na njegov vrh. Okušali smo slast zmage nad prestano tesnobo in naporom. Pod skoki smo obdelovali prvine navezovanja in varovanja. V zunanji steni Malega Turnca smo plezali s pomočjo klinov in vponk. Vadili smo se v Prusikovem samoreševanju ter se v prostem plezanju pomerjali s »kapelico«. V »garderobi« smo se urili v spustih. Marsikatera novinceva dlan je okusila sadove trenja ob vrvi. Tekmovaje smo premagovali nelagodnost, ki jo je povzročala vzvratna lega na začetku spustov. V »skalcah« smo vadili prečke. Moč in pogum pa smo merili v poči ob Velikem Turncu. Delali smo nihalne prečke iz stene Grmade na Veliki Turnc. Vsaka vaja je imela svoj čar. Ukaželjna radovednost in spoštovanje pred plezalnimi dejanji sta nas povezovala v tovariško skupnost. Veselje do alpinističnega dela, zadovoljstvo nad uspehi ter pohvale vodij plezalne šole so nas trdno prikovali na skale.

Po vajah smo se zbirali na jasi ob »skalcah«. Tam smo se pomenkovali, izmenjavali mnenja, bistrili razum, poslušali, se šalili in smejali... Družno smo pili vonjave rasti ter prisluškovali šelestu... V družbi borovcev, brez, trav in cvetic smo doživljali lepoto zelenja in skal. Uživali smo v zdravem okolju in družbi ter se sproščeno predajali utripom narave...

Čas je potekal. Osvojili smo osnove plezalnih spretnosti. Začeli smo se ozirati po višjih vrhovih in stenah. Podajali smo se najprej v domače, pozneje še v tuje gore. Spoznali smo svet Grintovcev, Julijcev, Durmitorja, Dachsteina, Mt. Blanca, a na Turncu znova začenjamo. Vračamo se k enemu od številnih studencev našega gornišтва. Blizu in drag nam je Turnc v krogu njegove domače, gorate družine; romantično-idilične dvo-grbe vzpetine...

Sestopam po strmini med drevjem. Žvrgolenje je zamrlo. Mrači se. Na nebu se prižigajo zvezde. Nastaja —

Večer

Sonce vzelo je slovo,
za njim se mrak prikrade,
hlad objema zdaj zemljo
in tvori roso, nade...

Vesoljstvo ždi v temini...
Meteor iz sna ga zdrami,
v duši se bude spomini,
ki dneva hrup jih mami.

PO JULIJCIH IN GRINTOVCIH

Tone Strojin

Na novega leta dan me gore niso vdele. Dolžnosti so mi jih kratile. Strašno daleč so rasle zasnežene na obzorju. Šele na pomlad je bilo nekaj več časa.

Aprilska nedelja me je našla v Bohinju. Rudnice in Peči še ne poznam. Pred restavracijo Triglav zavijem čez most v breg. Na šibju ni prostora za markacije, zato slepo iščem pot v belino. Zimska gluhoti prisluškuje tišini gozda, sonce se iskri v snežnih kristalih. Proti poldnevu me oblača-

no nebo opozori na snežno nevihto v triglavskem kotu. Snežne zavesе zagrinjajo gore, vedno nižje padajo nevihtna vela, tu pri meni je pa sonce. Toplota in tišina omamita misli. Zdaj tudi nad menoj potemni nebo, da moram v dolino. Tekmujem z nevihto. Kdo bo prejel? Jezero je dobilo kovinast lesk. Snežni zastori že zagrinjajo Studor, Vogar in Pršivec, zbirajo vetrove, da planejo v dolino. Na Peči še za hip postojim. Že sneži z vetrom, veje otresajo sneg. Potem je hoja tekma s snegom. Restavracija Bellevue je že polna gostov.

Na poletje me je za mesec dni poklical bog vojne. Vojne vaje, moram se posloviti od gora in izlet je obred. Avtobus me odloži spet v Bohinju. Soparen majski dan izžareva v poljih, le pri Hudičevem mostu blaži hlad. Potem me spet spremlja vročina v začetek Voj in me muči še v Suhi dolini. K planini k Jezeru sem namenjen, da posamujem med smrekami ob jezerski gladini. Soporica mori dušo in telo, tako da studenec ob poti le trenutno gasi žejo. Višje gori, blizu planine Blatce me sprejme še sneg. Kje je pot? Zima je podrla debela in markacij ni. Išči si svoja pota, človek! Dalje po stezi, ki drži z Vogarja na planino Pri jezercu, se prične kalvarija. Sneg me vara. Zdaj smo do pasu v njem, zdaj do gležnjev. Ali bom do večera tja in nazaj? Kopna zavetja pod smrekami se ponujajo. Vedno več jih je. Popoldne me sprejme planina. Sončni mir napolnjuje kotlino in stanovi samevajo. Potčki ližejo strmine in odtekaajo v kotlino. Po jezeru plavajo ledene koré, zrak je poln spomladanskega nemira in bleska. Umirjen se vračam v dolino.

Prvo civilno soboto in nedeljo me ni udržala nobena sila več. Hotel sem dokončati začeto turo in že v petek zvečer me je sprejel Vogar. Vso noč mi je v sobo svetila polna luna. V prvem jutranjem somraku sem krenil na Pršivec. Spodaj je megla skrivala Bohinjsko jezero, zgoraj me je gozd mamil v svoja nedra. Vogel se je že pogledoval s soncem, tu pa hlad in svežina. Nenadoma gozdna tišina razkrije gosta. Srna. Živi skoki v podrast jo skrijejo mojim očem. Pod vrhom pritelovadim k triangulaciji. Jasnina neba odpira triglavski razgled. Pil bi ta razgled. Nato me smer severozapad po zemljevidu potopi v gozd. Na planini Viševnik samo duškam. Pa ji ne obljubim slovesa za zmeraj. Planina Pri jezeru je brez snežne obleke. Živina se pase, sirarna še tesno zapira zelena polkna. Rastoči dan in neugnana sila me ženeta dalje v Laz. Neskončno lepa je pot po zeleni dolini do podnožja Debelega vrha. Šele ob desetih pridem v

Laz. Opoldansko soparico bi rad predremal, zato izberem Štrosov stan. Šele popoldan me požene v strmine Ōgradov. Rušje skriva nadaljno pot, neznane gorske panorame bude v meni raziskovalca. Trezna misel poišče pot med rušjem, ki me privede v kotlino, ta pa na Jezera. Škoda je propadlih stanov in osušenega korita. Ob cevovodu spet grizem strmino in na vrhu Prevala ostrmim. Velo polje že objemajo večerne sence. Tosc in Vernar se kopljeta v večernem razkošju in Triglav se sonči v vladarskim lesku. Zelene trate in macesni v dolini zajemajo sonce Škednja in Mišelj vrha. Vtisnem si to večerno podobo v srce.

Stežica me potegne med macesne, da se pod Mišeljsko planino napijem sveže studenčnice. Zaslужil sem jo v potu Ōgradov in Prevala. Potem me do Vodnikove kočice čaka sprehod preko zelenih travnikov, vijugastih potočkov in barij. Zadnji klanec pod Vodnikovo kočico že najeda kondicijo. Kako dolg je bil današnji pot! Zgodaj ležem, a ne morem zaspati. Skozi odprta okna šume do mene velike vodé. Sonce zamira za Mišelj vrhom. Njegove konture so zlat pajčolan nad Velsko dolino, ki jo počasi a vztrajno zajema mrak. Nikoli, le ta dan sem nosil s seboj žepni tranzistor. Kako prav mi zdaj pride ta stvarca! Z akordi Bethovna zamirajo zadnje minute dneva. Ko ugasne poslednja večerna luč na triglavskem oplečju, zaprem okno. Šum velskih voda me je potem spremljal še dolgo v noč. Zgodaj zjutraj sem v hladu, še v sončnem jutru prišel na Uskovnico in malo kasneje v Bohinj.

Julijsko nedeljo me je sprejel Robanov kot. Pravzaprav sem mislil s prijateljem na Raduho, pa je naneslo, da sem odšel sam. Znan kolovoz me je povedel mimo zadnjih domačij in prítak, mimo Travnika do Kota. In čeprav je bilo tisti dan še dovolj časa, sem v hladni senci s pogledom in srcem prepotoval vse okoliške grebene.

Gorsko verigo Košute sem imel že dolgo v mislih. V avtobusu sem se priključil planincem, ki so imeli isto pot. Tesna dolina Dolžanke je zagrela srce in pljuča. Nevihtni oblaki so se podili s severa. Na Dolžanki pa so že škropile prve deževne kaplje in šele v smrekovem gozdu smo bili na varnem. Pri kapelici sem bil že na čelu skupine. Ne tekmovalni duh, le mlade noge in deževna grožnja sta me priganjala. Pa mi rekorderstvo ni ušlo brez kazni. Pri vходу v leso se je usulo. Tistih par lučajev navkreber me je zadihalo. Topel čaj z rumom je zdržal ravnovesje z mokroto na zunaj. Že dolgo nismo tako može-

vali v gorah kot ta večer. Priljubila se mi je ta kočica že od takrat, ko sem pred leti praznoval tam 25. rojstni dan. Za trikrat toliko se človek naše sedanjosti z gotovostjo ne more potrkati.

Drugo jutro greben Košute kaže pot. Nič se ne gane v stolpih, plateg in holmih. Državna meja! Pogled na jug, na morje gozdnatih hrbov, sredi njih Storžič — krasotec nad nižjimi. Nad planino Dolge njive nas čaka vzpon, da na vogalu državne meje pokukamo na Koroško. Prepadne meli, drugje gozdna podrast sta naravna meja. Udobna graničarska steza je samo višinska promenada. Naša pot je en sam gozd in šele nad Jezerskim postojimo. Skalni zid nad Makekovo in Ravensko Kočno žari. Ogromni skalni bolvani gora se poganjajo iznad žametno mehkih gozdov. Strme meli padajo v globine in gore tu in tam kažejo svoje rdeče raztrgane boke. Božanski mir kraljuje nad vrhovi. Kot puh lahki oblaki posedajo po vrhovih in sedlih. Na trebušastem zvoniku je odbilo pet. Mudi se nam na avtobus.

Velike načrte sem imel za poletje. Nič manj kot Centralne Alpe.

Pred švicarskimi štitritisočaki sem udaril še eno domačo »ta dolgo«. Bili so pasji dnevi, zato niti za hip nisem pomislil, da za turo na Vršič ne bi skočil na avtobus. Rano dopoldne je in vročina še ni pritisnila v skale. To me je gnalo po stezi do Špičke, da si prihranim vroči del dneva, kje v hladnem zavetju gora. A nič ni bilo iz tega. Začenja rosi in prav skrbi me, ker sem odločen prespati še danes v Bavščici. Dolga pot je še pred mano, da se komaj pomudim pri lovski koči. Pri zadnji pečini nad Lovsko kočico se ulije. Po pelerini bijejo debele kaplje. Ne vem, kje sem bolj moker, pod pelerino od potu ali zunaj od dežja. Spotoma ogledujem igro megla na Pelcih. Vedri se, oblači se, bo ali ne bo, ugibam. Ugibanja me privedejo na Špičko. Gruča mladih fantov in deklet sedi za mizo. Njihov smeh in dobra volja me kmalu premagata. Ko stari oskrbnik France postreže s čajem in se za hip razvedri nebo, sem židane volje. Pa moram na noge, dolga je še pot pred mano. Do Škrbine za Gradom prečim snežišče in melišče. Sipko melišče pod Škrbino je težavno. Korak navzgor, tri navzdol, vmes še trda in strma snežišča. V tej tišini gora je utrip srca edino znamenje življenja. Le še kak kamen, ki ga zakoni kohezije sprožijo iz nedrij gora, se pritaklja po strmini. Potem je nekaj časa mir. Opazujem ostre grebene Ozebnika in Jalovca. Pošteno me zmuči hoja po sipkem grušču. V vdolbini tik pod škrbino zadnjikrat posedim, preden se pogreznem na drugo stran. Polno pazljivi-

vosti zahteva ta pot. Ozka drži med prepadi, zapeskana ob sami steni. Pod nogami, nekaj sto metrov pod menoj, blejajo v ostri planinski travi ovce. Njihov glas prihaja k meni v višave. Nisem sam. Ko se steza položi v sončno travnato pobočje, vtaknem roke v žep in žvižgam. Ta »huje« je za menoj. Na sedlu si v zavetju iz kamna uredim počivališče. Na nahrbtnik naslonim glavo, na vetrovko hrbet. Oko boža južno steno Jalovca. Prepadna v loku pada v globeli Koritnice. Tu je še svet naravnega nemira, ki ga ni načela civilizacija. Tih, odmaknjen je ta kraj, takšen, kot si ga zaželim v gorah. Sestopam proti planini Bala. Zateglo blejanje ovac me spremlja prek travnikov. Steza je slabo vidna, kaže ti jo dolina. Kako skromno živijo pastirji na planini! Na izteku doline v Bavšičico srečam očeta in sina. Pokramljamo. Trdo je življenje v teh krajih. Gube na obrazih in neizprosni gorski svet opozarjata na to. Noč sem prebil na seniku, od koder se tako lepo vidita na Jalovec in Bavški Grintavec. Preden zaspi, še dolgo posedim pred senikom in nastajajoči večer.

Silna doživetja so mi nudila kraljestva Monte rose, Matterhorn in njunih gorskih sosedov. Naužil sem se veličastnega leska štitritisočakov, neskončne sinjine neba, šumenja voda, sončnih zelenih trat in zelenih gozdičev ob jezerih, letovišč in prometnih gorskih prelazov.

Spet se mi je zahotelo mirnega spokoja naših gorskih dolin. Katero naj izberem? Matkov kot? Nisem še bil. Pri Logarskih sestrah izstopim in cesta me povede v tesen. V daljavi razstreljujejo hrib za cesto tako hrupno, da gore vračajo odmev. Pod kmetom Vrložnikom zasopem v breg. Dvoje zvedavih otroških oči me napoti v pravo smer in redke markacije tudi. Strma smrekova hosta me vodi nad sotesko, v kateri buči Jezera. Ko prečkam prod, je struga izsušen pesek. Od tu so markacije skrivalnica za oči. Mestoma slabo vidna steza ob levi starni struge me vodi v osrčje doline. Ko steze zmanjka, na drugi strani struge odkrijem lovsko koč. Od tu dalje do Škafa in na Mrzlo goro je svet brezpotja. V skalovju se nič ne gane. Vročina gospodari v opoldanski uri. Opoldanski oblaki posedajo po vrhovih in pečeh. Divje samotna je ta krnica. Zaželim si zelenih trat Logarske doline in odhitim tja.

Za konec dopusta naj bo gorska tura: Jezersko—Križ—Okrešelj. V nogah se mi pozna, da imam letos za seboj štitritisočake. Po poti do Češke kočice igraje prehitim vse dopustnike in planince. Čaj v Češki koči je pravzaprav le povpraševanje

po obmejnih formalnostih na Mrzlem dolu. Oskrbnik mi svetuje Križ. Dalje je pot ritmično delo srca in pljuč, paša za oči in v Žrelu tudi telovadba za roke. Spominjam se sipkega melišča, ki meži navzdol. Ko ga prečkam, duškam. Pogled boža globeli Ravenske Kočne, zavoje jezerske ceste in na obzoru greben Košute. S pogledom ji vračam pozdrav. Pod Skuto in Dolгим hrbtom je ledenik. Kaj je to v primeri z ledeniki Centralnih Alp? V Krnici pod Križem sledim daleč vidnim markacijam, ki obkrožajo peščeno konto. Škrbina med Križem in Rinkami mi vzame sapo in za hip vzame zaupanje. Kako globoko spodaj so meli pod Mrzlo goro! Sestop je mehanično delo rok in nog brez presledka. Čim prej dol, tem bolje. Oddahnem se šele na melišču. Odlično zavarovana in eksponirana je ta pot. Potem je sestop na Okrešelj sprehod, le pod steno Štajerske Rinke postojim. Triglavska stena Kamniških Alp se mi zdi. Preveč mladih življenj je zahtevala, preveč. Nemo opozarja marmornata plošča na skali pod iztekom Turskega žleba. Zlate črke na marmorju odsevajo podobe mladcev. Postoj, kdor mimo greš, ta kraj je svet! Verzi pesnika se ujemajo s tišino gora. Tudi ti si prišel z njih. In zdi se mi, da zlate črke živijo dalje, z zlato pesmijo v macesnovih vejah, ko sestopam mimo slapa Rinke, silhete gora mečejo sence na logarske trate. Dan postaja kratek, poletje jemlje slovo.

Jesen je darovala nebeško sinje dni. Eden tistih me je skril v poključke gozdove. Cesta pred Rudnim poljem je skrivala še roso, in gozdovi so dihali svežino. Za vojašnico me je sprejelo smrečje in žele na Sivih policah me je dočakalo zlato poldne. Zlat žar je lebdel nad gozdno pokrajino. Žametne trate Uskovnice in Pšince so se grele na jesenskem soncu in v daljavi so želele južne bohinjske gore. Sredi razmišljanj mi zastavi pot srna. Samo za enega je pot, strmina gor, globina dol. Človek in žival v gorski naravi! In pravica močnejšega zmaga po naravnem bontonu. Tako se vse uredi. Na Konjščici pozvanja živina. Danes je kravji bal v dolini in nikogar ni na planini. Studenčnica vre skozi rušo in kolovoz pod Pšincem je lagodna promenada. Uskovnica kaže spremembe, kajti je že preveč letnih hišic. Vrnem se v Šport hotel, da počakam na avtobus.

Še enkrat obiščem bohinjski konec to jesen. Belih lis na moji osebni karti spoznavanj gora je vse manj. S prijateljem se napotiva v Voje. V zatrepu doline občudujem senike na betonskih nogah.

Posebnost domače arhitekture so, ki jo večkrat ne znamo ceniti dovolj. Po malici naju vzame jesenski bukov gozd. Kljub jesenskemu času polzijo znojne kaplje po čelih. Pred Vrtačo vzamem bližnjico, ki naju privede v brezpotje. Le gorski občutek naju privede do Grintovce. Originalni planšarski stanovi čemijo v modro nebo in Tosc kraljuje nad dolino. Posediva ob betonskem koritu in le studenec žubori svojo pesem. Še Krstenica je danes naš cilj. Pozna se, da človeška noga sem le redko zaide. Podrast zakriva stezico. Jesensko listje je pokrilo še tiste skromne oznake steze. Dalje drži smer v peščen graben levo od Tisovca in Malega Stoga. Peščenec se drobi pod gojzerji in hrešči. Na zeleni trati vrh grabna posediva. Blažen mir naju sprejme. Dolgo, dolgo sva strmela v jesenski gorski svet. Modro jesensko nebo je strmelo vanj in blaga jesenska svetloba je polnila prostor. Pastirski stanovi so bili hiške iz pravljice, Ogradi so se odevali v vijoličaste sence in macesni so bili rumeni vazali. Južne bohinske gore so bile polne nemirnega pokoja. Njihove konture so se stapljale z blaginjo neba. V takih dneh iščeš odgovor, zakaj hodiš v gore. Da poneseš s seboj košček tiste neizmerne vedrine neba, mehkega spokoja zelenih trat, šuštenja zlatih macesnov v jesenskih sapah in toplote jesenskega smehljaja sonca! Želiš, da to zajameš in poneseš s seboj, da te spremlja daleč v življenje in te ohranja človeško toplega v času, ko burja življenja s kruto enoličnostjo utegne moriti, kar je v nas dobrega in zdravega.

Ob povratku postaneva na mostu pri Sv. Janezu. Večerne sence legajo na jezero. Daleč za Komno zamira večer, dokler zadnji svit ne preblisne gladine. Ob obrežjih se dvigajo meglice. Mrzel večerni mrak s hribov kadi z jezersko vodo. Zvon Sv. Janeza bije večerno uro in noč vzame Bohinj.

Za novembrske praznike se zatečemo na Jelovico. Dom na Zgoški ravni vabi. Pet nas je. Gazimo skozi zimski gozd. Bele smreke povešajo breme in z večerom pritisne mraz. Žarek baterije je edini vodnik. Luč pleše po kristalih in poti ni konca. Kako dolga zna biti nočna hoja! Končno silhueta pred nami naredi konec naših dvomov. Prijetno de toplota v koči. Čaj razveže dušo in srce, harmonika zavrti noge. Plešemo dolgo v noč, saj v nas kipi mladost. Jutro je zimska pravljica in okno čara pogled skozi zimske sveče. Karavanke so bel venec gora, saj je zima že dolgo v gosteh. In leto je spet napravilo krog.

JAVORNIK PREJ IN SLEJ

(Drobni prispevki idrijskega planinstva visokemu slovenskemu jubileju)

Lado Božič

Idrijskemu planinstvu so odkrivali poti in njegov svet posredni in neposredni planinci — pionirji.

Prvi so bili svetovno znani znanstveniki-botaniki, zdravniki in lekarnarji, ki so s Scopolijem na čelu stopili na idrijska tla ob polovici 18. stoletja. Za njimi so se vrstili polnih stopetdeset let, tja do početka organiziranega planinstva na pragu dvajsetega stoletja še: Wulfen, Hacquet, Hladnik, Freyer, Holander, Kwiatovska, Dolinar, Dežman in Glowacky (Glej: Idrija, žarišče botanične vede, PV št. 6/54). Ti sloviti strokovnjaki so z raziskavami obširnega, legega in bogatega idrijskega prirodnega botaničnega vrta položili prve trdne temelje tudi idrijskemu planinstvu.

Kakih stodvajset let za Scopolijem, ko je že pojemala živahna dejavnost teh posrednih idrijskih planincev, pa so stopili v naš idrijski svet že prvi pravi slovenski planinci-pionirji. Sredi sedemdesetih let preteklega stoletja se je povzpел na najvišji vrh idrijskega sveta, na črnovrški Javornik, prof. Globočnik in na njegovo temo položil prvo planinsko vpisno knjigo, temelj planinstva v tem predelu slovenske zemlje. Toda še več: ta temelj je še istega leta s svojim podpisom in sliko posvetil sam nestor slovenskih planincev, France Kadičnik.

Tako je postal Javornik, začetna postaja neorganiziranemu ljubiteljstvu planin, čez kakih trideset let izhodišče tudi organiziranemu planinstvu, ki se je prebudilo v idrijskem kotlu. Javornik je odbil v višine tudi pozneje v vseh obdobjih razvoja idrijskega planinstva. Postal je osrednja in najbolj priljubljena izletna točka idrijskemu človeku, postal in ostal je slej ko prej pravi simbol idrijskih planincev. Kadarkoli je bilo v preteklosti treba začeti znova, so planinci vedno začeli pri njem. Vedno jih je vabil, jim dajal navdih in jih navduševal za nadaljnje delo in nove planinske podvige.

Misel na najvišji vrh v neposredni okolici, misel na Javornik, ki je pred leti dobil tako visoko priznanje, je spodbudila številne idrijske ljubitelje narave in gora, da so l. 1904 ustanovili v Idriji

podružnico SPD. Organizirano planinstvo je tedaj stopilo v svoje prvo obdobje, ki je trajalo do začetka prve svetovne vojne, natanko eno samo desetletje. Zanimivo je, da so začetke organiziranega planinstva spremljali še zadnji domači znanstveniki-botaniki prof. Stranetzky in dr. Bevk. To dejstvo ponovno potrjuje tesno povezanost botaničnega raziskovalnega dela s planinstvom na tem predelu slovenske zemlje.

Naslednja doba idrijskega planinstva je bila najkrajša in je trajala samo eno leto: od leta 1925, ko je bilo ustanovljeno samostojno planinsko društvo, pa do oblastne razpustitve čez leto dni.

Od tedaj je teklo polnih dvajset let prisilnega planinskega molka. Šele leta 1946 je bilo planinsko društvo tretjič ustanovljeno in je do danes že daleč preživelo obe prejšnji planinski organizaciji.

Pogoji in cilji planinskega delovanja so bili v raznih dobah različni. V svojem začetku, pod staro Avstrijo je imela organizacija predvsem narodno obrambni značaj. Prav tak je bil namen organizacije tudi v času italijanske okupacije med obema vojnoma. Šele po osvoboditvi, ko je zadihala nad slovensko deželo prava in resnična svoboda, se je mogla planinska organizacija vsestransko razmahniti, široko zadihati in začeti svoje uspešno in lepše tretje obdobje.

Nikakor ni mogoče zanikati velikih uspehov podružnice SPD v prvem in zadnjem desetletju njenega obstoja. Takratni planinci, ki jih je vodil prof. Makso Pirnat kot prvi predsednik organizacije, so navdušeno in z veliko požrtvovalnostjo organizirali številna javna predavanja in druge prireditve, vneto markirali planinske poti in pridno dopisovali v Planinski Vestnik. Višek so komaj tri leta po ustanovitvi podružnice dosegli z otvoritvijo planinske kočice na Javorniku.

Javornik je bil tako kronan z najvišjim planinskim priznanjem, s prvo kočico v idrijskem gričevju. Postal je ponos in središče življenja in dela planincev. Po svoji višini prvi med vrhovi je vabil z edinstvenim razgledom, z bogato in pestro floro, z dobrimi in gostoljubnimi hribovci, naseljenimi v njegovih vzhodnih, z mejo med gozdnatim idrijskim in oguljenim kraškim svetom, z rojstnim krajem silovite kraške burje. Tak je bil vedno, tak je še danes, vedno lep, zanimiv in privlačen.

Idrijski planinci so od vsega početka posvečali veliko pozornost in vlagali mnogo truda v odpiranje in markiranje planinskih poti v bližnjo in daljno idrijsko okolico, v kateri so začeli graditi gozdne poti šele kasneje. Planinci so opravljali

svoje delo načrtno in sistematično. Razumljivo je, da so že takoj po ustanovitvi podružnice kot prvo markirali pot čez Pevc, Koševnik in Črni vrh na Javornik, na idrijski »Triglav«. Toda svojega ljubljenca niso hoteli obdržati samo zase. Pohiteli so in ga odprli tudi Ljubljančanom z nadelavo in markiranjem poti iz Logatca na vrh Javornika.

Za Javornikom je prišel na vrsto cvetoči jegličev vrt na Jelenku nad Sp. Idrijo in takoj nato še vrh Sv. Treh kraljev nad Rovtami. Markirali so pot preko Dolov, Zavratca in Sopot na vrh, ki je spadal še v območje idrijske planinske organizacije. Kmalu nato so zaznamovali še poti skozi Belo in čez Tisovec na Otlico, preko Vojskega v Trebušo, čez Razpotje v Kanomljo in dalje preko Oblakovega vrha v Sp. Trebušo. Žiri so povezali preko Goropek s Sv. Tremi kralji, Hotedršico pa preko Ravnika z Logatcem. Z markiranjem poti skozi Mrzlo rupo in skozi skoro nedostopne gozdove na Golake so bili odkriti in postali dostopni vsi najlepši in najvišji vrhovi idrijskega kota.

Dolga leta prve svetovne vojne in še daljše obdobje povojne negotovosti, more in tujega korobača, ki je divjal tudi čez idrijsko dolino in vrhove, so počasi pa gotovo uničevali in brisali sledove in plodove požrtvovalnega dela idrijskih ljudi — planincev. Društvo dolgo ni moglo oživet, markacije je spiral čas, kočica na Javorniku pa je začela razpadati. Idrijsko planinstvo je bilo spet tam, kjer je pred dvajsetimi leti začelo. Javornik je sicer kljuboval času in tujcu, toda krog njega je zavladala samota.

Toda čeprav ni prišlo po prvi svetovni vojni dolga leta do obnove planinske organizacije, ne moremo trditi, da idrijski človek ni več odhajal v naravo, v hribe. Prosvetna in kulturna društva so prevzela nase še vlogo planinske organizacije, močno razvile izletništvo in ga usmerile v še neodkrite kotičke idrijskega sveta.

Laški fašizem je vedno bolj vihtel svoj bič in že so padali težki udarci po slovenskih glavah in grozili z uničenjem vsega, kar je bilo slovenskega. Že so bile na vrsti slovenske kulturno-prosvetne in druge organizacije. V tako težkem in zadušljivem ozračju so sklenili idrijski politični veljaki ustanoviti planinsko društvo. Modrovali in sklepali pa so tako: Če bodo oblasti razpustile politične in kulturne organizacije, bodo prizanesle vsaj nedolžnemu planinskemu društvu. Pa ni bilo tako.

Sredi leta 1925 je res prišlo do ustanovitve planinskega društva v Idriji. Vodstvo organizacije je prevzel Fran Vidmar, odvetnik v Idriji. Mož je bil goriški rojak in navdušen gorohodec ter odločen

Slovenec. Dočakal je visoko starost in umrl po osvoboditvi v Gorici. Ustanovljeno je bilo torej samostojno planinsko društvo, izvoljen odbor in pričeti je bilo treba z delom. Novi odbor se je tako kot oni pred dvajsetimi leti najprej ozrl proti očaku idrijskih vrhov, proti Javorniku. Simbol idrijskega planinstva naj bi spet oživel. Na novo kočo ni bilo misliti, staro pa je čas popolnoma zgledal in pobral, ostali so samo še danes vidni temelji. Na Javornik pa je le bilo treba opozoriti. Zato je bila odborova prva naloga, da obnovi oziroma na novo markira pot na zanimiv in pomemben vrh.

Nekega lepega poletnega dne sva vzela s predsednikom pot pod noge v roke pa kangljico z rdečo barvo in čopič. Kresnila sva jo zjutraj iz mesta po Rakah in čez viseči most pri Zagodu stopila na logaško cesto. Pred nama se je pojavil masiven, mogočen in široko plečat hrbet Pevca v obliki stožca z odsekano konico. Pred davnimi časi se je bil usedel med Idrijco in Zalo. Svoje korene še danes poriva v korito Idrijce in v tesno strugo Zale. Po njegovem hrbtu pa se pentlja cesta proti Črnemu vrhu. V lahnem vzponu se vijejo in dvigajo serpentine ali ključi z brega nad Idrijco v breg nad Zalo. Zdaj gledaš v Idrijco zdaj v Zalo. Dvanajst ključev je do vrha. Njihova soda števila se vrtinčijo nad Idrijco, liha pa se zavijajo nad vedno bolj globoko sotesko Zale.

Na križišču treh poti v Podrteji sva obstala. Pogledala sva na levo po logaški cesti, ki izginja za velikim ovinkom, pogledala na desno, kjer beži gozdna cesta v Belo, in obstala onkraj mostu čez Zalo na cesti proti Koševniku. Most so bili obnovili vojni ujetniki med prvo svetovno vojno. Stal je nekoliko više od sedanjega mostu. Njegovi ostanki so še danes vidni. Most je bil okrašen z mozaiki iz rdečih ostankov prežgane živosrebrne rude. V mozaiku je bil izdelan tudi grb kranjske dežele, enoglavi orel. Po razpadu Avstrije je ljudska jeza sicer spraskala mozaik, toda ne toliko, da ne bi človeške sence še danes zelo dobro vidne.

Najino delo se je začelo. Vse serpentine, ki vise nad Idrijco, še danes povezujejo bližnjice. Njihove vstope in izstope sva morala označiti z rdečo barvo. V desetem ovinku sva stopila na cesto ter iz enajste serpentine potegnili rdeče črte za bližnjico, ki preseka zadnji ovinek, s katerega je prelep pogled na slap pri Kobili, na grebenu nad Ravbarsko jamo in nad Hleviško kočo.

Čudovit je svet na Pevcu s svojimi prelepimi jelovimi in senčnatimi gozdovi. Tod so v tedanjih časih romale procesije izletnikov in se ustavljale v prijaznem Koševniku. Malo prometna cesta tedaj ni motila pešcev, le vsaka bližnjica jim je bila dobrodošla. Po kakem kilometru ceste sva spet stopila na krajsnico, ki pade v globoko kraško globel, da se spet dvigne v breg in se sreča s cesto, ki se v številnih ovinkih vije dalje mimo nekdanje bajte na Pevcu, mimo današnjih razvalin. Na križišču pod bajto se odcepi pet kilometrov dolga in zelo lepa gozdarska cesta, francoska imenovana, in drži nad sotesko Zale v Godovič. Kmalu nad križiščem sva morala zaznamovati novo cestno bližnjico in tik pred Koševnikom še eno, ki pelje mimo znanega brezna. Do Koševnika sva markirala devet steza, ki močno skrajšajo pot proti Črnemu vrhu in Javorniku.

V prijazni in gostoljubni ter priljubljeni izletniški postojanki, v gostilni pri Kikužu, sva počivala. Od dela, ki nama je šlo dobro izpod rok, se sicer nisva utrudila. Markacije niso bile komplicirane, onih z rdečim in belim krogom tedaj še nismo poznali. Zadovoljevali smo se tedaj z enostavno rdečo črto, ki smo jo potegnili s čopičem po skali ali po deblu. Med potjo tudi nisva dosti govorila. Mož je bil že v zrelejših letih in po naravi molčeč in samosvoj, jaz pa golobradi fantič, ki je komaj pred nekaj meseci slekel laške vojaške cape.

Sredi Koševnika, pred nama so se že odpirali grebeni in vrhovi okoli Javornika, sva zapustila cesto in se spustila čez travnike, preko brežiča v dolinico ob lepem, skromnem, za ta kraški svet edinstvenem potočku. Od tod sva se vzdignila spet v breg in nad samotno bajto stopila v bukov gozd. Kmalu sva se znašla na cesti, ki naju sedaj ni več zapustila tja do Črnega vrha.

Čakal naju je zadnji in najzanimivejši planinski del poti proti najinemu cilju. Že koj iz vasi sva morala zaznamovati tri bližnjice, ki sekajo serpentine ceste, ki se vijuga na črnovrško goro in mimo Cenca dalje proti Colu. V zadnjem ovinku sva se končno poslovila od ceste in zavila po kolovozu v strm gozdat breg. Ne dolgo je treba pošteno sopihati v strmino, da nato stopiš po ravnem skozi gozd in že si na odprtem, med travniki prve kmetije pri Rejcu. Mimo bajte potegne še kolovoz, nato pa se preko visečih senožeti zoži in stisne v stezo. Spet sva morala skozi mlad gozd na naslednjo široko teraso ob samotni kmetiji pri Tratniku, kjer sva pobarvala hišni vogal, mimo njiv v bregu pa v gozd, pod katerim opaziš v kraški dolini streho tretje kmetije. Že sva stopila na greben, preko katerega krepko vleče burja, in pred nama se je odprl svet Nanosa in Krasa. Nič

Ne pozabite naročiti Potočnikova »Srečanja z gorami«!

napornega ni več. Pot zavije okoli grebena in nad kmečko bajto v gozd, se vzpne še malo navkreber in skozi goščavo se je nama že prikazala Medvedova domačija pod Javornikom, ki je tedaj bila prijazno in toplo zavetišče vsem, ki so se zatekali na Javornik. V hiši so še hranili prve spominske in vpisne planinske knjige, ki sem jih čez leto dni odnesel v varno zavetje. V podstrešju, kamor ni segla policijska roka, so dočakale osvo-
bojenje in novo planinsko organizacijo.

Pirnatova planinska koča je bila ob najinem obisku že v popolnem razsulu. Še enkrat smo se zbrali ob njenih ostankih. Bilo je naslednega leta, ko smo se v okviru dr. Jugove dijaške srenje organizirali na Javorniku prosvetni tečaj za idrijsko mladino. V tem letu je končno udaril laški fašizem, razpustil slovenske organizacije, med njimi tudi planinsko društvo. Bilo je jeseni leta 1926. Kratko je bilo življenje idrijske planinske organizacije med obema vojnama in pod tujčevim škornjem. V letu dni ni organizacija niti mogla zaživeti. Edina akcija je bila obnova poti iz Idrije na Javornik. Društvo je bilo le zvezda enodnevnica v svetu slovenskega planinstva. Komaj se je vžgala, že je tudi ugasnila in zato vstopa v zgodovino idrijskega in slovenskega planinstva samo kot bežni utrinek.

Šele po dolgih dvajsetih letih težkega in mračnega življenja slovenskega ljudstva pod Italijo je nastopil trenutek, ko je že tretjič v slabih petdesetih letih tega stoletja pognalo na idrijskem območju organizirano planinstvo. Nastopila je tretja doba planinstva in pognalo je tretje planinsko društvo. Tudi prvi koraki tega društva so bili usmerjeni na Javornik. Ponovno je postal idrijskemu planinstvu simbol planinske misli, dela in zdravja.

Na javorniških pobočjih je ponovno zrasla planinska postojanka, ki bo po sedanjosti temeljiti obnovi in po postavitvi novega železnega razglednega stolpa spet postala privlačna planinska točka, okrog katere so ne bodo več zbirali samo idrijski, temveč tudi ostali slovenski planinci.

Skromen je prispevek idrijskih planincev k častitljivemu jubileju slovenskega planinstva, vendar ne tako skromen, da bi se ga morali sramovati in molče udariti mimo njega.

KO SEM PRVIČ PLEZAL V BREZNO

Matjaž Puc

o sem prvič plezal v brezno, sem čutil neznosen strah pred globino, nekaj me je stiskalo v prsih. To je bila tista podzavestna groza živega bitja, ki se je branilo spustiti v mrtvo in mrzlo temo. Bil je sončen jesenski dan, dišalo je po odpadlem listju in bukovi gozdovi so se zlato-rjavo dvigali proti Krimu. Prisiljeno sem se režal, da ne bi bil v posmeh tovarišem, in se ob kletvicah in šalah začel spuščati po jeklenih lestvicah. Krčevito sem se jih oklepal. Z rokami in z drhtečimi koleni sem zadeval v temno in mastno zemljo ob stenah brezna. Kmalu me je zagrnila noč.

Brezno je bilo globoko dvajset metrov. Samo dvajset metrov, pa vendar — kakšen razloček! Ko sem počasi priplezal na dno, sem kričal od navdušenja. Na dnu je bila velika kapniška dvorana, skrivnostno obsijana s toplo svetlobo naših karbidk. Čudne sence so se risale po njenih stenah. Brat je fotografiral, jaz pa sem začel raziskovati nekaj nizkih in ozkih blatnih rovov, ki so se cepili iz dvorane. V vsakem človeku se skriva strast, da bi odkril nekaj novega, v jamarju pa privre ven noro in z vso močjo, prav nemogoče jo je brzdati. Tako se mi je zgodilo, da sem jo občutil v vsej njeni nevarni moči že v svoji prvi jami. Ihtivo sem se zaganjal naprej v razpoko, lomil kapnike, ki so mi bili napoti, se plazil, gvozdil in v mislih mi je kljuvala samo ena misel: Naprej, naprej.

Kaj je bilo to? Želja po slavi, želja da bi odkril nekaj, kar še ni noben drug pred mano, ali samo radovednost?

Stlačil sem se do vhoda v večji prostor. Svetilka mi je že slabotno svetila in njena svetloba se je motno odražala na sivi nagrbančeni steni samotne dvorane. Jasno mi je bilo, da še noben drug pred mano ni stopil vanjo in nenadoma sem se zavedel, da sem sam. Prijatelji so bili desetine metrov zadaj, med nami so bili debeli skalni skladi in samo tanko črevo težko prehodnega rova me je vezalo z njimi. Ne, nisem bil popolnoma sam. Nekaj je zaplahutalo in zacvililo okoli mene in drobna telesca so se začela za-

ganjati vame z grozljivo nežnimi dotiki, kakor da bi hotela odgnati predrzneža, ki vstopa v njihovo kraljestvo. Kri mi je zledenela v žilah. Luč mi je ugasnila. Netopirji!

V paniki sem se zvil in obrnil kot kača, drobni sigasti izrastki so se mi zatikali za obleko, v otroški fantaziji sem si predstavljal, kako demoni podzemlja segajo s krempljastimi rokami po meni, začel sem v temi bežati ven, z glavo sem butal v stene in kapnike kot zmedena večča ter kričal kot obseden, čeprav sem vedel, da me živa duša ne more slišati.

Končno sem se ves poten in drhteč znašel v vhodni dvorani. Tovariši so se že odpravljali ven. Na vsak način sem hotel iti prvi ven, in vodja me je tudi pustil, saj ni vedel za zlobnega demona, ki se je skrival v tistem rovu. Neverjetno hitro in

ihitavo sem se zaganjal po lestvicah navzgor, roke so mi malo pod vrhom odpovedale in začel sem jokavo vpiti: »Ne morem več, ne morem več.« To izjavo je precej resno vzel jamar na vrhu, ki me je varoval, in me neusmiljeno potegnil ven. Sopeč sem vdihaval slastni in topli gozdni zrak, opazoval žarke jesenskega sonca, ki so prodirali skozi vejevje, in mravlje, ki so po suhih tleh hitele po zadnjih opravih pred nočjo. Temno, vlažno in mrzlo brezno je kot grd spomin ležalo sredi vse te lepote, ki nam jo je dalo življenje. Norec, zakaj hodiš tja not garat, zmrzovat, se mazat in izpostavljat glavo, če imaš tisto, zaradi česar se spleča živeti, že tu, pred jamo. Takrat sem imel trinajst let in sem se zaklel, da ne grem nikoli več v jame... Sedaj sem že deveto leto jamar.

BESEDO STREME smo v našem glasilu začeli uporabljati pred leti, ko se je ta plezalska priprava začela uveljavljati v plezalski tehniki v Alpah. Prevedli smo francoski »l'étrier«, ker se nam je zdel primernejši izraz kot »stopna zanka«, dobesedni prevod iz nemščine, ki se še danes mnogim alpinistom zdi povednejši, boljši.

Streme je plezalski pojem, odkar govorimo o umetelnem, tehničnem plezanju, kakor ga pojmuje v zadnjem desetletju (escalade artificielle). Ime pa poteka iz tistega časa, ko je pomagalo plezalcu premagati previs »streme« na vrhovi z eno samo prečko — letvo, kar je torej zares bilo zelo podobno stremenu, ki pomaga še tako betežnemu jezdecu v sedlo mimo previsa, ki ga dela konjski trebuh. Streme se je potem razvilo v »večstopensko« vrv — lestvenica je dobila več »pedalov«, kakor jih francoski plezalci slikovito imenujejo v svojem žargonu, vendar je »streme« ostalo še do danes v svetovni literaturi, ker je to poimenovanje zaradi svoje metaforičnosti zares ustrezno in lepo. Na prvi pogled bi mislili, da se izdelava stremena ravna samo po plezalcu, predvsem po njegovi velikosti in po njegovem odnosu do udobnosti. Praksa pa je pokazala, da dolgost tega »lestvenega« ali »lestvičnega« stremena ni večja od 130 do 150 cm. Njegove lastnosti določata dva protislovna činitelja. Če računamo, da plezalec lahko zabije klin največ 220 cm visoko in da lahko meri korak 70 cm in da je treba odračunati za dve vponki vsaj 15 cm, je dolžina stremena — lestvice očitno $220 - 70 - 15 = 135$ cm. Če je plezalec manjše postave, so količine druge, streme pa enako dolgo: $200 - 50 - 15 = 135$ cm. Razporeditev lestvic, stopnic, šprikel ali recimo v francoskem žargonu — pedalov je vprašanje zase: v Alpah vidimo ponavadi streme na dve šprikli, v plezalnih šolah pa uporabljajo celo take na šestero, rekli bi jim lahko »šesterke« ali »šesterici« (kakor npr. je za senene vile v rabi izraz »čvetverke« ali »čveteterke«). Teža in obsežnost šesterk je gotovo dokajšnja. Če žele plezalci stremena, s katerimi lahko »narede vse«, bodo vzeli s seboj čvetverke, če so sami manjše rasti. Na tri šprikle pa pridejo prav tistim, ki so viskega trupa. Razpored šprikel proti vrhu je bolj stisnjen kot pri dnu. Dokler je vrv nad plezalcem, je lahko narediti dolg korak, ko je pod njim, je vzpon po stremenu kočljivejši. Pri razvrstitvi šprikel je treba s tem računati. Npr. takole od zgoraj navzdol: 22 cm,

$$30 \text{ cm}, 38 \text{ cm}, 46 \text{ cm}, \text{ če je } \frac{135}{4} = \text{ca. } 34 \text{ cm.}$$

Šprikle se ravna po stopalu, lahko pa se primeri, da se uporabljajo tudi kot sedež npr. pri izbujanju klinov. S tem je treba računati, zato je bolje, če so dolge vsaj 15 do 16 cm, za silo je seveda dovolj 12 cm, bodisi da so lesene ali aluminijaste, z narezano ali gladko površino. Na trgu je že več kovinskih šprikel, vendar doslej še nobena nima vseh lastnosti, ki bi jih pri šprikli radi imeli. Idealna šprikla bi bila dolga 16 cm, v sredi široka 6 cm, debela pa — glede na material — vsaj 6 cm, da se ne bi zlepa zlomila. Utegnila bi biti dobra iz umetne snovi, žive barve, odporna zoper mrz in vlago, tehtati bi smela do 30 g, seveda pa draga ne bi smela biti.

V biltenu švicarske revije »Die Alpen« (1968/4) lahko beremo v nadaljnjem, kako pritrjujemo šprikle, kako streme vpenjamo in obešamo (z navadnim ali ladijskim vozlom) v vponko, na vrh s Prusikovim vozlom itd., kakšna mora biti vrzca (danes nylonska vsaj 5 mm v premeru, vsaj 360 cm dolga, če vračunamo vozlanje za šprikle in zavezovanje spodaj), kako se obnese »fifi« itd. Omenjajo tudi ameriško streme, ki nima šprikel, ampak le »pentlje«, nasnovane druga za drugo. Seveda je tako lažje od evropskega pa tudi manj priročno, saj je težko vdeti nogo v pentljo, ne da bi si pomagal z roko. Modifikacija stremena je »gugalnica«, ki pride prav za bivanje v previsu. Šprikla se tu spremeni v »čičo« ali »čičko«, 40 cm dolgo, 15 cm široko, vesna dolžina pa znaša 100 do 120 cm.

Vodnik Bruno Schaerrer iz Ženeve pripominja k vsemu temu, da so to njegove mere, da pa jih lahko vsakdo poljubno spreminja.

PO BENEČIJI

Ivan Šavli

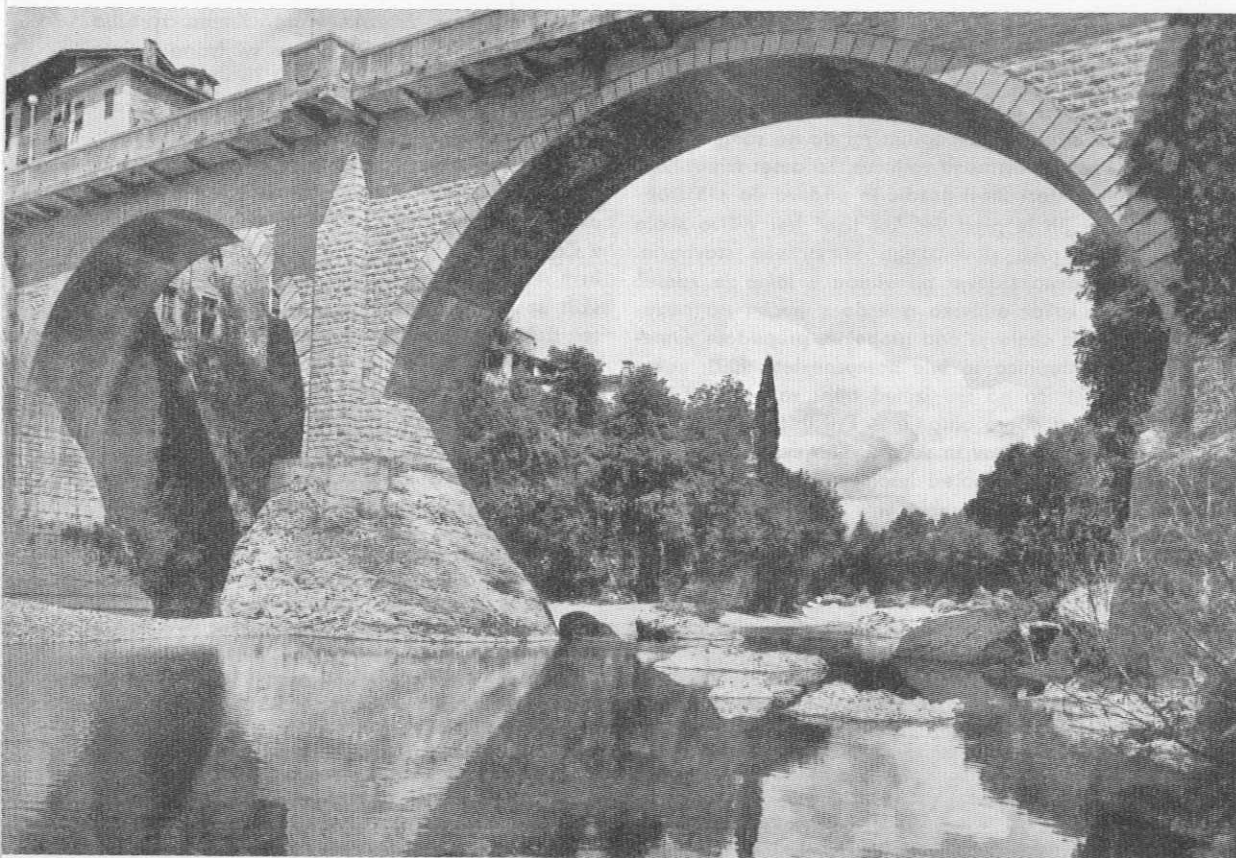
Da je Slovenija bogata z naravnimi lepotami, je splošno znano, pa najsi bo to v svojem osrčju čudovita Gorenjska, na severu lepa Štajerska ali pa najzapadnejša divna Beneška Slovenija. Žal da Beneško Slovenijo vse premalo poznamo. Redki so izletniki, ki si privoščijo to lepo pokrajino slovenske zemlje in o njej kaj zapišejo, čeravno je polna prirodne privlačnosti, zgodovinske umetnosti in pester zanimivosti.

Prvi, ki je začutil potrebo, da bi spoznal lepoto te lepe slovenske zemlje, je bil zgodovinar prof. Simon Rutar. Pogosto je zahajal v Beneško Slovenijo, zanimal se je za tamkajšnje običaje in navade ter jih tudi opisoval. Njegov zgodovinski spis je leta 1899 izdala Slovenska Matica kot tretji del Slovenske zemlje. Trideset let za njim je dr. Henrik Tuma prehodil vso Beneško Slovenijo, Idrijsko, Nadiško in Tersko dolino in hribe ter v Planinskih Vestnikih v bogatih člankih orisal

njeno sliko. Dragocene zaklade Beneške zemlje pa so nam odkrivali v svojih knjigah in pesmih znameniti beneški rojaki.

Že dolgo sem gojil željo, da bi obiskal prijazne Benečane ter si ogledal pomembne zgodovinske kraje. Nekega mrzlega jesenskega jutra se napolim z ljudskim vozilom brez bencina po soteski Matajurja in Mije, po divje romantični dolini Nadiže. Povsod, kamor se ozrem, povsod na levi in desni same strmine, globače, prepadi, pečine, soteske, komaj prostora za prodnato Nadižo in cesto ob njej. Cunjaste megle so se držale po bočja gora, dež je rosil; jaz pa sem užival mojstrovino asfaltirane ceste ter občudoval vijugasto Nadižo in raznoliko okolico. Kmalu so ostale za mano prijazne beneške vasi ob Nadiži: Štupica, Log, Podbenesec, Brišče, Lipa. Na mnogih se še vidijo obrisi nekdane ozkotirne železniške proge Kobarid-Čelad. Leta 1932 so to nerentabilno železnico ukinili.

Pod Petjanskim klancem na križišču zagledam rumeno tablo, kažipot do kulturno zgodovinskega spomenika. Na njej je zapisano: »Grotta S. Giovanni di Antro«. Ker je znamenita Landrska jama sv. Ivana v Čele, spomenik iz davnih dni in velikega pomena za Beneške Slovence, sem si ga želel ogledati. Krenem čez most na desno stran

Čedad, Hudičev most čez Nadižo

Šempeter Slovenov

Nadiže. V selišču Kras pustim svoje vozilo ter pešaci po stari kameniti poti navkreber do vasi Landra (S. Silvestro d'Antro) 324 m nadm. v. Zglasim se pri oskrbniku jame ter ga poprosim za ključ. Prijazna gospodinja mi da ne samo ključa, tudi fanta povrhu za vodnika. Še deset minut hoje po lepi stezi skozi gozdič in prideva do 115 stopnic, ki jih je pred več kot tisoč leti v živo skalo klesala roka slovenskega kamnoseka stavbarja. Starodavno zidovje pri vhodu v jamo je zdaleč videti kakor orlovsko gnezdo v pečini na nedostopnem skalovju nad globokim prepadom. Omenjene stopnice so bile narejene leta 1001, kakor piše letnica na eni izmed njih; so precej široke in še kar dobro ohranjene. Prestale so veliko naravnih dogodkov in vojnih viharjev. Vodnik mi je pojasnil, da so pred letom 1001 hodili naši slovenski predniki precej više nad sedanjim stopniščem v jamo. Morali so se prijemati za čeri ter tako počasi plezati. Še sedaj se poznajo sledovi te vrtoglave poti. Morali so biti dobri alpinisti, saj so plezali brez vsake plezalne opreme. Na

vrhu stopnic so železna vrata. Kmalu zarožlja ključ in vhod v jamo ali cerkev sv. Ivana v Čele sem imel prost (348 m nadm. v.) Tu naj pojasnim, da Čelo v beneški kakor tudi v tolminski slovenščini pomeni previs, prepad ali odsekano strmino. Torej gre za starodavno cerkev sv. Ivana v skalni strmini, ki je postavljena v naravno arhitektonsko okolje, v kraško jamo. Ta jama ali cerkev sv. Ivana v Čele je namreč eden najzgovornejših, najlepših in historično najpomembnejših kulturno-zgodovinskih spomenikov, priča o bivanju Slovencev na teh tleh že več kot tisoč tristo let. Jama se razteza v notranjost in še ni do konca raziskana. Ta cerkev ni nič drugega kot prednji del jame v dolžini 16 m, v širini 10 m in je visoka 12 do 14 m. Zvon visi kar izpod skalnega stropa. Stene in strop so iz sive skale, uglačane po tisočletnem božanju stotisočev obiskovalcev. Tam doli proti koncu cerkve je čuden baročni oltar iz 15. stoletja, kakor je bila navada v starih časih. Ta cerkev je gotovo ena najstarejših v Benečiji (Beneški Sloveniji), obstajala je že leta 850, kot je

Stupica

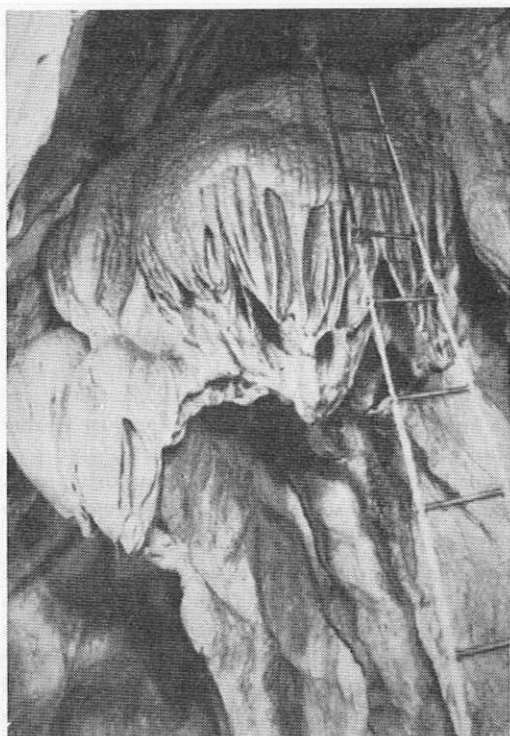

napisano na nagrobnem spomeniku. Ko so slovražni narodi divjali po dolinah, najprej Madžari, nato Turki in pozneje razne soldateske v srednjem veku, so se zatekali Beneški Slovenci sem gor in bili so popolnoma na varnem v nepristopni jami. Na podlagi teh pogostih begov prebivalstva v dolinah Beneške Slovenije je nastala pripovedka o slovenski kraljici. Po njej je zložil Aškerc pesem: »Kralj Atila in slovenska kraljica«. Takoj pri vhodu v jamo je vklesana zopet letnica 1001, kar nas prepričuje, da je bilo to ogromno zidanje z dvema obokoma in sicer z enim za odtok vode, z drugim za vhod v jamo, zgrajeno že takrat. Na levo se odpirajo še druga vrata na odprt preddvor, kjer je krasen razgled po Nadiški dolini. Pred tisoč leti so ta naravni preddvor razširili in izdolbli dvoranico v živo skalo tako, da sloni njen strop na naravnem skalnatem stebru. Pred vhodom v jamo je iz opeke okajena peč, kjer so kuhali hrano, ki so jo prinesli s seboj pribežniki.

Oko mi obstane na napisu: **»Meister Andre von Lack, Jar 1477«**. Preveden v današnji jezik nam sporoča, da je cerkev sv. Ivana v Čele sezidal leta 1477 mojster Andrej doma iz Škofje Loke. Ta napis je zelo pomemben, ker zgovorno dokazuje, kako so bile v srednjem veku tesne kulturne zveze med Beneškimi Slovenci in nekdanjo Kranjsko.

Končno sem stopil v cerkev samo, ki je morda edinstven arhitekturni spomenik na svetu. Ni ga toliko gradila človeška roka kot narava sama. Mojster in graditelj je izkoristil naravni ambient, kraško jamo, in vanjo postavil cerkev, sicer pa je bolje, da prepustimo opis cerkve umetnostnemu zgodovinarju, ki nam je med drugim zapisal:

Cerkvena ladja, prostor za obiskovalce je pravzaprav del naravne votline, zato ga pustimo ob strani. Zanima nas prezbitenij, to je prostor, kjer stoji veliki oltar. Šilasti slavolok s posnetimi ogli ga loči od cerkvene ladje; prezbitenij je zaključen s tremi stranicami pravičnega osmerokotnika, kot je navadno v slovenskem gotskem cerkvenem stavbarstvu. Obokan je z zvezdnatim rebrastim svodom, to je — značilna gotska kamnita rebra, razpeta v obliki zvezde in nosijo kakor okostje (ogrodje) cerkvene oboke. Rebra sama pa izhajajo iznad konzol v stenah, omenjene konzole so fugalno okrašene. Tu vidimo moža, ki piska na dudo, spet drugega, ki igra na gosli. Dve figuri drži v roki napisne trakove, neki mož si napiva iz majolke in kozarca ter tam spet oseba, ki sklepa roki k molitvi. Človeku se zdi, kakor da bi se kamnosek, ki jih je bil vklesal, nenehno oziral krog sebe in preli v kamen ljudi, ki jih je pravkar videl... Tam, kjer se rebra na oboku

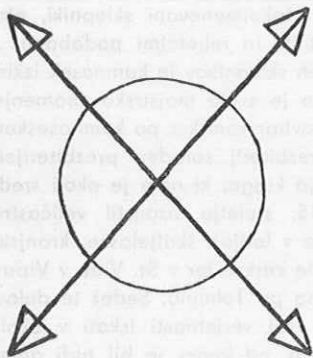
Vhod v jamo

stikajo, so vdelani takoiimenovani sklepniki, ploščati kamni s ščitniki in reliefnimi podobami... Na enem izmed teh sklepnikov je kamnosek izklesal svoj podpis, to je svoje mojstrsko znamenje. Tako po svojem stavbarskem kot po kamnoseškem okrasu je naš prezbitenij soroden prezbitenijem gorenjsko-goriškega kroga, ki nam je okoli srede druge polovice 15. stoletja zapustil veličastne stavbne spomenike v ladjah škofjeloške, kranjske in radovljiške župne cerkve ter v Št. Vidu v Vipavi in v cerkvi sv. Urha pri Tolminu. Sedež te delavnice moramo po vsej verjetnosti iskati v Škofji Loki na Gorenjskem, od koder je bil tudi doma naš mojster Andrej.

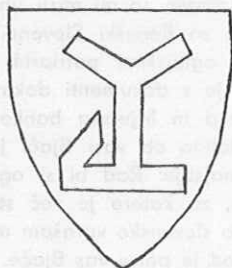
Ko sem se vračal po stopnicah iz te katakombe v skalovju proti vasi Lander, so mi misli uhajale na nekdanje čase, ko so Beneški Slovenci pod Beneško republiko in oglejskimi patriarhi imeli svojo avtonomijo, kar je z dokumenti dokazano. Obstajali sta Landarska in Mjerska banka. Pol ure hoje od tod v dolino ob vasi Bjači je bil sedež Landarske dvanajstije. Rad bi si ogledal kamnito mizo »laštro«, za katero je več stoletij sedelo 12 sodnikov. Po slovensko vprašam mimosedeče šolske otroke, kod je pot v vas Bjače. Gledali so me — niso me razumeli — šola jih potuj-

čuje in zastruplja. Nekam tesno mi je bilo pri srcu. Starejša ženska mi pojasni in pokaže pot. V Bjači sem sredi vasi našel ploščo kamnite mize, prislunjena je bila k vogalu hiše. Ta naravno kamnita plošča je debela 70 cm ter ima 170 cm premera. Na sredi plošče je vsek (vklesan) znak landarske dvanajstije: to je krog in čez njega križ, katerega konci nosijo enakokrake trikotnike, ki verjetno predstavljajo osti ali puščice. Na plošči je 12 raznih skrivljenih črk in znakov. Na enem vogalu je plošča uglajena zaradi večstoletnega opravlila. Ko sem gledal ta zgovorni zgodovinski dokument, sem se spomnil na pregovor, ki pravi: »Če človek molči, kamen kriči.« Ta kamen dovolj glasno kriči. Zraven vasi še stoji stari grad v ruševinah. V njem so bili zaprti kaznjenci, ki jih je obsodila Landrska dvanajstija. Bršljan zakriva staro zidovje, trpljenje in gorje nekdanjih zapornikov.

Kot nam dokazujejo zgodovinski viri, Beneški Slovenci niso poznali velikih občin, temveč samo majhne soseske, kakršne so s časom nastale iz prvotnih zadrug, ki so bile tako značilne za stare Slovence, to je gospodarsko združene vasi, so pod svojim »sindakom«, županom, tvorile upravno enoto. Vsako nedeljo so se ob kamniti mizi pod lipo zbirale starešine soseske na zborovanje ali »veče«.

Znak na kamniti mizi Landarske dvanajstije

Mojstrsko znamenje na sklepniku

takemu zborovanju so pravili »sosednja«. Znamenje za pričetek sosodne (večanja) so oddajali iz zvonika. Na sosednjih so se posvetovali o upravnih in spornih zadevah. Vsak vaščan je imel pravico, da je priglasil svoje zadeve ali spor, lahko si je izbral tudi svojega besednika, razumnega gospodarja. Najprej so ugotovili vsak posamezen primer, nato so dali na glasovanje. Soseskini klicar je glasove zarezoval na leskovko, imenovali so jo »rož«. Za tem so izrekli sodbo. Iz svoje srede so izbrali dve starešini, ki sta skrbela, da se sodba izvrši.

Sosodne so za spore med seboj izvolili dvanajst mož. Ta izvoljeni odbor se je imenoval dvanajstija. Dvanajstija je bila druga instanca. Za posebno važne spore je bil poseben skupni zbor pri Sv. Krnu (Kverinu) ob Nadiži pri Šempetru Slovenov. Ta zbor je bil prvi parlament ne le v Beneški Sloveniji ob Nadiži, kot nam dokazuje zgodovina, ampak tudi prvi v Evropi. Ta je imel pravico izrekat tudi smrtne obsodbe, ki jo je potrdila in po svojem zastopniku izvršila Beneška republika.

Slovenske soseske so bile proste vojaščine, prevzele pa so dolžnost čuvati prelaze ne severu. V ta namen so vzdrževale dvesto mož. To nam potrjuje tudi dožev odlok z dne 26. sept. 1492, ki izrecno poudarja: »Zvestim prebivalcem naših gor in dolin Fori Julii se vnovič potrjujejo vse svoboščine. Dasi so ubožni, oni sami s svojim trudom nosijo skrb in breme straženja tesnih prelazov ter jih drže v redu in varne pred barbarskimi napadi.« Dvanajstije so bile dolžne vzdrževati cesto do Humina. Pod patriarhom Marqardom je bilo l. 1377 sklenjeno, da se napravi cesta iz Čedada do Kobarida, Tolmina in Loko. Imenovala se je Slovenska cesta.

Kako domači so bili Slovenci v Čedadu, nam dokazuje naslednje sporočilo; Ko se je patriarh Kaliht leta 737 po na. štetju preselil iz Ogleja v Čedad, ga je obiskal papež ter mu ob tej priložnosti priredil veliko pojedino. Pismeno poročilo nam pravi, kako so ga pogostili. Kot začetek pojedine so prinesli na mizo »spongije slave«, slovenske gobe — na koncu pojedine pa slaščico »gubance«, beseda, ki jo rabijo na Tolminskem in tudi drugod za gorenjsko potico.

Avtonomija Beneške Slovenije ob Nadiži je bila vseskozi nad osemsto let ločena od Furlanov. Imela je svojo upravo, svoja sodišča, svoje finance in svojo vojsko; torej državnica v državi ter je zaradi tega ostala neokrnjena do razpada Beneške republike ob miru v Campo Formio leta 1797, ko je prišel Napoleon v naše kraje.

PREIZKUŠNJA

Janez Resnik

Iš je potegnil po kaminu na moji levi navzgor, me obdal z mrzlim plaščem, da sem se stresel, in odvršal naprej po snežniku. Drobceni kristalčki ledu so se mi zabadali v lice, nos in rdeče, skorajda otrple roke, skozi katere je polzela najlonska vrv. V trenutkih, kadar je veter malo pojenjal, so prišli iz kamina nerazločni glasovi, za katere sem vedel samo to, da niso veseli. Morda so bile kletvice izrečene v obupu ali jezi, ki jo človek začuti ob pogledu na poslednjo zapreko, ki mu stoji na poti. Vsi trije, ki so bili pod menoj v skalah, zvezani z menoj v celoti, so si morali šele priboriti varno ugodje. Sedeti na nizkem ruševju, ki me je pri vsakem premiku uščipnilo v podaljšek hrbta, in varovati tovariša, to je bilo za nas že ugodje. Vsakokrat, kadar smo vsi štirje stali na stojšču, zavarovanem vsaj malo pred vetrom, smo se spogledali in nasmehnili. Zeko, ki je plezal zadnji, je tedaj vedno dejal: »Hec mora biti!«

Vrv se mi je zarezovala v roke in drobcena ledena skorjica, ki se je napravila okoli nje je ob dotiku z mojo roko odpadla. Za trenutek sem vse misli osredotočil na vrv, ki se je zelo napela, in z očmi sem ji sledil, vse dokler se ni izgubila navpično navzdol v kamin, ki je bil podoben podolž prežagani cevi za odplako. Le sem ter tja je štrlel iz sivega, kot glazura tankega ledu skalni roglič. Pavči, ki je plezal za menoj, se je dokaj hitro, z normalno hitrostjo, bi lahko rekel, bližal najtežjemu mestu v tem kaminu in na naši današnji turi sploh. Tu na istem mestu, kjer sem prišel čez, ne da bi sam vedel kako, kjer je bil led tako tenak, da nisem mogel vsekati ne oprimka ali stopišč, sem pričakoval zapetljaje. Kakšni pa naj bi ti bili, pa sam nisem vedel. Vsi trije plezalci so bili manjši in jih bo tisti del kamna veljal dosti več truda kot mene. Vendar smo že pred dvema, tremi urami složno ugotovili: poti nazaj ni. Preostalo nam je le eno: naprej. Tedaj, okoli treh popoldne, so nas prvič poklicali s planjave, na debelo posute s snegom, izpred Klemenčeve jame. Dučan, vodja našega zimskega alpinističnega tečaja, je poizkušal moč svojega grla v borbi z vetrom. Kot drobno črno piko smo ga videli globoko spodaj, od koder se je razlegel za-

tregel klic: »Rabite pomoč?« Utrujeni in prezebljeni pa še vedno pogumni in polni volje, da se sami zmažemo iz godlje, katero smo si skuhati, smo enoglasno zakričali: »Vse v redu!« In sedaj, tri ure kasneje smo imeli še vedno toliko volje in hotenja kot prej, da sami preplezamo to steno. Iz kamina sem poslušal mehak, pridušen glas, ki ga je sneg željno vpiljal vase:

»Janez, pazi!«

Trdneje sem poprijel vrv in jo začel močnejše vleči: »Gre?« sem zavpil nizdol. Tedajci se je vrv ustavila in sem začutil, da mi je začela počasi polzeti nazaj. Morda samo centimeter, a kaj, ko je en centimeter v skalah ali ledu lahko tako pomemben.

Nenavadni glasovi so prihajali do mojih ušes. Pavči je vzkliknil:

»Vleci!«

Čutil sem njegovo težo, ki je bila prosto obešena na vrvi in me je neusmiljeno vlekla navzdol. Ritmično sem začel ponavljati gibe, ki so tako znani vsem tistim, ki so že vlekli koga navzgor. Potegnil sem z levico vrv za decimeter k sebi, se sklonil naprej in z drugo roko pritegnil vrv. Ko sem se zravnaval, je vrv spolzela nekaj decimetrov naprej in Pavči je bil za prav toliko višje.

Ena sama obupna misel se mi je zagostila v možganih; skoraj pod vrhom ne smemo odnehati. Samo ta kamin še, pa bo laže, veliko laže. Vsakokrat, ko sem potegnil, je bilo, kot bi mi nekdo zašepetal to misel na uho. Potne srage so mi stopile na čelo in še malo prej ledeno mrzle roke so postale vroče, žgoče.

Teža na vrvi se je zmanjšala in ko sem slišal »počakaj!« sem se zravnal in pogledal v dolino. Pavči je dosegel oprimke in od tam dalje je šlo laže. Kmalu sem zagledal vrh njegove plave kapuce, in nato obraz pokrit s potnimi kapljicami. Dosegel je snežišče in zavil desno po strmini do macesna ter se usedel okobal. Mimogrede sem zamenjal vrv. Sedaj sem moral z njegovim delom vrvi varovati tretjega. Zopet sem zaslišal odjek Dušanovega glasu:

»Rabite pomoč? Gre dobro?«

Ozrl sem se v Pavčija, ki je globoko dihal do pasu ugreznjen v sneg. Žalostno se mi je nasmehnil.

»Nisem mogel več. Ničesar ni bilo za prijem!« Govoril je suho, s težavo.

— »Je že dobro. Bo šlo naprej?« — Ozrl se je navzgor proti grebenu in plavemu nebu nad njim. Do grebena je bilo 100 metrov morda 120 metrov. »Bo! Mora!«

Prikimal sem. Vesel sem bil, da je v nas kljub ne preveč rožnatem položaju še toliko moči. Z ro-

kami sem naredil trobento in iz vseh pljuč zavpil v dolino: »Vse je dobro.«

Besede so prihajale počasi iz mojih ust in ko so obvisle nad 600-metrsko praznino, sem dobil občutek, kot da se prehitujejo in bodo prišle do pik v dolini zmešane, nerazumljive. Žajfičev »varuj« mi je dal vedeti, da je sedaj začel napredovati on. Prvih šest, osem metrov od ostojišča, kjer sta stala, je bilo skoro nenevarnih. Tam se ni bilo bati padca. Sneg je segal do pasu in je vzdržal samo enega. Če je poizkusil po njegovih stopinjah še drugi, je začel popuščati in začel lesti navzdol. Tako je moral vsak zase gaziti visoki snež. Ozrl sem se na desno, na zapadni greben Grofičke, katere vršički in snežne strehe so škrlatno plamtele. Edino na ta greben je pošiljalo sonce svoje žarke. Bil je veličasten. Kakor plamenčki so se vzdigovali na njem in sproti zamirali. Na severni strani so vršali v zrak celi stebri prkega snega, drobcenih kristalčkov in tam izginjali v rdečem žaru.

Oddaljeno grmenje je pričalo o plazovih. Po Grofičkinem grebenu so se zarisale mehke vijoličaste sence. Nebo, ki je plamtelo tako kot prej sneg, je prevzelo v svoja nedrja omamljivo barvitost, da jo shrani do jutra, ko se bo sonce zopet pokazalo v vsej svoji lepoti.

Zamaknjenosti je bilo konec. Medtem ko so mi oči blodile po lepoti, ki sem jo vsrkaval vase, je Žajfič prilezel do kočljivega mesta. Pogled sem usmeril zopet v odprtino kamina in stisnil vrv, kolikor je bilo mogoče trdno.

Na isti način kot prej Pavčiju, sem sedaj malo pomagal Žajfiču. Ne veliko. Je le malo manjši od mene in se je lažje povzpel preko mesta brez oprimkov. Še preden je prilezel Žajfič do mene, je začel lesti tudi Zeko. Vrv je bila namreč med Žajfičem in Zekom najkrajša, med Pavčijem in menoj pa najdaljša. Vsi štiri smo bili privezani na 60-metrsko najlonko, drugo 40-metrsko pa smo imeli s seboj za rezervo. Sam sem moral imeti največ proste vrvi, tako da sem lahko splezal do varovališča. Ta so morala biti vedno naravna. Ali kakšen borovec ali zakrnen grm rušja, ob kateri sem se lahko oprl in prepletel svoje noge z njegovimi vejami tako, da me tudi hud sunek ne bi mogel iztrgati, ali pa vsaj visok zamet iz suhega, trdega snega pod previsno skalo. Navadni ledni klini niso prijeli v led, ker je začel takoj pokati in se krušiti. Sneg pa ni bil toliko trd, da bi lahko zadrhl cepin do okla vanj in ga tako uporabil kot varovališče. In če smo hoteli varovati stoje, je bilo snežišče toliko strmo, da bi nas vsak večji sunek zakotalil po njem. Žajfek je priplezal po vseh štirih do vrha grebenčka, na

katerem sem sedel. Še kakšen meter je bil oddaljen od mene, ko je Zeko zavpil »vlecita«. Napel se je in tudi sam sem močneje prijel. S težavo se je premikal proti meni. Noge so se mu globoko ugrezale v sneg, obenem pa je pri vsakem koraku zapikoval cepin in prosto roko do komolca v strmino pred seboj. Telo se mu je pri vsakem prestopu napelo kot tetiva. Celotno vratne žile so se mu napenjale in v obraz je bil čisto rdeč. Nisem mu mogel pomagati drugače, kot da sem tudi sam z vso močjo vlekel vrv. Gotovo je imel občutek, da ga bo vrv v pasu prerezala na dvoje. Grizel je spodnjo ustnico in od časa do časa prhnil. »Ali visi?« sem vprašal. »Ne popolnoma, vendar pa mu gre hudimano za nohte.« Komajda je to izdaval. Približal se mi je, zato sem se sklonil ter še sam poprijel za vrv.

Zelo je bila obtežena, vendar čisto prosto le ni visel. S skupno močjo sva ga potegnili toliko, da se je Žajfič lahko usedel na moje mesto. Veter je začel zopet svoj ples po skalah in nam je neusmiljeno spravljaj solze v oči. Še enkrat sem z očmi preletel vso dolgo sled, ki se je vila izpod Grla po snežiščih na desno. Sedaj sem imel čas, spomniti se na vse naše napake in obnoviti v mislih pot, ki nas je pripeljala tako visoko v stene in nas postavila pred dejstvo »Zmagati živi ali umreti poraženi!« Globoko v podzavest se mi je vtisnila ta misel in z njo vse posledice, ki jih prinaša tako izpeljano dejanje.

Že ob sedmih zjutraj smo krenili od Klemenče jame po dobro utrjeni gazi, ki smo jo naredili v prejšnjih dneh, do pod Grla. Tu smo, na velikem snežišču pod Grlom, dali slovo gazi, ki se je vzpenjala naprej do Škarij in še dlje in zavili na desno pod steno, skoro navpične plati, ki so bile popolnoma suhe. Snežišče je bilo tu bolj strmo, in zagazili smo v prhek, globok zamet, kjer smo bili skoro do prsi v snegu. Le počasi smo napredovali, sneg je bil zmrznjen, osrenjen, ampak južen. Kmalu smo bili čisto mokri, le pod prešitimi vetrnimi jopiči so bila še suha mesta. Prečili smo daleč v desno, ves čas tesno pod skoro previsnimi stenami. Nameravali smo priti po levi strani na Rjavčki vrh, potem pa bi se spustili po njegovi desni strani, po sicer strmih fratah, ki so poleti vedno nudile dobro sestopišče. Po kakšni uri nenehnega prečenja smo se začeli v ključih vzpenjati po dolgi snežni zaplati, ki nas bi zelo približala Rjavčkemu vrhu. Izgibali smo se podolgovatih kotanj, za katere so nam na tečajju govorili, da so nevarni začetki lavin.

Najvišji jezik snežišča se je končal s sedem do osemmetrsko strmalo, ki je držala na dolg grebenček. Že na pogled je bilo kočljivo mesto. Po-

iskali smo dobro varovališče pod previsno skalo, ki je bila del grebena in poiskoval sem po že prej omenjeni poti. Sneg mi je mezel med nogami in vsak korak naprej je pomenil tudi pol koraka nazaj. Na srečo se zaplata na razu ni utrjala in po nekaj metrih sem že stal na vrhu grebena, podobnega topemu možu.

Pred menoj se je odprl pogled na globoko kotlu podobno snežišče, ki se je v najnižjem svojem delu strmo spuščalo nizdol. Po skoro navpični steni, na kateri se je nekako čudežno držal sneg, sem sestopil navzdol do borovcev, kjer sem lahko varoval. Precej časa je minilo, preden smo se vsi štirje znašli v kotlu. Ko smo prečili nad hudo-urniško strugo, ki se je končala daleč pod nami s skalnim pragom, si Pavči ni mogel kaj, da ne bi izjavil: »Smo nad najlepšim toboganom, kar sem jih kdaj videl. Po njem se lahko odpeljemo skupinsko naravnost v Had.« Če ne bi bilo to vse preveč resnično, bi se verjetno smejali njegovemu obešenjaškemu humorju.

Tako pa smo molče hiteli, da se čimprej spravimo iz tega nič kaj smešnega mesta. Potem so se začeli vrstiti počti in kamini, zaliti z drobnim ledom. Dereze so nam spodrkavale na njem, bil pa je pretenak, da bi lahko sekali vanj stopinje. Brez znanja in tehnike smo se pribasali do Rjavčkega vrha. Bili smo utrujeni, premraženi a veseli, da smo na vrhu in nas čaka samo še lahek sestop. Vpili smo in dali s tem postavam pred kočo vedeti, da smo zmagali. Mudilo se nam je sestopiti in vrniti v toplo kočo. Po desni strani smo začeli sestopati, pa ne daleč. Nenadoma se je pred našimi nogami odprl prepad. Vse strme trate, po katerih je bil poleti sestop izprehod, so bile sedaj zalite z ledom in gladke kot zrcalo. Samo na nekaterih mestih so se iz pobočja vili borovci in se tesno privijali k strmini. Strme smo obstali. Če bi se tu hoteli spustiti nizdol, bi morali imeti precej ledenih klinov in dobro mero potrpežljivosti. Pred nami sta bili le dve rešitvi: Spustiti se navzdol in tako par ur daleč v levo prečiti snežišče ali pa se še enkrat zagnati navzgor in si pridobiti pot na greben, ki se vzpenja desno do Grla. Potem bi se lahko spustili po gazi z Grla na Klemenčo bajto. Soglasno smo se odločili za pot navzgor. V prvih trenutkih, ko smo s pogledom sledili snežiščem, nekajkrat trganimi z navpičnimi skalnimi skoki, nas je zajelo malodušje. Bili smo skoro v istem položaju kot tedaj, ko smo se ločili od gazi in zaorali proti Rjavčkemu vrhu. Vendar nismo dolgo odlašali. Znova smo se podali na »trnovo pot«, kot je pripomnil Zeko. Vzpenjali smo se z nekakšno tremo. Bilo je že pozno popoldne in do varovališč nismo

nič počivali. Šele pri pragovih, ki so prekinjali enolično, pa utrujajoče vzpenjanje, smo se ustavili. Skoki, bili so štirje, niso bili visoki, morda šest do deset metrov vsak, pa vendar nam je kombinacija led-skala delala nemalo težav.

Nekako odsotno sem strmel v dolino, kjer so se premikale v sivini večerne luči, ko sem zaslišal, da me nekdo kliče. Med premišljevanjem sem se premaknil par metrov više, ne da bi to opazil. Klical me je Pavči in mi obenem z orokavičeno roko kazal vsega v sneg obdanega Zekota, ki je raztegoval svoj obraz v kisel nasmeh in že menda tretjič ponavljal svoj »Hec pa mora bitil.« Kljub teži, ki sem jo čutil v glavi, verjetno od živčne napetosti, sem se mu moral nasmejati. Vsi štirje smo se smejali; kot bi bil vsakdo izmed nas klovn. K smehu nas je vzpodbujal tudi pogled na greben, ki se nam je zazdel neznansko blizu. In kar je bilo važnejše, do vrha je vodilo samo še snežišče, brez skal in ledu, kjer bi se morali ustavljati in trepetati ob pogledu na praznino, ki bi zijala pod nami.

Že v temi smo prišli na sam greben. Tu je bil sneg spihan, trd in pravi užitek je bil hoditi po njem. Sledili smo grebenu in se previdno izogibali opastem, ki bi nas lahko potegnile s seboj v globino. Luna še ni vžšla in le svetle zvezde so nam osvetljevale pot v temni noči. Dosegli smo gaz, ki smo jo napravili pred štirimi dnevi, in se spustili po njej do Grla. Šele tu smo se ustavili. Bili smo izčrpani. Od Grla nizdol, po dobro utrjeni gazi, ki smo jo že trikrat prehodili, je bila pot kaj lahka. Vodstvo in iskanje gazi sem prepustil Žajfiju, sam pa sem ostal zadaj. Ko sem napenjal oči in gledal v temo ter z nogami delal stopnje sotovarišu, se mi je venomer dozdevalo, da vidim desno in levo od sebe praznino. Prepričeval sem se, da to ni res, a tesnoben občutek v prsih je le ostal. Navzdol je šlo hitro in skoro smo se več peljali po zadnji plati, kot pa hodili. Šele niže v gozdu smo zopet poiskali stezo. Omahovali smo in se spotikali. Ker smo zopet zaslišali klice, ki so prihajali od koče, smo zavpili, da se vračamo. Ne verjamem, da smo občutili ob tem dejstvu kakršnokoli veselje. Vse nas je prevečala se ena misel: koča — toplota. Malo pred kočo, še v gozdu, smo se ustavili in poravnali ter očistili zasnežene obleke. Iz žepov smo izmetali polne pesti snega, ki se nam je nabral v njih. Zbrali smo vse preostale moči, da ne bi prišli v kočo le preveč klavni. Inštruktorji in tovariši so nas pričakovali in nam vseprek stiskali roke. Šele tedaj smo občutili srečo uspeha. Dodi, eden izmed inštruktorjev na tem tečaju, nam je takoj povedal skupno domnevo: verjetno je namreč ta

vzpon prvenstven. Izpred koče smo se še enkrat ozrli v steno, ki jo je luna, kot skrbna mati otroka, zavila v tanki plašč svojih žarkov. Štirinajst ur je minilo, odkar smo se zjutraj poslovili od Jerice, prijazne upravnice, ki je bila tedaj edina pokonci. Od sedmih zjutraj do devetih zvečer nas ni bilo in od tega smo bili na turi gotovo 9 ur.

Pohiteli smo v kočo, da se ogrejemo, da si končno razvežemo čevlje z odmrliimi nogami. Glasen smeh, šale in čestitke so šle z nami v kočo, pred vrati, ki smo jih trdno zaprli za seboj, pa so ostali le cepini, skrbi in strah ter utrujenost, ki smo jih prinesli s seboj. Te stvari so morale ostati zunaj, za nje ni bilo prostora v naših srcih, v katerih se je naselila nedolžna sreča, ki je tolkla v ritmu besedi: »Še bomo šli!«

Na turi so sodelovali: Tone Sedovšek-Žajfi, Slavko Špindler-Pavči, Ivan Zajc-Zeko in Janez Resnik-Janez. (Vsi pripravniki šaleškega AO.) Konec januarja 1967.

V JAMAH ZA SOŠKO FRONTO

Pavel Kunaver

Letos pomladi je minilo 50 let, ko sem se na kraških tleh kakor prebudil iz mračnih dve leti trajajočih sanj. Iz planinskega polka so izločili pozimi l. 1914/15 vse za boj nesposobne enoletne prostovoljce, kakor so imenovali v avstrijski vojski vojake, iz katerih so izšolali frontne oficirje. Dočelili so nas stražnemu bataljonu kot podčastnike in poslali čez Wells v Marchtrenk v Gornjo Avstrijo v velikansko taborišče ruskih ujetih vojakov in oficirjev. Tam smo umirali od dolgočasje in muke, ko smo gledali trpljenje 30 000 ujetih Rusov. Na horizontu so se belili visoki vrhovi Severnih apneniških Alp, vabili in vzbujali lepe spomine na daljno domovino. Le kratki izleti na Dunaj so mi prekinjali to mučno življenje.

Po odsluženju dolžnosti sem prišel jeseni 1916 v Innsbruck, in nenadoma je stal pred menoj stari znanec iz naših jamarskih dni dr. ing. Pick. Bil je na dopustu, služil je na soški fronti pri generalu Kuchinki, ki je tam vodil utrjevalna dela.

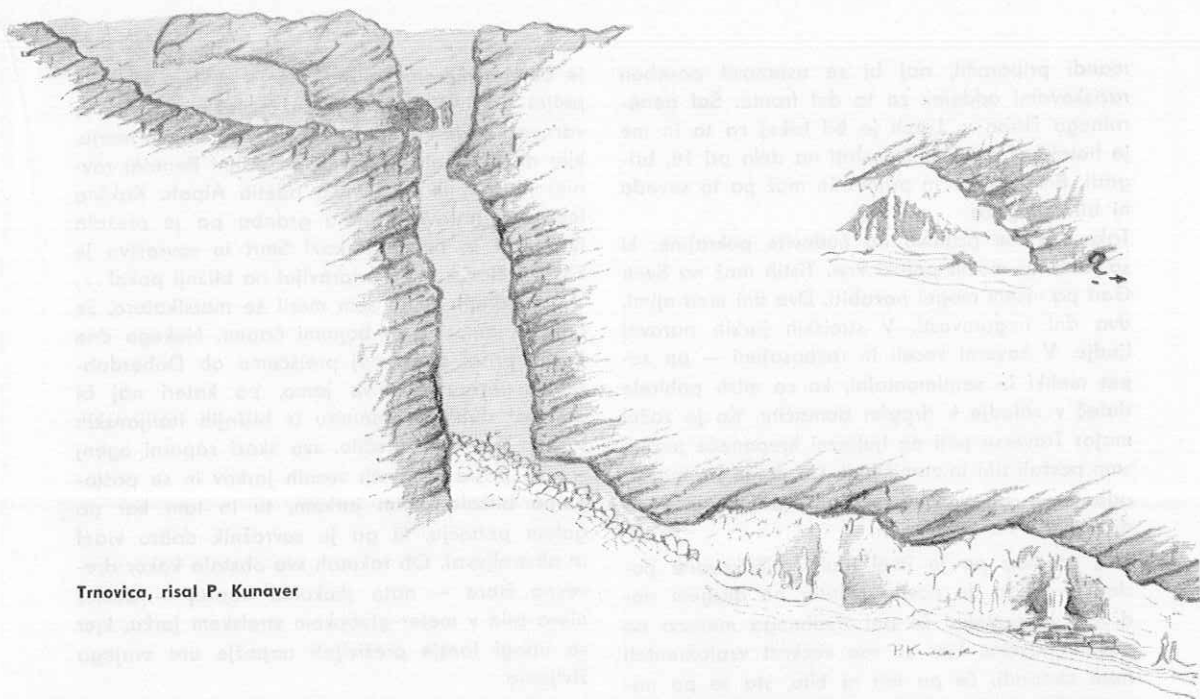
Kratek razgovor, in že mi je ponudil, da me spravi iz tabora kot raziskovalca jam na soško fronto, če hočem. Pristal sem. Na poznejšo Pickovo pismeno ponudbo, da bi najraje spravil vso jamsko bando kot raziskovalce jam tja dol, sem odpisal, da so vsi, razen dveh tovarišev, ki sta bila kot oficirja na fronti, na varnem in ne bi hoteli v bližino bojišča.

Tako sem dolgočasje nenadoma zamenjal z aktivnim delom in se 10. marca javil pri generalu Kuchinki, takoj nato pa pri že takrat znanem speleologu ing. Bocku, ki je vodil 500 mož delavske čete tik za fronto v bližini Doberdobskega jezera in okolici.

Na bojišču je bilo kolikor toliko zatišje in pod vodstvom ing. Bocka sem resnično užival čar Tržaškega krasa. Kljub oficirski uniformi in vojni službi je bil ing. Bock v prvi vrsti znanstvenik in civilist. Namesto bajoneta je nosil samo velik kavbojski nož, potreben za sekanje grmovja okoli jam in najmanjšo možno orožje pištolo kal. 6,35. Bil mi je pravi mentor tista dva meseca. O nastanku globokih kraških brezen je imel svojo teorijo, ki jo je naslavljal deloma celo na vulkanizem. Ker je spoznal, da sem občutljiv kot medij za bajanico, me je naučil, kako naj jo uporabljam, a kar na osnovi eksperimentov na kraju samem dokazal, da na krasu ne smemo verjeti bajanici, da pokaže podzemsko vodo, ker deluje tudi nad suhimi podzemskimi jamami in mokrimi glinastimi plastmi v globini. Da je imel prav, sem nato nešteto krat preizkusil sam, za bojiščem samim in nato med obema vojnama. Tržaški kras se mi je predstavil v vsej lepoti z breznom Trnovica v bližini Sv. Lenarta nad Tržaškim zalivom. Brezno ima na vrhu dva vhoda in je v celem 50 m globoko. Dnevna luč razsvetljuje njegove deloma previsne in hudo razjedene stene. Tišino trga le votlo gruljenje številnih jamskih golobov, ki jih nihče ne moti. Saj mi ni bilo dovoljeno loviti tu v neposredni bližini fronte.

Nepazljiv človek bi se vrnil že iz dna prepada, ki ga pokriva visok stožec grušč. A ing. Bock je svoje ljudi dobro izučil. Tako so brskali in se plazili ob navaljenem skalovju, da so v njem odkrili prehod. Bil je sicer zelo nevaren zaradi vdora v rezasut, dolg podzemski rov. Po njem je v davnini tekla podzemska reka. Sedaj ga narava že tisoče let krasi z vsem, kar premore podzemski svet.

Solidne stene velike prve podzemске dvorane, velike skale in strop — vse je bleščalo. Številni sloki kapniki so s skal segali do stropa, s tega so pa viseli stalaktiti vseh vrst in neštete cevčice,

Trnovica, risal P. Kunaver

morda zametek kapnikov. Bleščeča velika bela siga z neštetimi kristali je zalžala stene, s katerih so visele girlande kapnikov, prižnic in celo manjših pisanih zaves.

Naslednje dvorane so bile še večje. Njihovi velikosti so bile primerne tudi orglam podobne kaskade iz rjave sige pa velikanski kapniki, žlebiči, griči iz bele sige in iz njih rastoči krasno oblikovani skalaktiti. Nikoli prej še ni tod hodila človeška noga. Zato so bila tla neumadeževano bela, lepa, polna suhih ponvic, obrobljenih s sigastimi čipkami.

Največja dvorana je bila pravcati podzemski tempelj z mnogo metrov visokim belim žlebičastim in terasastim stalagmitom. S stropa nasproti mu je rasel prav tako čudovit stalaktit. Najlepši pa je bil grič, iz katerega je ta kapnik rasel. Pokrivale so ga globoke, lepo zarobljene ponvice, polne čiste vode. Druga lepotija je stala ob stenah v jamskem mraku. Tako smo pozneje odkrivali še druge manjše, a deloma še lepše okrašene podzemskie dvore. Nekoč je tam tekla verjetno podzemska reka, ki si je do danes poiskala še mnogo globljo strugo tja v smeri Devina. Prostore, ki jih je zapustila, pa je v tej tihoti in temi krasila vekove dolgo težko umljiva Narava. Nedaleč od našega tabora je bila tudi jama Vodnica. Ker je bila ravna, sem šel tja večkrat kar sam. 200 m dolga, večinoma brez mikavnosti, preseneti s svojim koncem. Vsa je zasigana, iz razpok pa teče bistra voda. Deloma se zbere v

10 m dolgi zasigani kadunji. Ker se iz vode dvigajo številni kapniki, kaže, da je bila nekoč suha. Z ing. Bockom sva v glavnem hodila v tiste jame, ki jih je njegov oddelek prirejal kot zavetišča za vojake. V nekaterih od teh je moglo najti varno prebivališče tudi do 1000 mož. Vhode so čuvali pred granatami več metrov debeli betonski zidovi. Izmed vseh je bila gotovo najzanimivejša jama v Možči, kjer so naši možje odkrili zanimiv žrtvenik podzemskim božanstvom iz časov pred začetkom našega štetja. Jamo je naš oddelek tako utrdil, da je zdržala ob prvi ofenzivi udarce najtežjih italijanskih granat.

Razmeroma prijetnega življenja pri oddelku ing. Bocka pa je bilo po drugem mesecu konec. Utrjevalno poveljstvo me je poslalo pregledat neko jamo na prosluli koti 503, malo pod vrhom Svete Gore, danes Skalnice, kjer se je prelilo toliko krvi. V zgodnji pomladi pa so bili dnevi mirni in le redkokdaj je padel kak strel. Bil sem gost majorja Traverse iz 40. polka z Dunaja. Neverjetno, kako dobre volje so bili možje v kaverni. Po ofenzivi sem zvedel, da je od strani našla neka granata pot tudi tja noter... V mraku me je vodil neki oficir tudi na vrh Svete Gore, v grozovito razdejano cerkev in pokopališče... ko je s Sabotina začel tipati žaromet tam okoli, sva previdno odšla navzdol.

Jama je bila brez pomena za zavetišče, vsa Banjščica in Trnovski gozd pa tipičen kraški svet, je bil še neraziskan. V poročilu sem vrhovni ko-

mandi priporočil, naj bi se ustanovil poseben raziskovalni oddelek za ta del fronte. Šef generalnega štaba v. Lerch je bil takoj za to in me je hotel kar na mestu poslati na delo pri 18. brigadi. Brez orodja in primernih mož pa to seveda ni bilo mogoče.

Tako sem se poslovil od čudovite pokrajine, ki so jo tedaj močili potoki krvi. Tistih mož na Sveti Gori pa nisem mogel pozabiti. Dva dni med njimi, dva dni negotovosti. V strelskih jarkih naravni ljudje. V kaverni veseli in razposajeni — pa zopet mehki in sentimentalni, ko so misli pohitele daleč v zaledje k dragim domačim. Ko je začel major Traversa peti po ljubezni hrepeneče pesmi, smo postali tihi in zamišljeni. Ne dolgo po mojem odhodu je bil tudi njegov polk decimiran v srditih bojih na Sveti Gori.

Moj predlog pa je imel malo pričakovane posledice. Toda do novih avantur na drugem področju je preteklo še pol živahnega meseca na našem odseku, kjer so vse večkrat vzplamenteli hudi spopadi, če pa teh ni bilo, sta se pa nasprotnika z vsemi kalibri obstreljevala. Tihe noči je zdaj tam pretrgal topovski grom in rakete so razsvetlile kraško pokrajino. Podnevi smo, če smo bili kdaj doma, dobro videli posledice bojev na Fajti hribu, ki se je včasih kadil od granat kakor majhen ognjenik. V tisti del bojnega pekla pa mi ni bilo treba iti.

V začetku aprila sem šel nad Devinom na Grmado merit neko jamo, kjer je bilo prostora za več kot stotino po boju preutrujenih mož. Po ing. Bockovem načrtu so vrtali naši ljudje dolg rov, da bi iz jame vodil na prosto še en izhod. Ker

je bilo razmeroma mirno, me je neki podčastnik peljal v zavetju grmovja in skalovja na vrh. Iz varnega zaklonišča sem se oziral po sinjem morju, kjer ni bilo malo življenja, po daljni Beneški ravnini in sijajnih še v sneg odetih Alpah. Kakšna lepota v naravi! Kakšna grdoba pa je prežala izza skal in plitvih jarkov! Smrt in sovraštvo je zasejal človek in se pripravljaj na bližnji pokol... V naslednjih dneh sem meril še marsikatero, že odkrito jamo tik za bojnimi črtami. Nekega dne pa je prišel ukaz, naj preiščemo ob Doberdobskemu jezeru sumljivo jamo, po kateri naj bi prihajal duh po dinamitu iz bližnjih italijanskih jarkov. Ko se je znočilo, sva skozi zaporni ogenj srečno prišla do prvih veznih jarkov in se postopoma bližala prvim jarkom, tu in tam kar po golem pobočju, ki ga je sovražnik dobro videl in obstreljeval. Ob raketah sva obstala kakor drevesna štora — nato skokoma naprej — dokler nisva bila v meter globokem strelskem jarku, kjer so ubogi fantje preživljali najtežje ure svojega življenja.

Jama, ki so jo odkrili ob kopanju in razstreljevanju strelskih jarkov, je bila 75 cm široka razpoka, dim v njej pa le od lastnih eksplozij. Po temeljitem pregledu sva se še v trdi noči in nallivu srečno vrnila in prešla tudi obstreljevano točko. Nekaj kamnov v hrbet in drobce granate, ki pa ni storil škode, to je bilo slovo.

Še nekoliko pohodov v jame okoli Brestovice, Vojščiće in Možče — pa je prišlo povelje, da sem kot jamar dodeljen majcenemu oddelku za raziskovanje jam na Banjščicah in na Trnovskem gozdu.

EIGERJEVA KRONIKA si vsako leto zapiše nove žrtve. Do 1. 1966 je bilo v Eigerju 54 uspešnih vzponov, zabeleženih pa 27 smrtnih žrtev. L. 1967 je padel kot žrtev svoje nečimrnosti Roland Trivellini, doma iz Montreuil pri Parizu, član kluba Red Star Club Montreuillois, ki goji poleg 20 športnih panog tudi alpinizem. O njem smo poročali, da je po svoji izjavi preplezal 6. junija 1965 1200 m visoki Pointe Walker in to preko »Mrtvaškega prta« (Lincaul). Sam, ponoči, v nevihti, verjeli ali ne. »La Montagne« je o Trivelliniju molčal, čeprav ima navado, da zabeleži tudi zelo skromne uspehe. Robert Paragot, predsednik GHM, je izjavil: »Če dvomiš, molči.«

6. marca 1967 je Trivellini odšel iz Pariza, da bi 8. marca vstopil v direttissimo v Eigerju (smer J. Harlina). Prijatelju Bellotu je zaupal, da je že januarja spravil v višino »prvega snežišča« 80 kg materiala, in mu naročil, naj pride 12. marca na Kleine Scheidegg. Seveda januarja Trivellinija ni nobeden videl pod Eigerjem. Tudi 8. marca 1967 ga ni bilo na Kleine Scheidegg. 17. marca se je javil Bellot v hotelu na Kleine Scheidegg. Ta dan je zapadlo poltretji meter snega. Šef hotela je alarmiral švicarsko reševalno službo, Bellot pa pariški Red Star. 23. marca je steno obletaval avion Ty Ryfers z Bellotom, pa ni zasledil nič. Skrivnost Trivellinijeve smrti morda nikoli ne bo pojasnjena.

Za Trivellinijem so bili nesrečni vzhodnonemški plezalci, o katerih smo objavili nekrolog v PV 1968/2, sledilo je nekaj uspešnih Avstrijcev, smrtno sta se pone srečila dva Gradčana, nato Čehinja Sylvia Kysilkova, ki jo je na drugem snežišču zadel kamen in se je morala umakniti s soplezalcem Hlumskim. 60–61. vzpon je pripadel spet Nemcem, naslednji pa Francozu Jacu Sagnieru in 22-letni Parižanki Christine de Colombelle, ki si je po dveh letih plezanja zapisala v svojo plezalsko kroniko med drugim tudi severovzhodno steno Piz Badile.

V Švico se je pripeljala z letalom, ker ji je Jac telefoniral, da je v Eigerju lepo vreme in da naj raje poseže po njem kot po Point Walkerju, ki ga je tudi že dalj časa imela na piki. »Priletela, pogledala, zmagala«, bi lahko rekli po Cezarju. Colombellova je torej druga »feminile« v Eigerju. Prvo ima Daisy Voog-Leidigova iz l. 1964. Razložek je pa v tem, da je Christine de Colombelle ves čas — vodila. V steni sta bila celih 8 dni, po petem bivaku sta doživela neurje, točo, plazove. V izstopnih zajedah sta se zaplezala, kar ju je stalo en dan več. Po šestem bivaku jima je zmanjkalo hrane, sedmi dan sta plezala že zelo na koncu z močmi, oba zdrsnila, se ujela, proti vrhu pa doživela pravi šok, ker je čisto blizu z gromom paral meglo hrup letala »Cessna 170«, ki se je nekaj minut nato razbilo na grebenu Mittellegi. Čakal ju je še sedmi bivak, osmi dan pa sta se lovila v sestopu. Na pravo pot ju je spravil Michel Vaucher, ki je z Bertholetom plezal po zapadni steni Eigerja.

Francoza imata še eno prvenstveno ali rekord: Bil je to najdaljši vzpon čez Eiger. Kronika kaže, da so doslej v njej imeli največ besede Nemci, Avstrijci in Švicarji. Doslej je steno preplezalo 161 oseb iz 13 različnih dežel, žrtev pa je bilo 34 iz 9 dežel, Avstrijcev 7, Nemcev 15, Švicarjev 2, Francoz 1, Italijani 3, Angleži 2, Španci 2, Japonec 1, Amerikanec 1. Doslej je zabeležila kronika vzponov 44 Nemcev in Avstrijcev, 43 Švicarjev, 12 Francozov, 6 Italijanov, 2 Čeha, 2 Poljaka, 2 Španca, 2 Japonca, 1 Amerikanca, 1 Rodezijca in 1 Alžirca.

UIAA združuje danes 31 držav. Nastala je iz naravne potrebe po sodelovanju med planinci in alpinisti, ki so že l. 1876 izvedli mednarodni kongres v Annecy—Aix—Bains, leto nato v Grenoble—Uriage, l. 1879 v Ženevi, l. 1882 v Salzburgu, l. 1900 v Parizu, l. 1920 v Monacu. L. 1930 in l. 1931 je v Zakopanih in v Budimpešti prišla do izraza želja, naj bi se ustanovil organ, ki bi skrbel za mednarodne zveze. Ideja se je uresničila l. 1932 v Chamonixu — ustanovljena je bila Union internationale des Associations d'Alpinisme (UIAA), predsedstvo pa je bilo zaupano Club Alpin de Suisse (CAS). L. 1933 so v Cortini d'Ampezzo sprejeli statut, predsednik d'Arcis pa je ostal na svojem mestu vse do l. 1964. Zdaj se voli predsednik na vsake štiri leta in ima sedež v Ženevi. UIAA je imela doslej 27 skupščin, med drugim l. 1938 v Pragi, l. 1951 na Bledu, l. 1960 v Sarajevu. Po vojni se je sestala l. 1946 v Zermattu in se odločila nadaljevati s predvojnimi delom. Danes je v njej včlanjenih 37 planinskih združenj, ki imajo 1 500 000 članov. Države članice so naslednje: Francija, Nemčija, Avstrija, Argentina, Belgija, Bolivija, Bolgarija, Čile, Španija, ZDA, Anglija, Grčija, Guatemala, Indija, Italija, Japonska, Lichtenstein, Luxemburg, Maroko, Mexico, Norveška, Nizozemska, Peru, Poljska, Portugalska, Švedska, Švica, ČSSR, Turčija, SZ in Jugoslavija.

UIAA ni planinski superklub niti ni neke vrste mednarodni planinski tribunal. Je le organ za zvezo, sporazum, ki vzpodbuja in pospešuje prijateljske vezi med planinskimi društvi vsega sveta, olajšuje izmenjavo poročil, glasil in dokumentov, pripravlja raziskavo problemov, ki so zanimivi za svetovno planinstvo, in pomaga pri njegovem napredku s tem, da organizira sodelovanje vseh, ki se zanj zanimajo. Ne vsiljuje svojih odločitev, prepušča jih združenjem, da jih prilagajajo svojim razmeram, in se ne vmešava v njihove notranje zadeve. UIAA je popolnoma apolitična, to je conditio sine qua non njenega obstoja.

Vodi jo izvršni komite sedmih stalnih članov: British Mountaineering Council, Club Alpino Italiano, Club Alpin Suisse, Deutscher Alpenverein, Planinska zveza Jugo-

slavije, Fédération Française de la Montagne, Verband alpinere Vereine Österreichs, in iz petih nestalnih članov, ki se volijo za tri leta. Ti so zdaj naslednji: Club alpin Héliénique, Federación Española de Montañismo, Groupe alpin Luxembourgeois, Klub Wysokogorski, Alpinistična sekcija v ČSSR.

Izvršni komite skrbi za izpopolnjevanje ukrepov, ki jih sprejme generalna skupščina in pripravlja delovne programe. Predsedniku pomagata podpredsednik in stalni biro štirih članov, ki pripravljajo dnevni red za generalno skupščino, raziskujejo vprašanja, ki so jih zastavile skupščine ali komite in skrbе za informacije.

Vsaka država ima en glas. Spričo vzdušja, ki vlada v UIAA, pa se večkrat zgodi, da sprejmejo soglasne rešitve brez glasovanja, ker jim ne gre za prestiž, ampak za čim ustrežnejšo rešitev.

UIAA je ustanovila mednarodno komisijo za vrvi, ki se je razvila v komisijo za varovalni material. Ta je izdelala pomembne norme, za kvaliteto in izdelavo alpinistične opreme. V tej komisiji je opravil pomembno delo tudi naš Avčin.

UIAA je v štirih jezikih izdala navodila za alarm v primeru nesreče v gorah in skrbela za poenotenje markacij in kartografskih znamenj zimskih markacij. Ukvarja se s preventivno reševalno službo, vzgojo mladine, zavarovanjem, opremo koč in varstvom narave. Ima velike zasluge za to, da ni stekla vzpenjača na la Meije in Matterhorn. Vredna je omembe bibliografija o fiziologiji v velikih višinah, študije o težavnostnih stopnjah in delo za poenotenje alpinističnih spisov.

UIAA izdaja petkrat na leto svoj Bulletin. Njena dejavnost se iz leta v leto širi, vsako leto prevzema nove naloge in jih rešuje v prijateljskem vzdušju in ob dobri volji, ki je značilna za ljubitelje gora.

OČENJEVANJE VZPONOV postaja spet problem zaradi vedno novih pojavov v alpinizmu: novi rekviziti, nova tehnika, nova taktika in še kaj. UIAA je na seji v Münchenu razpravljala o predlogu za težavnostne stopnje in ocenjevanje.

S predlogom so se strinjali zastopniki DAV, FEM, ÖAV in češkoslovaška sekcija, torej Nemci, Španci, Avstrijci, Čehi, pridružil pa se jim je tudi Jean Franco za GHM, ameriški AC in CAI pa sta predlog že sprejela. Predlog najprej teja, da je treba natančno razločevati prosto plezanje od umetnega. Za prosto plezanje velja plezanje v primeru uporabe rekvizitov le tedaj, če jih uporabimo zgolj za varovanje, ne pa za vzpon. Vrednotenje prostega plezanja označujemo z rimskimi številkami od I.—VI., vsaka pa je lahko opremljena s + ali —, kar pomeni zgornjo in spodnjo mejo. Če je pečina taka, da je za varovanje nujen svedrovec, je treba v spisu to posebej označiti z »e« (piton à expansion). Težavnosti pri umetnem plezanju se označujejo s simbolom A, ki mu sledе arabske številke 1—4, uporabo svedrovca pa je treba tudi v tem primeru navesti z »e«.

Šest stopenj za prosto plezanje zadostuje, saj jih je s + in — praktično več. Štiri stopnje za umetno plezanje označujejo: A₁ pomeni, da kline in druge rekvizite ni težko namestiti, da mesto ne terja preveč naporov, časa in poguma. A₂, A₃, A₄ pomenijo, da vse, kar je pod A₁, raste: ekspozicija, strehe, previsi, itd. Dodatne pripombe k opisu naj obsegajo naravo vzpona: ekspozicija, utrudljivost — fizična, živčna, previsnost, trenje, objektivne nevarnosti, težka orientacija, težak umik, klimatske razmere (požled, vremenski preobrat), oprema (število klinov, svedrovcev, zank itd.), ostale važne posebnosti (struktura skale, dolžina raztežajev in mest, celotna višina stene, trajanje vzpona, bivak), splošne oznake. Klasifikacija smeri se ravna vselej po najtežjem mestu v njej. Če je ostali del smeri večji del lažji, je treba to omeniti na čelu opisa. Če gre za prosto in umetno plezanje, naj bo oboje navedeno. Valorizacija vzpona velja vedno za normalne okoliščine in za prirodno stanje smeri, to je, brez klinov, vponk in zank. Če je v smeri mnogo klinov, je treba to povedati. Povedati je treba, kakšen in kje je najlažji sestop po izstopu. Omeniti je treba tudi fiksne vrvi, če seveda so. Tehnične težave pozimi ni možno sistematično klasificirati, saj zavise od kvalitete snega, ledu in strmine. Pri opisu je treba navesti, kje so ledeni pragovi in stene,

nagib strmine, nevarnost plazov in klož, pri kopni skali pa klasificirati težavnost po veljavni lestvici.

V opisih prvenstvenih vzponov je treba računati s tem, da bodo ponavljalci dali drugačno oceno. Na primer: »Po oceni prvih plezalcev VI+, A₃, 50 ur, kasnejše ocene še ni pri roki.«

Pisci priročnikov in vodnikov naj bi pristali na poenostavljenje teh principov. UIAA bo po sprejemu skiciranega predloga izdala še posebna navodila in tabelo s kartografskimi znamenji za pojme: greben, kamin, ozebnik, zagvozdena skala, horizontalna in vertikalna plošča, zajeda, luska, poč za prosto plezanje, poč za lesene zagozde, léva, votlina, previs, streha, nihalna prečnica na levo, na desno, lahek raztežaj, težak raztežaj, zelo težak raztežaj (stremena), bivak (lagoden, kočljiv, mučen, v stremenih), raztežaj prostega plezanja (I⁰, II⁰, itd.), raztežaj umetnega plezanja, raztežaj umetnega plezanja s svedrovci (Ae, A₁e...), vidna smer (—), skrita smer (...), normalna pot (—, —, —, —), krušljiva skala, prod, groh, sneg, led, drni, drevo, klini.

PRIČAKOVANJE IN DOŽIVETJE

Jože Mihelič

Ob sobotah gre pri nas doma vse bolj na hitro. Preoblečem se, nahrbtnik je pripravljen in že tečem nazaj na vlak proti Jesenicam, potem pa v Vrata, Tamar... Jesen pa je zavrla ta hitri tempo življenja. Dolgo že nisem videl svojih hribovskih prijateljev. Deževni dnevi, šola, delo in vojaščina so nas prisilili, da smo šli za nekaj časa vsak po svoje. Sicer pa sem se že kar privadil na samotarjenje. Spet sem se znašel sredi bohinjskih gora in čas je že, da se jim opravičim, ker sem jih nekaj časa zapostavljal. Tako že nekaj nedelj zapovrstjo sam kolovratim tod okoli, gazim prvi sneg in požiram lepoto in sonce za teden, ki ga bo treba preživeti v dolini.

Danes je spet sobota. Vendar se mi tokrat ne mudi na vlak, ampak na avtobus. Brez sape pritečem na postajališče, a naglica je bila odveč. Zamuda. Tema me ujame že v Srednji vasi. Mesec kmalu posije in začara pokrajino s svojo blede svetlobo. Misli kar same odplavajo med vrhove in spomini na lepa doživetja postanejo še enkrat resničnost. Dosti premišlujem o jutrišnji turi. Malo negotovo se počutim. Nekaj sem si zaželel, prav potihoma, a vem, da bom razočaran, če mi ne bo uspelo. Predolgo me že razjeda.

Bilo je nekega sončnega pomladanskega dne. Sledil sem bratu iz Konjščice na greben Močil. Ko se je pobočje strmo prekucnilo v Voje, se je

odprl širok razgled. Na eno stran se je najin greben razlival v Uskovnico, na drugo stran pa se je skalnati vrh Slemenca povezoval z Velikim Draškim vrhom. In tu mi je pogled obstal. Draški vrhovi in Viševnik so bili stari prijatelji, Sleme pa kot nekaj, kar se je šele sedaj vrinilo mednje. Tako mi ni dalo miru nekaj let. Med tem časom se tod nisem mnogo mudil. Če pa sem že prišel, me je vedno premamil kateri izmed Draških vrhov ali pa Viševnik. Slika pa se je v meni večala, pečine so postajale bolj in bolj prepadne.

Jutri bom pogledal tja gor. Če ne bo šlo, se bom malo posmučal sem ter tja po Konjščici. Vendar vsak, kdor se je že kdaj umaknil z gore, ve, da to ni lahko. Vest ni tako preprosta stvar, da bi jo lahko okrog prinašal z lepimi izgovori.

V koči na Uskovnici je pravo rajanje in zvoki harmonike celo noč prodirajo k meni v sobo. Zjutraj oblaki potlačijo moje razpoloženje, moja pričakovanja. Hrbet se upogne, nahrbtnik neprestano tišči in korak ni več tako poln moči. V Konjščici se zaprem v stan, skuham čaj. Ko pa pogledam ven, me zaskelijo oči. Nahrbtnik kar zleti na rame, zgrabim cepin in že gazim proti Močilom. Sneg se močno vdira, volja pa je velika. Vseeno me sapa in razbijanje srca le opominata, da moram biti bolj potrpežljiv. Končno stojim na grebenu. Prvi pogled velja Slemenu. Vse skalovje težavnosti se je na mah zvalilo z njega, ostalo pa ga je še vedno dovolj za čudovit sprehod samotnega plezalca. Sneg je tu spihan in v skorji se le težko spozna sled gamsov. Veseli korak mi zaustavi globoka in gladka škrbina. Gamsova sled šine skozi zrak in se pojavi na drugi strani. Zakaj ne bi tega zmogel še jaz. Malo se obotavljam, pa saj ni nič čudno. Konjščica na eni in dolina Voje na drugi strani sta

prav strmo pod menoj. Potem me nenadoma prešine odločna iskra in polet se konča z varnim pristankom na drugi strani. Greben se lepo nadaljuje, dokler se nenadoma ne postavi pokonci. Gamsova sled se pametno umakne na desno stran v snežno pobočje. Sam pa se ne želim umikati. Z vrhom se hočem spoprijeti tako, kot se spodobi. Pričnem otipavati skalo. Mrzla je, pa nič zato. Ko začutim dober oprimek, se mi po žilah razlije val moči. Ko pride do srca, se zavihitim. Čudovito je, ko čutim, da zopet plezam. Sila, ki se je nabrala v meni, bi me razgnala, če je ne bi odložil v to skalovje. Vrh, ki je tolikokrat vstajal v moji domišljiji, se bliža. Še škrbina in nato visok skalni skok. Presneto se napenjam, ko skušam na majhnih poličkah najti zadosti opore za svoje veliko telo. In zdaj stojim na vrhu. Draška vrhova, Tosc in Viševnik, vsi mi ponujajo roko v pozdrav.

Zdaj smo vsi skupaj, sami stari prijatelji. Nihče med nami ni več potisnjen v stran. Hvala, moji veliki prijatelji, k vam bom hodil, dokler bom mogel.

Sestopil sem skozi Jezerce, v Konjščici nataknil smuči, ki so me zvesto čakale in se odpeljal. Oblaki so spet prekrili nebo.

NA RASTIŠČU SPLOŠNEGA KAZALA PLANINSKEGA VESTNIKA ZA SEDMO DESETLETJE (1961–1970)

Vilko Mazi

Drugo leto domala mi je vzelo sestavljanje Splošnega kazala PV za šesto desetletje (1951–1960), ki se ga prof. Wester zaradi težke bolezni ni mogel več lotiti. V izdatno pomoč mi je bilo vzorno zgrajeno ogrodje njegovih prejšnjih dveh kazal [za prvih 40 letnikov (1895–1940) in za peto desetletje (1941–1950)], ki mu je bilo treba dodati le še nekaj novih členov iz gradiiva obravnavanega razdobja.

Največji problem je bil z rubriko Razgled po svetu. Za pretežno večino Vestnikovih naročnikov je pomenil in pomeni še zmerom ta prijetno po-

učni drobiž edino vez s tujimi gorami in življenjem okrog njih. V posamezni številki revije ta pélemêle bralca nič ne moti. Toda že v letnem kazalu je kljub abecednemu zaporedju gesel včasih dosti iskanja, kdaj pa kdaj tudi brezuspešnega. V desetih letih pa je bira toliko narasla, da je število gesel v njej doseglo domala polovico števila vseh ostalih gesel, ali drugače povedano: tretjino celotne vsebine. Brez sistematične razporeditve po geografskih in drugih vidikih ne bi bilo v tej rubriki nobenega pregleda, brez tega pa tak repertorij biti ne sme!

Dragocen mi je bil tudi Westrov nasvet, da naj sestavljam Kazalo s kartoteko. V neki tiskarniški knjigovoznici so mi iz odpadnih obrezkov debelejšega papirja narezali zaželeno količino kartončkov v velikosti navadne vizitke, sam pa sem si »scimpral« precej zajeten, plitev predal z več vzporednimi razdelki za vlaganje kartotečnih kartončkov. Ko sem si bil še oskrbel raznobarvne »glave« za posamezne oddelke in skupine v ogrodju Kazala, je delo napredovalo brez vsakih motenj. Štirinajst dni po izidu zadnje številke revije leta 1960 je bilo Kazalo pripravljeno za tisk. Ne da bi komu kaj zinil, sem kar na svojo pest nadaljeval z registracijo in tako v resnici že s 1. številko PV 1961 začel pripravljati Splošno kazalo za sedmo desetletje. Ga bom mar tudi dokončal? — Dvainosemdeset bi jih imel takrat na plečih... visoka številka!... Pa kaj bi vrtal v to — če bo, bo, če ne, pa ne... Registrirati vsako vsako številko sproti, je skoraj igrača. Kolikor boš tako pripravil, toliko lažje bo tvojemu nasledniku, če že tako pride. Nič ni torej izgubljenega, kar pogumno dalje! —

Šele leta 1965, ko je bilo polovico dela že opravljenega, sem obvestil PZ, kako in kaj. Moja ponudba je bila brez pridržka sprejeta.

Splošno kazalo za sedmo desetletje Planinskega Vestnika bo torej zagotovo izšlo. Ali bo to kot 11. in 12. št. PV 1970, kakor je bilo ono za prvih 40 letnikov v obeh zadnjih številkah PV 1940, ali pa kot samostojna publikacija v majhni, pa dragi nakladi, o tem je še čas razmisliti. Pač pa ni več dosti časa za kake bistvene redakcijske posege. Med predlogi, ki sem jih doslej prejel, je bil z več strani izražen ta, da bi se določeno geslo po potrebi uvrstilo tudi v kako drugo rubriko, če je vsebinsko z njo enako ali vsaj približno enako povezano. To ne bi pomenilo zapravljanje dragocenega časa. Temu gotovo ni oporekati! Kdor bi imel še kak tehten predlog k sestavi Kazala, ga vljudno naprošam, da ga sporoči PZS (redakcija Splošnega kazala PV) do konca tekočega leta.

DRUŠTVENE NOVICE

PLANINSKA ZVEZA JUGOSLAVIJE (IX. skupščina)

Zveza, ki jo poznamo bolj po kratki PSJ, je imela 18. in 19. maja na Sljemenu nad Zagrebom svojo IX. skupščino. Pred kratkim smo dobili v redakcijo sklepe skupščine, akcijski program GO PSJ za l. 1968–1969, program za mladino in naraščaj, alpinizem, GRS, za publikacije in propagando, varstvo narave, mednarodno sodelovanje, predvojaško vzgojo, predlog finančnega plana in statut PSJ.

Obširno gradivo težko objavimo v eni sami številki, zato naj slede samo sklepi in nekoliko skrajšani obliki:

Planinstvo se je v preteklih dveh letih razvijalo v znamenju dinamičnih procesov gospodarske in družbene reforme. Planinska zveza Jugoslavije se je vključila v splošno-družbena gibanja in dosegla nove rezultate pri izpolnjevanju svojih nalog.

Skupščina je ugotovila, da se je delo PSJ v zadnjih letih vse bolj prenašalo na republiške zveze, kar je v duhu splošnih družbenih gibanj v državi. Tako orientacija je presegla dosedanje organizacijske oblike PSJ in bistveno spremenila njeno mesto in vlogo. Da bi potrdila obstoječo prakso in omogočila uspešnejši razvoj planinstva, je skupščina sprejela v statutu PSJ načelo prostovoljnega združenja republiških planinskih zvez.

Osnovni in najbolj množičen način planinstva bo tudi vnaprej izletništvo, ki dobiva zaradi daljšega tedenskega oddiha še večji pomen. Pri organizaciji izletov je nujno tesnejše sodelovanje s sindikalnimi organizacijami, delovnimi kolektivi in šolami, pri katerih obstoje potencialni pogoji za ustanovitev novih planinskih aktivov.

Bolj kot doslej je treba skrbeti za letni oddih planincev in drugih občanov v gorah in to s tabornjenji.

Posebno pozornost je treba posvetiti mladini in to z neposrednimi akcijami, pri čemer ne bi smeli pozabiti na atraktivnost in

kulturno-zabavno življenje. V mlakavnih oblikah bo lažje prišla do izraza idejnovzgojna komponenta. Eden od pogojev za uspešno delo z mladino je pridobivanje prostvetnih delavcev za planinstvo.

Alpinizem naj ustvari enotno kvaliteto v vseh republiških zvezah. To bomo dosegli s šolanjem alpinističnih kadrov in s stalnimi akcijami. Alpinisti naj po svoji koordinacijski komisiji še naprej prirejajo zvezne seminarje za inštruktorje, zvezne in republiške alpinistične taborje in organizirana taborjenja v inozemstvu.

Da bi GRS še bolj napredovala, je treba posvetiti večjo skrb preventivi, prirejati seminarje in tečaje po enotnem jugoslovanskem programu, prilagojenem na mednarodne norme (IKAR). Ukreniti je treba vse za še boljšo tehnično opremo in pri tem izrabiti inozemske izkušnje. Prizadevati si moramo, da se z zakonom zaščiti varnost na žičnicah in da se uredi pravni status GRS. GRS naj čim tesneje sodeluje z organi javne varnosti, civilne zaščite, JLA, RK idr.

PSJ naj v bodoče šteje založniško dejavnost za eno svojih glavnih nalog. Posebej se čuti potreba po strokovnih planinskih publikacijah za usposabljanje alpinistov, vodnikov, reševalcev, speleologov ipd. Potreben je dober, sodoben vodnik po jugoslovanskih gorah in planinski priročnik.

Okrepiti je treba planinsko propagando v dnevnem tisku in RTV. Planinskih akcij naj bo čim več in sicer: planinske šole, tečaji, tekmovanja, transverzale, izleti, pohodi, stalna in premična taborjenja, posebej pa še organizacija planinskih izletov »bratstva in enotnosti«. To so delovne oblike za širjenje planinstva, za vzajemno spoznavanje planincev iz vseh krajev države in za vzgojo mladine v duhu izročil NOB. Speleološko dejavnost pospešujmo tudi s tem, da zagotovimo jamarjem kolektivno opremo.

Planinske organizacije so dolžne delati v duhu referata »Planinstvo in varstvo narave« na prvem jugoslovanskem posvetu o varstvu narave in da vskladijo svoje

delo z drugimi dejavniki, od katerih je odvisno varstvo narave. Ker bo l. 1970 oklicano kot mednarodno leto za varstvo narave, je treba s posebno pozornostjo planince pripravljati na to leto. Sodelovanje PSJ z JLA je bilo za napredek planinstva zelo koristno. Planinci to znajo ceniti in zato žele, da bi se še bolj razvijalo ter dobilo nove delovne oblike in vsebino, in to pri društvi in pri PSJ.

Planinski turizem ni dovolj razvit in zato nima gospodarskega učinka. Treba je ustanoviti specialno službo pri planinski organizaciji, ki bi ga v svojih poslovalnicah propagirala in nudila potrebne usluge, s tem pa tudi zbirala sredstva za propagando in založniško dejavnost.

Dosedanje mednarodno sodelovanje je solidna osnova za še večjo dejavnost, vendar jo je treba koordinirati in upoštevati pri tem, da je treba o vseh kontaktih obvestiti PSJ. Poleg bilateralnih zvez bo PSJ še vnaprej sodelovala v UIAA in IKAR.

Ekspedicije v inozemske gore omogočajo našim vrhunskim planinskim alpinistom izpopolnjevanje, njihovi uspehi pa pomenijo lep doprinos k našemu ugledu v mednarodnem svetu. GO PSJ bo organizacijo ekspedicij podpiral. Planinska organizacija Jugoslavije bo zvesta svoji tradiciji še naprej gojila in prirejala množične akcije, s katerimi bo budila spomin na slavne dni NOB. Tako bo za 25-letnico II. zasedanja AVNOJA poleg vrste drugih prireditev organizirala tudi zbor planinske mladine na Sutjeski, IX. zlet jugoslovanskih planincev v Logarski dolini in planinsko štafeto iz vseh republik do Jajca. Organizirati je treba jugoslovansko transverzalo. Za to naj se razpiše ustrezn konkurz v »Naših planinah« in v »Planinskem Vestniku«.

PSJ in republiške zveze naj posebno pozornost posvečajo študentskim planinskim organizacijam, posebno v finančnem pogledu. Dobiti morajo pomoč pri študentskih SOFK.

Prizadevati si moramo, da novi sistem financiranja telesne kulture ne bo vplival na družbeno vlogo PSJ. Družbena vloga planinstva se ne more meriti z merili športne organizacije, razvoj planinstva pa se ne sme podre-

ditati finančnim kriterijem tistih športnih zvez, ki ne razumejo in ne morejo oceniti družbene vloge planinstva. PSJ ne sme biti odvisen od drugih športnih zvez pri financiranju pomembnejših planinskih akcij.

Izvrši naj se kategorizacija planinskih objektov, urede naj se imovinsko-pravni odnosi, objekti in inventar naj se zavaruje pri DOZ, če še ni zavarovan.

POSVET ZASAVSKIH DRUŠTEV

V soboto 13. julija t. l. so se v Hrastniku v novih prostorih restavracije Logar pri kolodvoru zbrali zastopniki PD Trbovlje, Zagorje, Senovo, Litija, Hrastnik, Sevnica in Dol na rednem sestanku zasavskega koordinacijskega odbora, ki ga že ves čas vodi dolgoletni predsednik PD Zagorje dr. Franci Golob. Na dnevni red je to pot postavil planinski tabor v Logarski dolini in udeležbo zasavskih planincev na taboru, nato pa vrsto tekočih zadev, posebno onih, o katerih se je junija 1968 govorilo na vršiškem sestanku predsednikov koordinacijskih odborov. Za ilustracijo sestanka naj navedemo nekaj predlogov in sklepov: prizadevanje za povečanje števila članstva zasavskega društva podpirajo. Vendar predlagajo, naj bi PZS pri članarini upoštevala tudi delo PD in društvu prepustila del provizije;

planinska propaganda naj se še bolj okrepi in se uveljavi v RTV, v raznih publikacijah, listih in časopisih;

Planinska založba naj svojo nekurantno zalogo knjig razproda po nizki ceni za komplet vseh publikacij, ki so obležale;

uprava PV naj neposredno izterjava naročnino, ne preko PD; PZS oz. njena komisija naj izdela več osnutkov za razne značke in znake, ki gredo delno v denar, poskrbeti bi bilo treba za obratni kapital, da bi taka in podobna propagandna sredstva lahko založila.

Navzoči odborniki so predlagali, naj bi se tabora v Ljutomeru 6. oktobra t. l. udeležil poleg drugih planincev ves glavni odbor PZS.

Zastopnik PZS T. Orel je pojasnil stanje propagandne komisije, ki je v zadnjem času zelo napredovala tako po vsebini kakor po delovnih oblikah. Ideje za še

boljše delo, za večji obseg in boljše tehniko ni težko poiskati, težje je poiskati sredstva za vse to, posebno ker jih manjka vsem komisijam. Glede naročnikov na PV, o katerem je tudi stekel razgovor, je ponovil, kar se že več let govori na planinskih skupščinah. PV od l. 1953 vzdržuje število naročnikov pri številu od 5000 do 6000. Verjetno je pri tem načinu vzdrževanja planinskega glasila to tudi največ, kar lahko dosežemo. Doslej so še vse skupščine odklonile predlog, da bi bila naročnina za vse člane obvezna (kakor npr. pri »Lovcu«), in to tudi utemeljile. Pri tem številu naročnikov je potrebna vsako leto dotacija, ki znaša za 20 do 25 % celotnega proračuna. Ta bi bila nepotrebna šele pri bistvenem povečanju števila naročnikov. Treba je tudi povedati, da PV obračunava s PZS vse svoje stroške (upravo, režijske stroške) in da dela brez tehničnega uredništva, do 80 % stroškov pa gre za papir in tisk.

Na sestanku so bili navzoči odborniki za to, da se UO PZS bolj udeležuje planinskih prireditev in občini zborov. Če ne morejo iti na teren člani UO, naj sekretariat delegira člane komisij. Ta opomba je sprožila razgovor o dejavnosti koordinacijskih odborov. Odvisna je seveda od vodstva, od predsednika, ki mora imeti veselje do tega povezujočega dela in seveda tudi nekaj sposobnosti, ne nazadnje pa tudi smisla in občutka za planinsko pokrajino, ki jo tak odbor združuje. Nekateri odbori se redno sestajajo in tudi nekaj pomenijo, nekateri so žal bolj na papirju. Končno je zbor obravnaval še vprašanje odlikovanj. Sklenili so, da bodo vse predloge redigirali in jih poslali PZS.

Sestanek se je končal z obravnavo neprijetne zadeve, ki ne zadene samo zasavskih društev: Lepa značka zasavske planinske poti, ki se je med slovenskimi in hrvatskimi planinci dobro uveljavila, je prišla na svobodni trg v dveh zagrebških kioskih. To ogroža vse normalne propozicije te zanimive poti in krši poslovna in etična pravila, ki veljajo za take stvari. Podjetje »IKOM« v Zagrebu gotovo ne bi smelo iti mimo dogovora z zasavskimi planinskimi društvi. Če je šla stvar mimo podjetja, pa je treba prav tako po-

skrbeti za prepoved in za vse ukrepe, s čimer bo zasavski planinski poti vrnjena njena vloga in veljavnost.

Zbor je odločil, naj bi to uredila PZS s svojo pravno službo in to po najhitrejši poti.

to

KOČA NA RATITOVCU POVEČANA

Ratitovec ima med slovenskimi planinci mnogo ljubiteljev. S svojimi sosedi tvori mogočno in obenem mično predverje triglavskega kraljestva, da govorimo s Kugyjevo besedo. S hribovskimi zaselji, ki so se stisnili v njegova silna rebra od Podlonka do Dan in še od Dražgoš do Sorice, s planšarijami od Hloma do Pečane, s širnimi gozdovi, muravami in senožetmi je svet okoli Ratitovca tak, kakršnega ne najdeš nikjer drugod. Danes je pot modernemu človeku, ki se mu vedno nekam mudi, v osrčje te pokrajinske lepote močno skrajšana, saj ga motor lahko potegne preko Dražgoš v Bohinj, iz Železnikov na Prtovč in Podlonk, iz Zalega loga na Sorico in Soriško planino, od tam pa v Bohinj.

PD Železniki je zato sklenil povečati svojo kočo na Ratitovcu. S tem je pokazal v današnjih časih, ko ni lahko za investicije, enako nemo za planinsko stvar, kakršna je gnala pred več kot 60 leti ljudi iz Selške doline, da so ustanovili dražgoško podružnico SPD in kmalu po prvi svetovni vojni postavili na Ratitovcu znano Krekovo kočo, ki jo je vzela krvava vihra druge svetovne vojne.

L. 1954 so postavili tu zasilen planinski domek. L. 1958 so z gradnjo nadaljevali, šele pred tremi leti pa je bila stvar zastavljena tako, da imamo danes na Ratitovcu prijeten planinski dom. PD Železniki je znalo dobiti mecene, ki so k temu prispevali in pomagali na razne načine: GG LIP Bled je dovolil na Jelovci posek potrebnega lesa v lastni režiji, LIP Češnjica je les razrezal v grede, špirovce, deske, late itd. TD Partizan iz Selc je pomagalo pri nošnji materiala, prav tako MO PD Železniki pod vodstvom Franca Fajfarja. Gradbeni odbor sta požrtvovalno vo-

dila Ferdinand Gartner in Jože Jesenko iz Češnjice in Dolenje vasi. Dela se niso branili rojaki iz Prtovča in Podlonka, dragocena je bila pomoč škofjeloškega garnizona pod vodstvom komandanta Srečka Tušarja, saj so vojaki iz Pečane prenesli ves gradbeni les za ostrešje. Sodelovalo je tudi 274 učencev osnovne šole Železniki in preneslo lepo bero drobnega materiala na kočo. Obrtniška dela je opravilo podjetje »DOM — oprema« iz Železnikov. Pomagala so tudi PD Škofja Loka, Kranj in Tržič. V desetih letih je društvo zbralo tri milijone S din in to je zadostovalo, saj je ostalo doprineslo prostovoljno delo in darila. PZS je dala brezobrestno posojilo 750 000 S din na odplačilo v petih letih.

V nedeljo 14. julija ob 9. uri se je na Ratitovcu zbralo čez 200 planincev, staro in mlado, da se povesele z upravnim odborom, saj je Koča na Ratitovcu zares pomemben dosežek selškega planinstva. O tem, kako se je koča gradila, je zbranim planincem poročal gospodar društva tov. Jenšterle in po svojem poročilu izročil ključ oskrbniku. Ker so otvoritev povečane koče posvetili 75 letnici SPD, je predsednik društva dal besedo tov. Tinetu Orlu, ki je zastopal PZS obenem s tov. Bučerjem. Tov. Orel je v imenu PZS čestital društvu in povezal čestitke s poglavitnimi mislimi, ki jih vzbuja v nas planinska zgodovina od časov razsvetljenstva do devetdesetih let prejšnjega stoletja, in glavnimi značilnostmi planinske organizacije, njenega družbenega pomena in namena. Za njim so sledili še pozdravi sosednih društev — nato pa so navzoči vsak po svoje izrabili lepo nedeljo. Vabila so govorila tudi o planinskem rajanju in tako tudi tega ni smelo manjkati.

Prepričani smo, da bo povečana koča na Ratitovcu tudi povečala obisk tega prelepega kota slovenske zemlje.

to

ZLET PLANINCEV ŽELEZNIČARJEV

Ob Dnevu borca 4. do 6. julija 1968 so se na Ribniški koči na Pohorju zbrali planinci železničarji iz vse Jugoslavije na svojem

VIII. zletu. Bilten tega izleta pravi takole:

»Zleti planincev železničarjev Jugoslavije se že uvrščajo v tradicionalno manifestacijo planinske aktivnosti med železničarji v vaši domovini. Ponovno se bomo sestali planinci železničarji iz vseh naših republik, da v dnevih zleta utrdimo naše sodelovanje in prijateljstvo, da izmenjamo izkušnje in misli o nadaljnjem razvijanju ideje v naši domovini in da si v prelepih planinskih predelih zelenega Pohorja nabereimo novih moči, da bomo še z večjim optimizmom dosegali skupne uspehe pri bodočem našem delu.

VIII. zlet planincev železničarjev bo letos v času, ko proslavljamo v Sloveniji 75. obletnico organiziranega planinstva, ko je bilo leta 1893 ustanovljeno prvo Slovensko planinsko društvo. Ta naš praznik pa bomo tudi povezali s praznovanjem Dneva borca, ko se vsi naši narodi Jugoslavije spominjajo oboroženega upora. Mi pa bomo ta naš skupni praznik proslavili na našem Pohorju, ki je toliko pomenilo našim partizanom.

Pokrovitelj VIII. zleta planincev železničarjev Jugoslavije je direktor Železniškega transportnega podjetja Maribor tov. Janko Kolarič.

Že na I. zletu planincev železničarjev Jugoslavije na Romuniji je bila izražena želja in podan predlog, naj bi se zleti prirejali vsako leto v drugi republiki, za datum pa je bil določen dan borca 4. julij. Soglasno z ostalimi sorodnimi društvi je zletni odbor določil, da bo zlet v dnevih od 4. do 6. julija 1968.

Za kraj zleta je bil izbran obširen gozdni teren na Ribniškem Pohorju v območju planinske postojanke Ribniške koče (1520 m), ki jo upravlja Planinsko društvo Maribor. Tereni tega osrednjega predela Pohorja so tu prečudoviti, sam zletni prostor pa leži na obširnem prostranstvu, med golim Jezerskim vrhom (1535 m), ob čigar vznožju se nahaja Ribniško jezero z barjem in Črnim vrhom (1543 m), ki je najvišja vzpetina Pohorja. Na Jezerskem vrhu je daleč viden spomenik, grajen iz pohorskega granita, posvečen padlim pohorskim partizanom, ki ga je postavilo PD Maribor.

Pri otvoritvi 4. julija ob osmih zvečer se je pri Ribniški koči

nagnetlo blizu 400 železničarjev iz vseh naših republik. Predsednica mariborskih planincev železničarjev je uvedla zlet z lepo uvodno besedo, na kar so sledili pozdravi številnih zastopnikov železničarskih planinskih društev, pozdrav predsednika PD Maribora-matica tov. Cirila Verstovška in beseda zastopnika UO PZS tov. Tineta Orla o 75-letnici Slovenskega planinskega društva.

Nato je zagorel taborni ogenj, lepi planinski svet okoli Ribniške koče, ki je ostala ponos mariborskih planincev, pa je oživel za tri dni tako, kakor le more pri največjih planinskih prireditvah. O programu zleta nam je obljubljeno posebno poročilo.

DESET LET PD TAM

6. in 7. julija t. l. so planinci uglednega kolektiva TAM na svoji pohorski postojanki »Zarji« proslavili 10-letnico obstoja svojega društva. Planinska skupina je bila ustanovljena 18. februarja 1958 in je tedaj štel 100 članov. Že l. 1961 je bila tako močna, da se je v TAM ustanovilo PD, ki danes spada med najmočnejša društva v Sloveniji, saj šteje preko 1000 članov. Ima svoj AO, svoj MO in vrsto skupin po podjetjih in šolah. O tem je z jedrnatno besedo spregovoril na večer 6. julija predsednik PD TAM ing. Uran. Iz njegovega govora posnemamo:

»Borih 7 let pozneje je tudi Dravska dolina dobila svoje društvo in sicer podravsko podružnico Slovenskega planinskega društva. Zibelka je stekla v Rušah, kjer je učiteljval Tine Lesjak, soustanovitelj Slovenskega planinskega društva v Ljubljani. 8. aprila l. 1901 je v gostilni Mule ustanovil podravsko podružnico slovenskega planinskega društva.

Obsegala je Pohorje, Kozjak, Slovenske gorice in Boč. Markirala je pota, urejevala prostore za planince, l. 1903 zgradila razgledni stolp na Žigartovem vrhu, l. 1906 organizirala pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu pravo narodno veselico v slovenskem duhu, l. 1907 odprla Ruško kočo, ki so jo kasneje dopolnili še z drugimi zgradbami.

Na XVIII. občnem zboru 25. maja 1919 so ustanovili še mariborsko

podružnico, kajti v takratnem Mariboru je bilo veliko mladih naprednih slovenskih delavcev.

Kako važno je bilo delo podravske podružnice, se je izkazalo ob koncu I. svetovne vojne, ko je imela razmejitevna komisija SHS močne dokaze o mejnikih slovenstva na Kozjaku, ki jih je postavila podravska podružnica. Vloga planinskih društev se je seveda s časom spreminjala. V prvi dobi so bila pomembna zaradi odpora proti germanizaciji, medtem ko imajo danes bolj športni, bolj »planinski« pomen. Menim, da je največja vrednost planinstva danes ravno v tem, da nudi mladini, pa tudi odraslim in celo priletnim zdravilo razvedrilo. Hoja v hribe spada namreč mimo smučanja in plavanja nedvomno med najbolj zdrave športe, ima pa še to prednost, da je možno zanj vzpodbujati tudi starejše ljudi, ki postanejo tako spet aktivni, s tem pa se jim vrnejo moči. Težko je nekoga, ki je že srečal Abrahama in dopolnil 50. ali 60. leto prepričati, da bi stopil na smučke ali se učil plavati, če se tega ni naučil v mladih letih. Povsem drugače je s planinstvom, saj se človek nauči spretnosti, ki je za hojo potrebna, že v prvem, najpozneje pa v drugem letu svojega življenja. To pomeni, da je tu potrebna samo vzpodbuda, sprva s lahkim sprehodi do najnižjih vrhov in postojank, kasneje pa pridejo v poštev tudi težje ture, včasih celo vrhunski vzponi. Nič manj, če ne še bolj važno je navajanje naraščanja na hojo v planine. Pri mladih je še posebej pomembno, da jih odvrčamo od nezdrave zabave v zakajenih gostilnah in barih ter jim v zameno nudimo čisti gorski zrak. Za mlade pa je planinstvo važno tudi zaradi tega, ker se ob skupinskih izletih nauče tovarištva in samostojnosti ter seveda drugih spretnosti, ki so potrebna za življenje.

Naša družbena skupnost bo morala slej ko prej uvideti ta dejstva, predvsem pa to, da se z razvojem industrije in njene avtomatizacije čedalje bolj kaže potreba po razgibavanju in aktivnosti vsega telesa, ker je čedalje več delovnih mest takih, kjer se delo skozi 8 ur sestoji samo iz nekaj preprostih ponavljajočih se gibov. Če bo naša

družba uvidela pomen planinstva, pa istočasno pomeni, da bo morala posvetiti planinstvu in problemom, ki so s tem v zvezi, tudi več pozornosti kot doslej. Navzoči planinci so nato gledali dve zbirki diapozitivov, ki jih je predvajal tov. Franci Šmajš, po- žrtvovalni planinski propagandist pri PD TAM, nato pa so odšli na jaso pod »Zarjo« k planinskemu kresu.

Naslednje jutro je ob 9. uri po- teklet drugi del slovesnosti. Pohorska domača godba, ki obstaja že 200 let, je užgala nekaj stari- h, dobrih viž, spregovoril je spet predsednik društva, nato pa zastopnik UO PZS tov. Tine Orel, ki je povezal jubilej PD TAM z jubilejem slovenskega planinstva. Nato je vsa planinska družčina krenila na Ruško kočo in na ze- leni Žigartov vrh, ki je s svojim stolpom odigral svojo vlogo pri boju za slovensko »Pohorje ze- leno«, ki čuva toliko energij slo- venskega planinstva in še več žrtev, ki jih je slovensko delovno ljudstvo dalo za osvoboditev svoje lepe zemlje.

to

KOROŠKA MLADINSKA PLANINSKA TRANSVERZALA

Koordinacijski odbor mladinskih odsekov PD Mežiške doline je zamislil in izpeljal mladinsko planinsko pot po koroških planinskih predelih Slovenije.

Pot poteka od Ribnice na Po- horju, ki je izhodiščna točka te mladinske transversale, preko Črnega vrha, na Veliko Kopo do Partizanskega doma. Od tod vodi posebna markirana steza mimo partizanskih bolnic v Slo- venjgradec. Nadaljuje se do Po- štarskega doma pod Plešivcem in na Uršljo goro, na Sleme, Kramarico in Smrekovec. Iz Smrekovca se nadaljuje do Loke pod Raduho, nato na vrh Ra- duhe in skozi Durce v Grohat. Da bi zajela vse koroške vrhove, zajame še Dom na Peci in vrh Pece, nakar se obrne v Mežico. Iz Mežice poteka pot v Leše, Moravske Ledine, kjer je nova planinska postojanka PD Ravne in naprej do smučarske koče pod Uršljo goro. Iz te koče se nadaljuje mimo rojstne hiše Pre- žihovega Voranca, mimo Rim- skega vrelca ter se konča v Rav-

nah na Koroškem, kjer je pri Domu železničarjev zaključek krožne poti po koroških gorah. Lep je svet, po katerem je pot speljana. Mimo naravnih lepot je ob njej mnogo drugih zgodo- vinskih znamenitosti zlasti takih, ki so zvezane z narodno osvobo- dilno borbo. Pot je namenjena predvsem mladini. Ni pa s tem rečeno, da je ne smejo obisko-

vati starejši planinci. Vsakdo bo na njej našel toliko lepega, da teh krajev ne bo nikoli pozabil. Naj bi pot pritegnila čim več mladine in to ne le koroške mar- več tudi iz ostale Slovenije. Naj bi ji dala veselja do narave, do gora. Tega si od take poti že- limo.

Od društev, ki imajo na skrbi posamezne dele poti, pa pričau- kujemo, da bodo izpolnjevala svojo dolžnost, da bodo pot stalno in v redu vzdrževala in da je ne bodo nikdar zanema- rila. Žal, je treba povedati, da je ob otvoritvi marsikatera krož- ne poti mnogo navdušenja, a je potem prvi ogenj kmalu ugasnil. Nikar tako. Če se katera pot, naj bo katera koli, daljša ali krajša, že odpre, jo je treba negovati, da ne zamre, še preden zaživi polno življenje.

Koroška mladinska transversala je bila slovesno odprta 16. ju- nija 1968 v Ribnici na Pohorju. Še nekaj suhih podatkov o poti. Dolga je 220 km, za hojo je po- trebnih okoli 55 ur. Ima 21 kon- trolnih žigov. Ti so trikotne obli- ke s črko »K« v sredini, z ime- nom planinske koče oziroma kraja in zaporedno številko, ob strani pa imajo napis »Koroška planinska mladinska transver- zala«. Kdor bo prehodil pot in to dokazal z žigi, bo dobil po- seben častni znak.

Za informacije in dnevnik, v katerem se odtisnejo žigi, se je treba obrniti na PD Ravne, p. Ravne na Koroškem.

Komisija za pota pri PZS

Trasa transverzale: kratek popis

1. Izhodišče: Ribnica na Pohorju. Dostop iz Podvleke ali Vuzenice. Ribniška koča na Pohorju — kontrolni žig. 3 ure.
2. Črni vrh, Pungart — Grmovškov dom, Velika Kopa—Partizanski dom. 3 ure. Žiga na Pungartu in Partizanskem domu.
3. Partizanske bolnice (Pavčkova bolnica) — žig pri Plesniku na Legnu, Slovenjgradec. 2 in pol ure. V Slovenjgradu kulturne zanimivosti, muzej NOB.
4. Stari trg, Poštarski dom pod Plešivcem — lepa smučišča, Uršlja gora — lep razgled po Mežiški dolini. Hoje 5 ur. Kontrolni žig.
5. Sleme—Andrejev dom. Zgodovinske zanimivosti iz NOB, lepi smučarski tereni. Do Andrejevega doma avtomobilska cesta iz Črne in iz Šoštanj. Hoje 3 ure.
6. Kramarica, mimo spomenika do Smrekovca. Hoje 2 uri. Lepi tereni za smučanje, poleti razne ture.
7. Loka pod Raduho mimo Kamna. Hoje 6 ur. Kontrolni žig.
8. Vrh Raduhe — poseben žig. Hoje 1 in pol ure.
9. Skozi Durce — zavarovana pot, Grohot. Kontrolni žig. Če je koča zaprta, je kontrolni žig pri kmetu Bukovniku pod Grohotom.
10. Kmet Bukovnik, Šumel — kontrolni žig, dolina Koprivne, Topelska centrala.
11. Kmet Burjak — kontrolni žig, Dom na Peci — kontrolni žig. Votlina kralja Matjaža. Vrh Pece — lep razgled na Kamniške planine in delno tudi na Julijce. Hoje 3 ure.
12. Mimo Tomaževe koče v Mežico, Hamunov vrh — lep pogled na Mežico, Volinjak, kmet Pristav na Lešah. Hoje 5 ur. Kontrolni žig.
13. Kmet Kresnik — kontrolni žig, kmet Ravnak, Obretan, Naravske Ledine. Planinski postojanka PD Ravne. Godčev križ, Smučarska koča pod Uršljo goro. Hoje 4 ure.
14. Rojstna hiša Prežihovega Vrance, Rimski vre'ec, Kefrov mlin, Ravne na Koroškem, zaključek pri Domu železničarjev in zadnji kontrolni žig.

GOLTE

To planinsko področje je morda manj znano, zlasti za južni in vzhodni del Slovenije. Kot je razvidno iz vpisne knjige, jo obiskujejo predvsem planinci iz celjskega in mariborskega območja. Postojanka je pa zanimiva in hvaležna.

Najlažji dohod je z vlakom do Šmartnega ob Paki ali pa do Paške vasi. Od Šmartnega ob Paki se pelješ z avtobusom do Mozirja (ugodno zveze z vlakom) od tam pa se vzpenjaš po izredno dobro markirani poti preko Radegunde navzgor. Med potjo se ti nudi vedno lepši razgled na Mozirje, nato na Nazarje, slednjič še na Rečico, v daljavi vidiš še Polzelo in Zalec. Ko si že blizu koče, se ti odpre prekrasen pogled na Novo Velenje.

Druge varianta: Iz Paške vasi tudi po dobro markirani poti do Šmihela, ki je lepo gorsko na-

selje. Hoja po položni poti skozi gozdove je prav prijetna.

Plan. postojanko na Mozirski planini vzdržuje PD Celje. Koča je bila obnovljena že l. 1946, l. 1951 je pa pogorela. Nova ima dovolj prostora, ni skrbi za prenočevanje. Prav blizu opaziš tudi žičnico, ki prevaža smrekovino in borovino v dolino.

V plan. postojanki je prav dobra in solidna postrežba. Najbližji izlet iz postojanke je na Medvedjak (1566 m). Tu se ti nudi lep pogled na kraje Gornje savinske planine, Ljubno in Gornji grad. Pred tabo se dviga še mogočna Raduha (2062 m) in Uršlja gora (1696 m), v daljavi tudi Peca.

Poudarjam pa še, da nisem videl tako dobro markirane poti do Mozirske planine od Mozirja, pa tudi od Paške vasi. Markacije so zelo goste in poudarjene, zlasti na križiščih. V tem primeru gre priznanje PD Celje, ki ima res dobre markaciste.

S. Skočir

OBČNI ZBORI

PD CELJE (75-letnica)

PD Celje je letos polagalo svoj obračun 11. julija t. l. v veliki dvorani Narodnega doma, ki so ga postavili slovenski narodnjaki isto leto kot planinci Mozirsko kočo, eno najstarejših slovenskih planinskih koč. Julijska vročina je žal zelo znižala število zborovalcev — bilo jih je komaj 39 — vendar to ni škodilo slovesnemu občutju občnega zbora, ki je obenem slavil 75-letnico PD Celje, naslednika rekdanje savinske podružnice SPD. Dnevni kronist prof. Karel Jug, zvesti sodelavec PD Celje od prvih dni po osvoboditvi do danes, je takole povzel njegovo zgodovino in značilnost: »Franc Kocbek, radučitelj v Gornjem Gradu, je 20. 8. 1893 ustanovil Savinsko podružnico SPD s sedežem v Mozirju. L. 1912 je zaradi večjega števila delavnih odbornikov bil center te podružnice Gornji Grad, od 12. 5. 1927 pa Celje. Prva planinska posto-

janka je bila otvorena na Molički planini 16. 7. 1894, Kocbekov dom v bližini Korošice, druga pa na Okrešlju 2. 8. 1908 — Frischaufov dom. Od tedanjih časov je planinska organizacija prehodila na tem območju uspešno pot, v katero je globoke rane začrtala zadnja vojna, ponovno pa je zaživelo polno življenje ob ljubiteljskem delu požrtvovalnih planincev pri obnovi porušeni postojank, planinskih poti in vrsti drugih opravil, ki dajejo pečat sodobnemu planinstvu in razvijajočemu se turizmu. Kar šest planinskih postojank je na tem področju, od katerih imajo vse razen dveh sezonski značaj, segajo pa od sredogorja do višinskih predelov naših Savinskih Alp. Planinski teren tod je izredno razgiban, bogat in zanimiv za vsakogar. Tudi dostopen je vsakomur — tistim, ki si želijo zmernih hoj in oddiha, ljudem, ki se navdušujejo za planinsko hojo na vršace že po uglasjenih planinskih

poteh, in tistim najzahtevnejšim, ki iščejo v stenah alpinistično športne storitve različnih stopenj. Tej dejavnosti se vse bolj priključuje še smučanje s svojimi oblikami — od smučarskih šol, izletništev, tekmovalnega alpskega smučanja do visokogorskega turnega.

Naj ta pregled dopolnim z omembami Mozirske koče, ki so jo postavili mozirski rodoljubi l. 1896 na mestu, kjer danes stoje visli ob smučarski dependansi (Loka na Golteh 1344 m). Na Golteh je bilo med obema vojnama vloženega mnogo truda najprej za povečavo koče iz l. 1896, nato pa na novem gradbišču, kjer stoji današnja koča. Po drugi svetovni vojni je bila koča zgrajena na starih temeljih in odprta novembra 1946. Bila je prva planinska postojanka obnovljena po osvoboditvi. Usoda — verjetno pa ne samo usoda — je hotela, da so se energije obnovljenega celjskega planinstva tu napregale še večkrat, saj so bile samo na tem mestu štiri gradnje oz. večje adaptacije. Mozirska koča spada med pionirske gradnje SPD. Prva Frischaufova koča ni bila zgrajena na savinjskem pač na kokrskem svetu nad Taško pod Kokrskim sedlom že l. 1874. (Danes poleti komaj še najdeš temelje tega prvega zavetišča, ki ga je zgradil Frischauf.)

PD Celje je razmeroma počasi obnovilo planinska torišča predvojnega savinjskega podružnice. Precejšnja ovira so bili obmejni predpisi v Logarski in na Okrešlju. Ko so se l. 1952 zrahljali, je v kratkem poskrbelo za planinsko-turistični center v Logarski dolini, ki je od tedaj tudi soliden finančni vir za društvo. Zveza s turizmom je bila naravna in poteka iz prvih časov odkrivanja Savinjskih Alp. Smer je nakazal Frischauf, za njim jo je prevzel Kocbek, za njim pa vsi odbori do danes. Če bi se planinsko društvo v tej »zamudniški« dolini odreklo turističnemu delovanju, bi bilo tu tudi planinstva manj. Isto velja tudi danes, ko se pripravlja nov korak v turističnem gospodarstvu Savinjske doline z vzpenjačo na Medvedjak. PD Celje tudi po 16-letni eri obnove od Mozirske koče l. 1946 do Frischaufovega doma l. 1962 ne more stati ob strani, čeprav gre v bist-

vu za turistični plan. Savinjsko planinstvo je od klasičnih časov — letos poteka 100 let, odkar je Frischauf prvič prišel v Savinjske Alpe — do danes najožje povezano z gospodarstvom doline in pri tem ni osamljen primer. Take primere imamo po svetu in pri nas.

No, ta misel je bila poudarjena tudi v predsedniškem poročilu na občnem zboru. Mimo nje res ni mogoče iti, kvečjemu preko nje. Ker pa je pozitivna izročila treba spoštovati in na njih graditi pot v bodočnost, bi bilo res nesmiselno kakorkoli hoditi mimo ali preko dejstev. Iz poročil je bilo razvidno, da je društvo v preteklem letu doseglo lepe uspehe, predvsem v MO in AO, in da ima velike načrte na Golteh, kjer bo z vzpenjačo doživela novo ero Mozirska koča in z njo vsa podgoltska soseska od Goličnika do Ljubije. Prof. Jug je načrte strnil z jedrnatno besedo: »Kljub naštetim problemom ima PD Celje lepo zastavljen delovni načrt za letošnje leto: organizacijo osrednje proslave ob 75-letnici slovenskega planinstva v Logarski dolini, nadaljnjo utrjevanje mladinskih in pionirskih planinskih skupin na celjskih šolah z organizacijo letnih in zimskih izletov, pohodov in planinskih taborov, utrjevanje planinskih skupin v celjskih delovnih organizacijah z organizacijo planinskih izletov, bogat repertoar alpinističnih vzponov doma in v svetu, pripravo lastne žepne alpinistične ekspedicije l. 1969 v Hindukuš ali podobno pogorje v Pakistanu, gradnjo bifeja pri slapu Rinka in adaptacijska dela pri vseh planinskih postojankah.«

Če bo z novim smučarskim centrom tudi Mozirska koča gospodarsko močnejše zaživela, bo to pomenilo za društvo nov vir sredstev za mladino, alpiniste, za propagando, izlete itd.

Občni zbor je v imenu PZS pozdravil tov. Tine Orel. Zaradi visokega jubileja, ki ga društvo praznuje, sta bila navzoča tudi sekretar tov. Rado Lavrič in načelnik propagandne komisije ing. Tomaž Banovec. Tov. Orel je za spomin izročil predsedniku društva tov. Gradišniku bronasto plaketo in diplomu PZS ter zaželel društvu obilo novih uspehov.

to

PD GOZD-MARTULJEK

PD združuje 125 članov, od tega 68 odraslih, 21 mladincev in 36 pionirjev. Markacisti so markirali pod Spičko in Za Akom, pri Grajenku pa so namestili kažipot. V preteklem letu so imeli nekaj dobro obiskanih predavanj. Izlet v Cortino ni uspel zaradi premajhne udeležbe, pač pa je bil organiziran izlet na Sleme. Društvo je organiziralo sankaske tekme s 35 udeleženci in smuške tekme s 30 udeleženci. Na novo so uvedli turni smuk po Karavankah. AO je bil ustanovljen 11. 7. 1967. Vključuje 5 članov in 5 pripravnikov, ki so izvedli več vzponov, med njimi 11 prvenstvenih. AO je imel alpinistično šolo in je izvedel 3-dnevni tabor v Trenti. V l. 1968 nameravajo začeti z gradnjo lesenega bivaka pod Spičko in dvigniti število članstva za 20 %, organizirati izlete za mladino in pionirje in popraviti pot Za Ak.

PD JESENICE

Poročilo UO ugotavlja 18 % povečanje članstva nasproti l. 1966, tako da je število članstva ob koncu leta 1967 točno 1486 članov. Splošna ocena je, da je PD dokaj uspešno reševalo vse nastopajoče poslovne težave. To seveda še ni vse, kar bi moralo reševati. Težave so bile z delom z mladino in z AO zaradi medsebojnih napetosti. Kot celota je PD ustvarilo 68585,84 N din prevežke nad izdatki. Neplačane investicije v višini 12 milijonov in anuitete na najete kredite za gradnjo Tičarjevega doma izredno bremenijo PD. Zato je bil najet premostitveni kredit v višini 5 milijonov, čeprav pod neugodnimi pogoji. Markacist Jurko Šilar je opravil vsa nujna in potrebna popravila poti. Propagandni odsek je skrbel za dopisništvo, manj pa za delo v šolah, za predavateljstvo, akviziterstvo pri Planinskem Vestniku, za foto in likovne razstave itd. Gospodarsko poročilo navaja, da je imel Tičarjev dom težave v preskrbi z vodo in imel 49 000 N din prometa. Erjavčeva koča je potrebna vedno novih popravil. Ustvarila je 47 000 N din prometa. Koča pri izviru Soče ne ustreza potrebam turističnega prometa. Prometa je imela 18 000 N din. Zavetišče pod

Špičko je bilo kljub kratkemu obratovanju rentabilno. Problem je bil z oskrbo in premajhno kapaciteto. Gospodarski odbor je razpravljal o novi koči na tem mestu. Najbolj rentabilna sta bila kioska za prodajo spominkov, saj je imel kiosk na Vršiču 96 000 N din prometa, bivač pa 49 000 N din. AO je izvedel turni smuk, Titovo štafeto, alpinistično šolo, odpravo v Centralne Alpe, sodeloval na VTK memorialu pod Jalovcem, zveznem alpinističnem taboru Za Akom, ledeniškem tečaju pod Grossglocknerjem, republiškega tabora v Zapadnih Julijcih in se po Pavlu Dimitrovu udeležil odprave na Pami. Skupno je imel 157 vzponov, 137 tur, 13 greben-skih prečij, 65 turnih smukov in 35 delovnih akcij.

PD DOL PRI HRASTNIKU

Občni zbor in upravni odbor sta sprejela sklep, da se z novo mandatno dobo v celoti loči delo UO in gospodarskega odbora, kar pomeni, da bo v bodoče upravni odbor razpravljal le o planinstvu in članstvu, medtem ko bo gospodarski odbor skupaj z vsemi odborniki upravnega odbora reševal le ekonomsko stran društva. K temu je upravni odbor prisilila praksa, da so bila prva in zadnja točka dnevnega reda sej upravnega odbora le gospodarski problem.

Odbor PD je v pretekli dobi štel 26 članov, od tega je upravni odbor sestavljalo 15 članov. Ta je imel 7 sej in 2 izredni seji. Odbor je prejel 165 dopisov in jih odposlal 45.

Postojanko na Kalu je obiskalo 8964 gostov, od tega 332 tujcev.

Pri koči je bil urejen rezervoar za vodo in s tem tudi terasa. Za obisk in dobro postrežbo gostov gre velika zahvala staremu in novemu oskrbnikskemu paru Golouhu in Povšetu. Mladinski odsek je organiziral izlete na Kum, Janče, Mrzlico in Kal, Šmohor, Gore, Lovrenc, Čemšeniško planino, Vrhe in Partizanski vrh.

PD MEŽICA

Občni zbor se je vršil 6. aprila l. 1968. Poročilo UO razodeva, da je promet po postojankah upadel, čeprav so se nočitve znatno povečale. Dom na Peci je prvokrat imel dobiček. Za koč na Grohatu je bil PZS dostavljen načrt s prošnjo za posojilo za gradnjo in za prostitev visokogorskega prispevka. PD šteje 800 članov, 155 mladincev in 258 pionirjev. MO se je udeležil tabora na Tuzlovem vrhu, pohoda po poteh XIV. divizije, shoda koroške mladine na Naravskih ledinah, organiziral izlet na Raduho, markiral svoj del transverzale in postavil obmejno tablo na vrhu Pece. Letni vodniški tečaj v Vratih so obiskali štirje mladinci. Markacijski odsek je obnovil več poti. Na novo je bila narejena pot od doma na Peci, preko Kordeževe glave do državne meje. Proračun za l. 1968 obsega 8600,00 din. Gradbeni odsek je delal v štirih skupinah. Skupaj z JLA so reševali problem pitne vode. Na planinski postojanki v Heleni so obnovili fasado stavke, popravili streho ter izdelali enostezno pokrito kegljišče. V domu na Peci so bila izvršena vodovodna instalacijska dela, popravilo strešnih žlebov in strehe. V votlini kralja Matjaža so ob-

novili elektroinstalacije in popravili telefonsko omrežje. Za žičnico se je izdelala nova stroj-nica, nov vagonček, dva nova čevlja pri zasilni vrvi in celotna obešalna naprava. Gospodarsko poročilo izraža skrb nad padcem prometa za 25 034,98 din. Kljub temu ima PD za 36 662,75 din dobička. V domu na Peci je bilo ob sobotah in nedeljah uvedeno dežurstvo kot pomoč oskrbniku. Gospodarski odsek se je sestel trikrat in imel stalne stike z oskrbniki. Tradicionalna pustna veselica je vrgla 3470,98 din dobička. Za novega predsednika je bil izvoljen tov. Drago Vončina.

PD TRŽIČ

Društvo letos praznuje 60-letnico svojega dela. Vključuje 654 članov, od teh 108 mladincev in 54 pionirjev. Društvo upravlja štiri postojanke in lokal. L. 1967 je bilo zaključeno z izgubo. Zato razmišljajo o oddaji koč v zakup oz. osnovanju samostojnega planinskega gostinskega podjetja. Slednje bi veljalo predvsem za Dom na Zelenici. Občinska skupščina je začasno prevzela odplačilo anuitet, zapadlih v decembru 1967 in januarja letos, ker PD ni kos plačevati obroke bančnih posojil ob rokih. Zaradi take situacije so odseki prejeli le okrog 45 % sredstev od skupnega zneska dotacij v l. 1966. AO je opravil 210 vzponov, od tega 27 vzponov VI. stopnje in 41 vzponov V. stopnje ter 35 vzponov in pristopov pozimi. Na zboru alpinistov v Logarski dolini sta bila pohvaljena Silvo Ravnik in Dušan Sušnik, ki sta imela v l. 1967 vsak po 30 vzponov in sta se udeležila zimskega tabora v Krnici. Letnega tabora Za Akom so se udeležili 4 člani AO, tabora v Zapadnih Julijcih pa 2. V Julijcih in Grintavcih so bile preplezane vse najtežje smeri, AO je organiziral Kramarjev smuk pod Storžičem in se udeležil tekmovanja za VTK memorial v Tamarju. Training in vzgoja mladih se je vršila v plezalni šoli na Pehtri babi. MO je organiziral samostojen izlet na Golico, opravil 117 udarniških ur, bil s 4 člani odseka udeležen na letnem tečaju za mladinske vodnike in v spremenjeni postavi še na zimskem tečaju na Vršiču. MO ima 6 vodnikov z opravljenim letnim in

Izbrani spisi Janka Mlakarja so izšli v prvi polovici meseca julija. Posežite po tem klasiku našega planinskega potopisa.

Knjigo dr. Mihe Potočnika »Srečanje z gorami« lahko naročite pri Cankarjevi založbi, lahko pa tudi pri Planinski zvezi Slovenije. Naročilnice so bile priložene PV 1968/5, takoj za ovitkom.

Planinska založba razprodaja nekatere svoje starejše publikacije, primerne za darila ob raznih planinskih prireditvah. Cene so znižane, izrabite priložnost! (B. Režek, Stene in grebeni, E. Lovšin, Gorski vodniki i. dr.).

zimskim tečajem. Odsek za Gorsko stražo je na svojih sejah pregledoval literaturo o gorski flori in favni, izvedel akciji na Golici in Zelenici ter sodeloval pri gradnji pota na Stol. V mesecu septembru so se trije člani udeležili seminarja GS v Kamniški Bistrici. Postaja GRS je praznovala 30-letnico obstoja in za svoje delo prejela priznanje PZS. Šteje 31 registriranih članov. V svojem okolišču so imeli lani 2 smrtni nesreči in skupaj 10 akcij. Nekateri člani so sodelovali v reševalnih akcijah v Kamniških planinah, v Paklenici in sev. triglavski steni. Skrbeli so za stalno dežurstvo na smučiščih Zelenice in v te namene dežurili 2430 ur. Postaja GRS je organizirala zimski republiški in zvezni inštruktorski tečaj na Zelenici in zbor reševalcev v domu pod Storžičem. Na dvodnevni vežbi v Storžiču je sodelovalo 32 članov postaje GRS Tržič. Člani so dežurili na smučarskih tekmah in moč-o-krosu v Podljubelju. Postaja razpolaga s sodobno reševalno opremo, s katero lahko operira tudi v najtežjem gorskem svetu. Dva člana GRS sta v komisiji za GRS PZS in člana mednarodne gorske reševalne organizacije IKAR s sedežem v Švici. Markacijski odsek vključuje 6 članov, ki so premarkirali poti do vasice Gozd od Slapa do Kala, od Dolžanovega mostu do Kofc, od Loma do pl. Javornik, od Slapa do doma pod Storžičem, od Bistrice na Dobrčo in od Zelenice pod Vrtačo na Stol. Poročilo gradbenega odbora podrobno navaja dela na posameznih postojankah ter vsote za investicije in investicijsko vzdrževanje. Propagandni odsek je propagiral Kramarjev smuk in skrbel za dvig članstva.

PD KRANJ

Poročilo UO navaja, da ima PD — 1936 članov ali za 5,9% več kot l. 1966. Zastopniki PD in PZS so bili pri predsedniku občinske skupščine Kranj zaradi spornega lastništva na Krvavcu in Šmarjetni gori. Zaradi kritične finančne situacije je bilo PD l. 1965 prisiljeno ustanoviti samostojno planinsko gostinsko podjetje Krvavec in mu dalo v upravljanje obe postojanki, kar nasprotuje statutu PZS. PD je or-

ganiziralo 11 predavanj s 589 poslušalci. 70 članov se je udeležilo jubilejne prireditve PZS v hali Tivoli. Družabna prireditev »Tretji petek« je bila od novembra lani vsak tretji petek na Šmarjetni gori ob povprečni udeležbi 30–40 poslušalcev. Razstava planinske fotografije je bila na sporedu od 16. 3. do 3. 4. 1968. MO je pomnožil vrste za 281 članov in to predvsem pionirjev. Osem podružnic usmerja 11-članski odsek, ki ima v svojem sestavu še pionirski pododbor. Odbor je imel 47 sej, izvedel 10 predavanj, predelal program planinske šole z vsemi vodniki in pripravniki ter na Krvavcu pripravil dvodnevni seminar za vodje sekcij. Po 17 šolah je bilo izvedenih 67 predavanj, katere je obiskalo 3650 učencev. V zimskih počitnicah je MO organiziral enotedenski smučarski tečaj s predavanji na Krvavcu z 22 tečajniki. Za 29. november se je 10 članov MO udeležilo alpinističnega tečaja na Kamniškem sedlu. Letnega tečaja za mladinske vodnike v Vratih so se udeležili 4 člani, istočasnega mladinskega tabora pa 6 članov, zimskega tečaja na Vršču pa 1 član. Mladinci so sodelovali na pohodu po poteh 1. celjske čete (3 ekipe) in po poteh okupirane Ljubljane (8 ekip). Udeležili so se tudi 8 tekmovanj v orientaciji in osvojili 6 pokalov. Februarja 1968 so organizirali 2 predstavi filmov v kinu Center in v kinu Svobode, ki si jih je ogledalo 550 mladincev in pionirjev, AO šteje 12 članov in 5 pripravnikov, ki so opravili 346 tur, pristopov in plezalnih vzponov. Od teh so najpomembnejši prvenstveni zimski vzpon v stebur Rogljice, direktna smer v Kokrski Kočni, poleti pa Čopov steber in prvenstvena spominska smer v Dolgem Hrbtu. AO je praznoval 20-letnico obstoja, imel redne tedenske seje in mesečna predavanja. Jamarji so imeli 5 akcij in to v Medvedovo konto na Pokljuki, v Šimnovo brezno v Sp. Gorjah, v Križno jamo in Turkovo brezno pri Podnartu. Udeležili so se tudi fotonatečaja v Postojni ter jarmarskih srečanj v Kozini, Škocjarski jami in na Šmarjetni gori. Gorska straža šteje 89 članov in je v preteklem letu vključila 7 novih članov. Organizirala je 4 akcije in sicer na Govejku, dvakrat na Golici in na Krvavcu ter na-

metista 6 opozorilnih tabel. UO je podelil častne znake 17 članom, ki so prehodili gorenjsko kurirsko pot, in upa, da bo v letošnjem letu izdal vodnik po tej poti. Občni zbor je sklenil, da se presežek po zaključni bilanci za l. 1967 razdeli za izdajo vodnika po gorenjski partizanski poti 2000 N din in v poslovni sklad 16 536,12 N din. Novi predsednik PD je tov. dr. Ivo Valič.

PD ZABUKOVICA

Občni zbor se je vršil 16. 3. 1968 ob navzočnosti 160 članov. Članstvo je upadlo, ker je rudnik Zabukovica prenehal z delom, ljudje pa so se odselili drugam. PD je organiziralo dvodnevni izlet na Vršič in Mangrt. Blagajniški izdatki so ujemajoči z dohodki. Občni zbor je razpravljal o priključitvi taborniške organizacije k PD, o delu na postojanki na Homu, o povečanju članstva in udeležbi na taboru v Logarski dolini.

PD DOMŽALE

Predsedniško poročilo nas seznaja s težavami z dograditvijo že začetega gospodarskega poslopja na Veliki planini. Občinska skupščina Kamnik je za l. 1967 opustila PD občinskega prometnega davka. Zaradi odredbe sanitarne inšpekcije je bil dom na Veliki planini zaprt, poleg tega pa se je sredi sezone menjalo osebje. Oboje je predstavljalo udarec za društvo. Spomladi je neurje prevrnilo tovorno žičnico na Kisovcu. PD je najelo kredit v višini 5 milijonov in ga uporabilo za nakup gradbenega materiala. Dom na Veliki planini je obiskalo okoli 20 000 planincev, od tega je prenočilo 1622 članov. Postojanka je imela 168 450 din prometa. Propagandni odsek je po svojem članu redno dopisoval v list »Občinski poročevalec«, priredil 4 planinska predavanja, izmenjeval gradivo in propagandni omarici in sodeloval na foto-tečaju PZS. Markacijski odsek je pregledal vsa pota svojega markacijskega rajona, njegov načelnik pa je za svojo zaslužno delo dobil Knafelčovo diplomu. Odsek je za svoje delo porabil 20 000 S din. MO je razpisal nagradno šolsko nalogo z naslovom »Vedno znova si želim planine«, vendar s po-

lovičnim odzivom, čeprav je bil organiziran brezplačni izlet na Veliko planino. Gorska straža vključuje 12 članov in 5 pripravnikov, žal so bili od teh aktivni le 3. Odsek je izvedel 10 akcij na Veliki planini in se pri tem srečal z nerazumevanjem posameznikov. Novi predsednik PD je tov. Mitja Zupančič.

PD KOBARID

PD ima v oskrbi planinski dom na Vrsnem. Težave so, ker promet iz leta v leto pada, osebni dohodki osebja so na istem, a dajatve so iz leta v leto večje. Dom posluje dejansko le 3–4 mesece v letu, ostale mesece pa le životari. PD stoji pred dilemo, ali oddati dom v najem ali poslovati le sezonsko. Kar je PD imelo sredstev, so jih investirali v postojanko. Za prošnje PD za znižanje občinskega prometnega davka na alkoholne pijače, občinska skupščina ni našla razumevanja in je svetovala, naj se koča odda v najem. UO je zato na zadnji seji sklenil, da se poskusi delati po stari praksi še to sezono in se po tretjem tromesečju odloči dokončno. PD vključuje 45 mladincev, ki redno zahajajo v planinski kotiček. Tu imajo planinska predavanja in društvene shode. Nekoliko se je zanemarilo delo s pionirji, saj je bil organiziran samo prvomajski izlet na Krn. Veliko mladine in članov se je udeležilo dela pri gradnji lovske koče in gradnji smučarskih vlečnic na Livškem kuku.

PD vključuje 109 članov, 45 mladincev in 6 pionirjev.

PD SEŽANA

Občni zbor se je vršil 28. marca 1968. Predsedniško poročilo navaja, da je bilo konec l. 1967 že 188 članov, od teh 91 moških in 97 žensk. Članstvo se je v preteklem letu povečalo za 55 članov ali za 10,6%. MO vključuje 28 pionirjev in 41 mladincev. Štirje mladinci so se udeležili tabora mladih planincev v Vratih, 5 mladink pa je obiskovalo letni del tečaja za mladinske vodnike v Vratih in zimski tečaj na Vršiču ter opravilo izpit za mladinskega vodnika. Skupno ima MO že 10 mladinskih vod-

nikov. MO se je udeležil posveta načelnikov MO v Kamniški Bistrici, srečanja mladih planincev na Vojskem, Vojkovega memorijala in pogovora o osnovni planinski šoli na Nanosu. Gorska straža šteje 22 članov. Društvo je organiziralo 11 izletov ob udeležbi 97 članov, 3 člani pa so se udeležili izleta PZS v Visoke Tatire. Izletniško poročilo navaja podrobno številčno udeležbo na posameznih izletih. PD se je udeležilo vseh prireditev PZS, posvetov primorskih PD in tesno sodelovalo z SPD Gorica, Mariborom itd. Prav tako so organizirali planinska predavanja. 74 članov društva hodi po slovenski transverzali, od teh sta dva prejela značko za prehojeno pot. Štirje člani so prehodili zasavsko planinsko pot in prejeli značke s te poti. Število naročnikov na Planinski Vestnik se je v primeri z l. 1966 zvišalo za tri nove naročnike, tako da zdaj znaša skupno število 23 naročnikov. PD oskrbuje slovensko transverzalo od Košane preko Vremščice do Markovščine. V l. 1967 so obnovili markacijo od Košane do Matavuna. Program dela za l. 1968 obsega pester program izletov in predavanj ter udeležbo na taboru v Logarski dolini. Ponovni predsednik je tov. Jožica Milavec.

PD LISCA

PD Lisca praznuje letos 20-letnico ustanovitve. Ob navzočnosti 93 članov je občni zbor posebej počastil ta jubilej, 15-letnico izgradnje koče na Lisci in 75 let PZS. PD šteje 341 članov, 60 mladincev in 84 pionirjev, čeprav je članstvo v primeri z l. 1966 upadlo za 155 članov. Spomladi in poleti je PD izvedlo nekaj izletov v Zasavje in Julijce, osrednja prireditve pa je bil izlet v Visoke Tatire, ki se ga je udeležilo 16 članov. Značko o prehojenju slovenski planinski transverzali je dobilo 5 članov, značko za prehojeno zasavsko pot pa 7 članov. Poleg tega je bilo izdanih 5 dnevnikov slovenske transverzale in 26 dnevnikov zasavske planinske poti. Na novo se je organizirala skupina mladih planincev na Srednji tehniški šoli v Krškem. Dve članici sta se udeležili mladinskega tabora PZS v Vratih, ena od teh pa še zim-

skega tečaja na Vršiču. Zazidalni načrt zemlje za weekendne na Lisci je bil izdelan, sporazum o tipu hiše in o vprašanju lastništva zemljišč pa ni bil dosežen. Dom na Lisci je obiskalo 8000 gostov, prenočilo pa 1431 domačih in 174 tujih gostov in to pri 17 posteljah in 4 skupnimi ležišči. Kolektiv je ustvaril 14 870,422 S din brutto prometa. Rešiti bo treba vprašanje vzdrževanja ceste od Sel do doma ter vprašanje zemljiškoknjižnega prenosa lastništva parcele ob domu. MO vključuje 43 članov, ki so bili na izletih na Lisci in Bohorju, 6 mladincev pa v Julijcih. Vseh 6 mladincev hodi po slov. planinski transverzali. Sekcija na osnovni šoli Boštanj pridobi vsako leto 30 novih pionirjev. Vsako leto se priredi tradicionalni izlet preko Julijcev, lani pa so bili še na Veliki planini in v Kamniški Bistrici.

Razprava na občnem zboru je zajela vprašanja okrog zakupa doma na Lisci, glede rešitve zakupnine in pogojev zakupa ter sklenila, da se s konfekcijo »Lisca« sklene zakupna pogodba.

T. S.

PD CERKNO

Cerkljanski planinci so imeli v začetku aprila redni letni občni zbor, na katerem so razpravljali predvsem o gospodarski plati društva in seveda o svojih petih postojankah. Društvo je v preteklem letu dobro gospodarilo, za kar so pohvalili tudi vse oskrbnike planinskih postojank. Izrekli so pohvalo občinski skupščini v Idriji, da jih je oprostil davka na promet, ker se bodo s temi sredstvi lahko lotili preureditve svojih postojank.

Na občnem zboru pa je bil sprejet sklep, da novi odbor društva pripravi v tem letu vse potrebno za zgraditev nove koče na Poreznu. Postojanka na Poreznu je namreč v preurejenem vojaškem bunkerju in ne ustreza potrebam tega kraja. Tu mimo teče slovenska planinska transverzala in je to edina postojanka od Črne prsti do Hleviš nad Idrijo, zato tu prenoči mnogo planincev, katerim pa sedaj niti ni mogoče ustreči zaradi premajhne kapacitete ter zelo vlažnih prostorov. Razprava je tekla tudi o mladini, ki jo je zelo malo vključene v

PD. Od 230 članov, je samo 36 mladincev in 36 pionirjev. Tem bodo morali cerkljanski planinci posvetiti več pozornosti. Ni to naloga samo prosvetnih delavcev. Naloga starejših planincev je, da vabijo s seboj v gore tudi mladino, da ji tako privzgojijo ljubezen do naših planin in narave sploh.

V novoizvoljeni odbor so izvolili tudi mlade planince. Za predsednika PD Cerkno pa so že dvajsetič izvolili tov. Milana Lahajnarja, požrtvovalnega planinskega delavca v Cerknem.

J. J.

PD ČRNA NA KOROŠKEM

Društvo si je prizadevalo, da delovanje vskladi s splošnim razvojem, da se poslovanje v postojankah uredi po predpisih in da reši določene gospodarske probleme. V organizacijskem pogledu so se trudili, da se za društveno dejavnost pridobi čim več mladine. Nova cesta Črna—Ljubno preko Smrekovca z odcepom do kočice ima velik pomen za postojanko. S cestno povezavo je Smrekovec pridobil na pomenu, za to je PD napravilo okvirni 10-letni plan razvoja svoje planinske dejavnosti. V koči računajo z gradnjo nove večje jedilnice, kuhinje s pritliklinami, kopalnice za goste in stanovanja za oskrbnika. Razširili bodo vodovodno zajetje, uredili omrežje s povezavo na javno električno omrežje, parkirne prostore ter postavili vlečnico ali sedežnico. Razveseljivo je, da ima društvo podporo pri SOO Velenje in SOO Ravne na Koroškem, ter pri številnih gospodarskih organizacijah in društvih.

Za mladino so priredili 10-dnevni tabor na Pudgarskem ob udeležbi 73 mladincev. Za najboljše šolske naloge na temo planinstva, je bilo razpisanih nekaj lepih nagrad. Vendar ima mladinski odsek težave z mladinskimi vodniki. Ne more najti načelnika, ki bi uspešno deloval z mladino. Društvo ni organiziralo nobenega društvenega izleta, zato pa je priredilo slavlje ob otvoritvi ceste na Smrekovcu, dvoje planinskih predavanj, brezplačno filmsko predstavo »Triglavske strmine«, se dobro založilo z razglednicami in spominki ter vestno oskrbovalo svojo razglasno desko. Markacij-

ske delo je v preteklem letu nekoliko zamrlo, vendar je že v letošnjem programu planirana izdelava več kažipotov. Društvo šteje 715 članov, od teh 120 mladincev in 131 pionirjev. Občni zbor je za predsednika izvolil tov. Ivana Hercoga.

T. S.

PD AJDOVŠČINA

Občni zbor je obravnaval poročilo o dveletnem delovanju društva, ker se je zadnji občni zbor vršil 24. aprila 1966. Zamuda ima vzrok v poklicni preobremenjenosti članov UO. Število članstva znaša 208 članov, ki so poravnali članarino za l. 1968, na Planinski Vestnik pa je naročeno 22 članov ali 10%. Upravni odbor je imel od zadnjega občnega zbora 12 rednih sej. Dejavnost UO je bila usmerjena skoraj izključno v gospodarsko poslovanje in vzdrževanje koč ter je bila za tegadelj povezava z mladino bolj občasna. Zaradi velikih gospodarskih težav s kočico pri izviru Hublja in kočico pod Golaki je prišel UO do sklepa, da obe koči proda, z izkupičkom pa nadzida kočico na Čavnu. Markacist je s pomočjo mladincev obnovil markacije od Iztokove kočice pod Golaki na Čaven in Kucelj, od Čavna čez Predmejo na Otlico ter transverzalo pot od Cil do Javornika. Obnovljena je bila orientacijska tabla na Titovem trgu v Ajdovščini in turistična tabla pred hubeljskim mostom v Šturjah. Društvo je organiziralo izlete na Črno prst, Čaven, Vrsno, Slivnico in Slavnik.

Diskusija na občnem zboru je obravnavala vprašanje kočice pod Golaki. Na predlog mladine je sprejel sklep, da jo izroči v upravljanje mladincem. Za kočico pri izviru Hublja je za prodajo glasovalo večina članov. Koča je bila zgrajena s sredstvi PD Ajdovščina.

PD GORJE

Predsednik je v svojem govoru počastil 75-letnico slovenske planinske organizacije. UO se je pretežno ukvarjal z gospodarskimi problemi postojank. Članstvo je malenkostno upadlo. UO je zasedal mesečno. Tiha želja je, da bi se odbor pomladil. Gospodarski odsek je skrbel za Dom Planiko in Kočo na Doliču. Koči sta sezonski, oskrbovala sta ju nosača Alojz Lipovec in Joško Cuder. V teku so priprave za adaptacijo zimskega zavetišča poleg Doma Planike, ki bo čez tri leta slavilo svojo 100-letnico. Ta kočica je najstarejša planinska postojanka v Julijcih. Odprta je bila l. IX. 1871. leta. Koča na Doliču je bila prepleškana, popravljen zunanji opaz in notranjost kuhinje. Prav tako je bila nabavljena kuhinjska posoda, peč na olje, plinska svetilka in kuhalniki na plin. Markacist je popravil pot od Vodnikovih koč do Planike ter od Štapc proti Konjskemu sedlu. Prav tako so bile popravljene poti od Planike proti Doliču in na vrh Malega Triglava. Občni zbor je še diskutiral o ustanovitvi AO in postaje GRS ter o zastarelosti Planike.

T. S.

ALPINISTIČNE NOVICE

BELEŽKE NA ROB ZASEDANJA IKAR

Zelo napak bi storili, če bi menili, da v organizaciji, ki združuje gorske reševalce alpskih dežel, ni nič novega.

Da v tej trditvi tiči lep kos resnice, nas prepriča že ugotovitev, da so od 21. junija letos člani IKAR tudi ČSSR in Poljska, v bodoče pa se bodo v okviru potreb

pridružile dosedanjim članicam Avstriji, Italiji, Jugoslaviji, Franciji, Južni Tirolski in Zvezni republiki Nemčiji lahko tudi druge dežele, v katerih delujejo organizirane službe za reševanje v gorah. Ob ustanovitvi IKAR (v romansko govorečih deželah CISA) so reševalci alpskih držav sklenili, da bodo na območju Alp (kot najmasovnejšega področja planinske dejavnosti v Evropi) ustvarili gor-

sko reševalno službo z enotno tehniko in enotnimi pogledi na prvo pomoč. Nealpskim državam sta ostala prost pristop in udeležba na delovnih srečanjih IKAR. Predstavniki GRS teh držav so brez ovir smeli uporabljati opremo in metode IKAR, dobivali so njene publikacije, brez odškodnin kopirali reševalno opremo. Delo IKAR je potekalo po strogo strokovnih tiri, politike v pomenkih ni bilo slišati. To še toliko bolj, ker je IKAR izredno spretno in z občutkom vodil švicarski zdravnik dr. Campell. Z leti je IKAR pridobila na ugledu, čeprav so njeno organizacijsko trdnost nenehno slabili Francozi in Italijani. Iz kdove kakšnih razlogov se tu in tam niso udeleževali njenih sestankov, zelo zelo neradi so se odločili za uvajanje reševalne opreme IKAR, čeprav je večina naprav tehnično res na višini in brez konkurence. Mogoče je asom iz Chamonixa in Courmayerja bilo nerodno poseči po napravah, ki so jih spočeli v delavnicah gorskih lovcev nekdanje wehrmacht tisti čas, ko so nacistični škornji teptali svobodo po bojiščih in zaledju Evrope.

Tako gledanje je seveda napačno, kakor hitro se zavemo cilja IKAR. Spričo tega se seveda ne čudimo, če vemo, da uporabljajo jeklena nosila, čolne AKIA, vitelj in raznovrstno drugo opremo tja do daljnih prostranstev Pamira, v Kavkazu, Tatrah, na Švedskem, v Bolgariji in verjetno še kje po svetu. Da je napak, če reševalci ne posežejo po najboljšem, kar jim je na voljo, zelo zgovorno priča marsikak primer, ko ni bilo uspeha samo zaradi pomanjkljive opreme. Lani je na primer na Mont Blancu v ozki ledeniški razpoki 7 ur umiral mlad gorski vodnik. Zagodenega v tesni špranji bi najbrže rešili z »ledeniškimi kleščami« švicarskega reševalca Friedlija, ki so tisti čas samevale neke v Chamonixu, medtem ko so nad krajem nesreče frleli helikopterji in je po sedmih urah brezupnih poskusov nesrečni vodnik zaspal v smrt, ohlajen pod mejo življenja, sicer pa nepoškodovan.

No, namen tega prispevka je organizacija IKAR, o njeni tehniki bomo spregovorili kaj več v posebnem prispevku.

Preteklo leto v Pontresini, že prej pa v Bad Ragazu se je v mednarodnih planinskih krogih pokazala močna težnja UIAA po »posvojitvi« IKAR. Slednja naj bi postala ena izmed delovnih komisij UIAA, podobno kot je npr. komisija za varnost opreme.

O usodi IKAR s posebnim ozirom na njeno notranjo utrditev so razmišljali tudi opazovalci od češke »horske službe«. Pripravili so celo statut, ki je v glavnem zajel obstoječe razmere. Obenem je nakazal potrebo po tajniku in nekaterih ukrepih, ki pa so v celoti možni le tam, kjer je reševalna služba poklicna služba ali najmanj združba poklicne in prostovoljske službe.

V obdobju od septembra 1967 do junija 1968 je zasedal tudi IO UIAA v Španiji ter obravnaval vprašanja odnosa IKAR — UIAA. Stališča IKAR je predstavil njen predsednik dr. Campell, deležna pa so bila tudi podpore jugoslovanskega delegata dr. M. Potočnika, ki je sam eden ustanoviteljev IKAR in dobro pozna delo, ki ga je opravila v razmeroma kratkem času obstoja.

Na zasedanju IKAR v Rifugio Franco Monzino smo dokončno oblikovali odnos IKAR — UIAA: IKAR je samostojna prostovoljna organizacija reševalcev in kot taka na voljo UIAA in njenim članom za vse primere reševanja v gorah. IKAR samostojno izbira predsednika in druge funkcionarje, postavlja delovne podkomisije in pravila.

UIAA predloge in predsednika samo potrdi, predsednik je zaradi značaja dela član sekretariata (Bureau Permanent) UIAA, v čigar dejavnost posega le v primeru potrebe.

S to ugotovitvijo je bila zaključena razprava, ki je po nepotrebnem burila duhove poklicanih in nepoklicanih, ob čemer je (na srečo) delo IKAR brez motenj teklo dalje v prid tistim, katerim je od prvega dne namenjeno: ljudem v stiski.

Večja organizacijska širina je prav prišla dolgoletnim sodelavcem IKAR od GRS ČSSR in Poljske. Obe komisiji sta vložili prošnjo za sprejem v IKAR kot enakopravni članici in bili soglasno sprejeti.

Sledila so poročila predsednikov podkomisij, v katerih so povzeli

zaključke nekajdnevni posvetov in dela na terenu.

Wastl Mariner, vodja avstrijske skupine je o delu podkomisije za opremo povedal naslednje:

Bistvenih razlik v opremi nekaj let še ni bilo zaznati. To velja za reševalne naprave kot tudi za improvizirane pripomočke.

Komisija priporoča nabavo in uporabo klešč za reševanje iz ledeniških razpok, najavila pa je tudi, da se bo v bodoče posvetila obravnavi opreme posameznika alpinista — klinom, vrvm, vponkam, čeladom (kar sicer že dela komisija za varnost UIAA). Kot predsednik podkomisije za plazove je Melchior Schild prikazal dogodke v obdobju 1967—1968. Plazovi, od teh mnogi na povsem nenadejanih mestih in spet drugi orjaških izmer so prizadejali ogromno škodo v Švici (Davos) ter v celoti terjali nad 80 človeških življenj. Tovariški pomoči, psom, sondam in sodelovanju vojske se ima samo v plazu v Tatrah (ČSSR) zahvaliti za življenje 47 ljudi.

V nadaljevanju je M. Schild opažanja podkomisije strnil v naslednje ugotovitve:

V Avstriji, Švici in ZRN bolj ali manj izdatno delujejo službe za napoved plazov, zelo verjetno je njim pripisati razmeroma majhno število nesreč med planinci in turisti v zahodnih alpskih delih.

Masovni plaz v Tatrah potrjuje veljavnost krivulje, ki ponazarja število preživelih v plazu kot posledico časa in globine zasutja. Tovariški pomoči, pes in sonda so še vedno najučinkovitejši pripomočki za reševanje iz plazu, tehnična sredstva se še niso prebila, so slabša in počasnejša. Za zdravniško podkomisijo je poročal dr. Campell ter povedal, da se njeni člani redno ukvarjajo s splošnimi vprašanji prve pomoči v gorah, posebej pa s problematiko padca v vrh (smrtne posledice že po dveh, treh urah visenja, če padli alpinist nima pri roki stremen (in s ohladitvijo). Mnogo zanimanja je vzbudil uspešni poseg dr. Robiča na Kriški gori 1967.

Komisija je ponovno obravnavala uporabnost žepnega elektrokardiografa »VISICORD«, ki je odličen pomočnik pri ugotavljanju stanja ponesrečenca in tudi

laiku dokaj točno pove, če je žrtev še živa. Slaba stran je visoka cena aparata.

Podkomisija za letalsko reševalno službo ni zasedala, ker predsedniku še ni uspelo zbrati resnih, stalnih članov, ki bi praviloma morali biti letalci in seveda obvladati nemški ali francoski jezik.

Predsednik IKAR dr. Campell je sporočil, da je oktobra lani v smislu pooblastil letne konference poslal vladam članic IKAR pismo prošnje, da naj brez formalnosti in zaprek dovoljujejo prelete letal in helikopterjev prek meja držav, če gre za reševanje v gorah.

Na vlogo so takoj in pritrdilno odgovorile vlade: Švice, Francije, Avstrije, ZRN, Italija in Jugoslavija sta ostali brez odgovora (zanimivo, da planinske organizacije pri nas ni noben uradnik ZIS vprašal niti za mnenje, čeprav so avstrijski helikopterji že dvakrat pomagali naši GRS in četudi imamo v osebah predsednikov PSJ, PZS in drugih republiških zvez znane in vplivne osebnosti).

Srečanje IKAR je izzvenilo s sklepom, da bo naslednja letna konferenca skupno s 4. konferenco o plazovih prihodnje leto jeseni v Švici.

Do takega sklepa smo prišli po dokaj dolgem (in še bolj mučnem) razglabljanju o francoskem predlogu, da naj bo konferenca IKAR 1969 v Chamonixu združena s pregledom opreme in metod za reševanje v gorah.

Lep in zanimiv predlog ob koncu prav takega srečanja, na katero so prišli vsi razen Francozov, čeprav se jim je bilo treba zapeljati samo skozi montblanski predor do začasnega pristajališča helikopterja. Tako očitno nagajanje je bilo le predebela za nas vse, ki nam je pri srcu želja, da pomagamo v stiski kjerkoli.

Kaže, da se nekateri oddaljujejo od idealov, katerim so se zaobljubili. Naši GRS je to zagotovo tuje, čas pa je že pokazal, da delo lahko uspešno teče tudi brez trmoglavcev od koderkoli. V tem smislu smo delegati tudi brez pridržka podprli dr. Campella, ko je končal brezplodno debato.

Ing. Pavle Šegula

NOVICE IZ PODKOMISIJE ZA REŠEVANJE IZ PLAZOV IKAR

Odkar je v okviru IKAR prevzel skrb za vprašanja s področja plazov M. Schild, je ta panoga dejavnosti IKAR postala zelo delavna in sistematična. Že nekaj let sem dejavnost zoper nevarnost plazov v večini evropskih organizacij za reševanje v gorah pridobiva na veljavi in je tudi zabeležila marsikak uspeh, še posebej v preventivi.

Država	Katastrofe mrtvi	Turisti, zasuti	delavci mrtvi	Skupaj mrtvi	Opomba
Avstrija	8	?	12	20	Malo nesreč.
CSSR	—	53	6	6	V masov. nesreči 37 brez poškodbe.
Jugoslavija	—	8	4	4	Dva smučarja sta se rešila sama.
Južna Tirolska	—	?	1	1	Zelo malo snega.
Poljska	—	25	19	19	Velik plaz koncem marca.
Švica	24	?	13	37	Januarja katastrofe, sicer razmeroma malo žrtev.
ZR Nemčija	—	?	3	3	Brez posebnosti.

Francija, Italija, Švedska, Španija niso dale podatkov.

Tabela kljub pomanjkljivostim pove mnogo, zlasti veliko je število žrtev, saj znaša v najboljšem primeru 90 mrtvih in to v zimi, ki velja za razmeroma skromno po nevarnostih.

Značilne so snežne katastrofe, ki so uničevale imetje in življenja predvsem v Švici in to na mestih, kjer bi največji pesimist ne predvideval kaj podobnega. Ogromni plazovi so podirali hiše v Davosu blizu postaje žičnice, ki vodi na Weissfluhjoch, župan Davosa je tik pred nesrečo osebno obiskal ogrožene in jim predlagal, da se za vsak primer umaknejo. Svarilo je tistim, ki so ubogali, rešilo glave, nekaj trdovratnežev je menilo »tu še nikoli ni bilo plazov, pa ga tudi letos ne bo«. Izkopali so jih naslednji dan mrtve. Tradicije res ne gre za metavati, toda res je tudi, da izjema potrjuje pravilo.

Preneseno na turiste vsepovsod in tudi pri nas bi gornja ugotovitev pomenila: **priložnost oceni vsakič posebej, ne zanašaj se na tisto, kar je bilo, važne so razmere tisti hip, ko zastaviš korak na snežno vesino.**

Ta misel velja v obeh smislih: domnevno vselej varno območje je danes lahko smrtonosno in spet boste pogosto lahko prečkali plazovite terene brez sleherne skrbi.

Prva točka letošnjega srečanja je veljala pregledu dogodkov v zimskem obdobju 1967/1968. Zima, ki velja za »lavinsko zmerno«, se je izkazala s številnimi presenečenji, snežnimi katastrofami v Švici in Avstriji, z masovnim zasutjem na Češkem. Na Južnem Tirolskem o božiču ni bilo snega do 2000 m visoko. Marsikje pa podatkov niso zbrali in je pregled nepopoln zlasti kar zadeva podrobnosti, ki so za reševalce ponavadi največjega pomena.

To skrb napredne države polagajo na ramena služb za napovedovanje plazov. V Avstriji, ZR Nemčiji, Švici so te službe že zelo učinkovite in razmeroma dobro razvite. Obstajajo tudi v ZDA in morda še kje drugje. Seveda so velike razlike med posameznimi službami. Važni so tehnična oprema in organizacija poročevalske službe, po drugi strani pa sredstva za obveščanje javnosti in seveda vodje služb. Prevladuje mnenje, da mora vodja brezpogojno imeti praktične izkušnje o snegu in plazovih. Biti dober teoretik, poznati mehaniko snega in snežne odeje, vplive vetrov in vremena nasploh je gotovo nujnost, toda treba je imeti tudi občutek — tega pa da poleg prirojenega talenta še stik z naravo.

V zvezi z napovedjo plazov se pojavljajo še drugi problemi.

Doseči je bilo treba enotno ocenjevanje in enotno označevanje nevarnosti. Zahteva ima v mislih tudi strokovne izraze, opis snega itd., kar naj omogoči, da bo napoved na naši Zelenici razumel tudi Švicar in da bo jugoslovanski alpinist v Franciji ob francoski napovedi točno vedel, kaj mu je storiti, da bo varen.

Sestavni del dejavnosti je redno izdajanje biltenov, ki so osnova za obvestila javnosti preko RTV,

PTT in časopisov. Tak bilten je zelo zahtevna stvar in terja mnogo znanja ter poguma od tistega, ki ga podpiše. Če bilten pretirava z nevarnostjo, ga sčasoma nihče več ne jemlje zares; če nevarno območje le enkrat nepravilno oceni za »varno«, pa se zgodi nesreča, so tu smrt, sodišče in še kopica neprijetnosti. Zato s postavljanjem služb za napoved plazov ne gre hiteti. Ukrepati je treba načrtno, vzgojiti potrebno število dobrih poročevalcev, obenem pa se doma in pri že uvedenih službah na tujem usposablja v dobre analitike in napovedovalce.

Pomenek za zeleno mizo v kinu »Rex«, kot je dr. Campell šaljivo imenoval prostor, koder smo gledali filme in diapozitive, je opozoril na pomembnost preventivne dejavnosti in dal visoko oceno tovariški pomoči. Ta pomoč je v resnici od vsega še največ vredna in takoj pri roki. Pomislimo na našo Mojstrovko; iz plazu na Češkem, ki je zasul kar 53 ljudi hkrati, so se z lastnimi silami izmotali komaj trije ter nato z obveščanjem in mobilizacijo vsega, kar je bilo pri roki, rešili še 44 življenj (dva sondirala s smučmi in palicami, tretji hitel po pomoč v dolino).

Med pomenki se je ponovno v kaj ostri luči pokazala potreba po skrajni pazljivosti med odstreljevanjem plazov. Po znanem primeru iz Švice (o čemer smo že poročali) sta letos zaradi nezadostnega zavarovanja ogroženih območij v odstreljenih plazovih izgubili življenje dve kmetici v Avstriji. Zasulo ju je na poti proti domu kar na cesti.

Sestanek podkomisije bi ne bil kakor se spodobi, ko bi ne bilo govora še o opremi za reševanje. Brez dosti besed so na vrhu spiska pes in lavinska sonda. Od umetelnih sredstev se že znane magnetne sonde niso uveljavile (teža, cena, hitrost iskanja), na preskus v Institutu za raziskavo snega in plazov na Weissfluhjochu v Švici čakata še t. i. »Colani« naprava (o njej smo že poročali) avstrijske vojske in naprava za iskanje kovin (metal finding device) angleške firme iz Davenporta. O uspehu bomo še poročali.

Med pripomočke, ki posredno preprečujejo nesreče, sodijo tudi poučni filmi. V Avstriji so zadnji

čas posneli dva filma: »Retter im Schnee« in »Sonne, Schnee, Sicherheit«. Kaj posebnega ni noben, toda nekaj dobrega se ne posreči vsak dan (V filmu iz ZDA, ki smo ga pokazali gorskim reševalcem v Sloveniji letos spomladi, smo videli več zanimivosti, sedaj pa smo zvedeli, da sta med snemanjem orjaškega plazu izgubila življenje kar dva operaterja. Plaz ju je posnel s smrek, raz katerih sta snemala veličastje sil. Ostali so samo njuni posnetki).

Delo podkomisije so popestrila predavanja z diapozitivi ter praktične vaje na snežiščih nad zavetiščem F. Monzino.

Zanimiv je Schildov prikaz okoliščin, v katerih dela reševalec, ki išče žrtve v plazu:

— Iskati je treba trodeminzionalno, podobno, kot če iščemo utopljenca. Razloček je v tem, da utopljenca pogosto vidimo, žrtve v plazu pa nikoli.

— Nikoli ne vemo, kako je s ponesrečencem. Utopljenec je po 8 minutah mrtev, zasuti v plazu so živeli tudi še po nekaj dni, nekateri pa so mrtvi že prvi hip, ko jih doleti nesreča.

— Ko ponesrečenca najdemo, ni lahko ugotoviti, kaj je z njim.

Diagnoza ni lahka, še manj zanesljivo nekoga proglasimo za mrtvega.

— Varnost reševalcev je poglavje zase. Izkušnje v Švici pa kažejo, da na plazišče, kjer iščejo reševalne skupine, v 90 % primerov ne pridrvi nov plaz.

Zanimiv je bil tudi tisti del referata N. Marinerja, kjer je podal možnost preživitve. Po njegovem velja v Avstriji tale ugotovitev: — 100 % ti reši življenje preventivno ukrepanje (ne greš v nevarnost, ostaneš doma),

— 50 % preživelih rešijo tovariši, — 3 % preživelih rešijo člani GRS. (Drugi teh podatkov niso dajali, po Schildu rešijo v Švici reševalci 21 % ponesrečencev. To bo najbrže res predvsem zato, ker na vseh ogroženih točkah čepe poklicni reševalci).

Končno smo predstavniki posameznih GRS poročali o nesrečah v letošnji sezoni. Mi smo opisali nesrečo pod Mojstrovko, pri čemer so nam odlično služili posnetki in diapozitivi prof. F. Bernota iz Hidrometeorološkega zavoda SRS, za katere se mu na tem mestu iskreno zahvaljujemo.

Ing. P. Šegula

MLADINSKI ODSEKI

ZBOR PODMLADKA PLANINSKE ZVEZE JUGOSLAVIJE NA SUTJESKI

Petindvajset let je minilo od takrat, ko je v ozki in skoraj nenaseljeni dolinici reke Sutjeske naša osvobodilna vojska z uspešnim premikom prebila v srditi borbi okupatorjeve obroe in svetu znova pokazala svoje sposobnosti. Ni naključje, da je bil ravno ob tej obletnici na Tjen-tištu, mestu preboja, zbor mladih planincev-pionirjev iz vse Jugoslavije.

V sredo 26. junija zjutraj se je pred domom »Zlatorog«, ki je sedež PZS v Ljubljani, zbrala naša karavana. Pionirji iz Kranja, Senovega, Poljčan in Nove Gorice so bili določeni kot predstavniki slovenskega planinskega

naračaja v bratski Bosni na omenjenem zboru. Petinštirideset pionirjev smo spremljali starejši. Osem nas je bilo: vodje poti Boris Gašperlin, Rudi Zupan in Slavica Kožuh ter spremljevalci iz posameznih krajev. Senovčane je vodil tov. Jože Zajc, Poljčancane tov. Dragica Onič in Franček Mali, Kranjčane tov. Nežka Jocič, Novogoričane pa tcv. Anica Uršič.

Potovali smo s svojim avtobusom preko Zagreba in Banja Luke do Jajca. Tu smo prvič prenočili v šotorih PZS, ki smo jih imeli s seboj. V Jajcu smo si ogledali dvorano, ki stoji na mestu, kjer je bilo 2. zasedanje AVNOJ in je veren posnetek tiste dvorane, ki so jo požgali Nemci potem, ko so po zasedanju zavzeli mesto. Videli smo tudi čudovit

slap reke Plive in »vodenice« na reki. Drugi dan smo potovali preko Sarajeva in Goradž na Tjentište. V Sarajevu smo si ogledali Begovo džamijo, Baščaršijo in Ilidže.

Prihod v dolino Sutjeske, na Tjentište je za vse nas, zlasti pa še za pionirje, pomenil začetek lepih doživetij, ki smo jih doživljali naslednje dni. Prihod nam je pomenil res mnogo. Tri dni so se tu sklepale prijateljske vezi med pionirji iz vseh republik in čez leta bo še marsikatero pismo romalo preko republiških meja k novim prijateljem. Tu smo si širili obzorje. Spoznali smo, kaj se je v resnici dogajalo v tej tih, na videz tako nepomembni dolini. Šele zdaj smo spoznali, da so bile partizanske borbe tu res nekaj veličastnega, nekaj, kar je herojsko in nepozabljivo.

Prvi dan tabora, v petek 28. junija, smo vsi skupaj obiskali skupno grobnico padlih borcev v bojih od 15. maja do 15. junija 1943, to je v času pete sovražne ofenzive. Tu smo položili cvetje, nato pa smo nadaljevali pot do groba legendarnega komandanta Save Kovačevića. Spremljal nas je borec na Sutjeski tov. Miša Martinović, ki je sam doživljal te borbe. Pripovedoval nam je o bojih in vsi, prav vsi udeleženci tabora smo vzljubili Čika Mišo, kot smo ga z njegovim privoljenjem klicali. Drugi dan, v soboto 29. junija, smo šli na celodnevni izlet na Dragoš sedlo nad dolino Sutjeske. Na Dragoš sedlu so se pričeli boji za preboj čez reko. Na izletu smo si ogledali še pragozd Peručico in enako imenovani slap, baje najvišji v Evropi. V nedeljo, zadnji dan tabora, smo imeli najrazličnejša tekmovanja. Pionirji so tekmovali v orientaciji, namiznem tenisu, nogometu, vleki vrvi in metih. Slovenci se nismo slabo odrezali. Pionirji iz Poljčan so osvojili drugo mesto v orientaciji, v namiznem tenisu pa je zmagala pionirka iz Senovega. Popoldan je bil organiziran kviz o Sutjeski. Tudi tu Slovenci nismo bili slabi.

Po večerji smo vsak večer kurili taborni ogenj in ob njem izvajali program. Najlepše doživetje je bil vsekakor zadnji večer, ko smo se že poslavljali. Najprej je

vodja zbora tov. Ratko Cviljanović, predsednik Mladinske komisije pri PSJ, podelil nagrade za dosežene rezultate na tekmovanjih. Pionirka iz Senovega je prejela zlato, poljčanski pionirji pa srebrno medaljo. Slovenci smo dobili tudi zlato plaketo za disciplino na taboru. Nato je bil taborni program. V tem večeru smo bili res eno, bili smo prijatelji iz vseh naših republik. Meje skupin so odpadle in res je bilo prijetno.

V ponedeljek 1. julija smo popravili, se prisrčno poslovili in krenili proti daljni Sloveniji, ki smo jo že pogrešali. Preko Gackega, Bileče, Trebinja in Dubrovnik smo prišli zvečer v nek avtokamp blizu Makarske, kjer smo prenočili. Spali smo imenitno, čeprav je bila podlaga iz samega kamenja. Okrog dveh ponoči nas je prebudil topel, a močan široko, ki je pričel podirati šotore. Bili smo za doživetje bogatejši, saj smo bojevali hude boje, a je vseeno padla dobra polovica šotorov.

Zjutraj smo že ob šestih bili na poti. Ustavili smo se zopet v Splitu, kjer smo izdatno zajtrkovali in si nakupili zaloge hrane za ves dan. V Selcah smo se malo okopali, nato pa smo preko Reke nadaljevali vožnjo proti Sloveniji. Ob štirih popoldan smo prišli do Postojne. Tu smo se težko poslovili od Novogoričanov in njihove prijazne tovarišice Anice. Ob sedmih zvečer smo že stali pred železniško postajo v Ljubljani in končali svoje sedemdnevno potovanje. Slovo je bilo veselo in žalostno hkrati, ostala pa je zavest, da se bomo še dostikrat srečali, saj nas vse privlači isti cilj – gore. Zdaj smo udeleženci tega tabora razkropljeni po Jugoslaviji. Pisma novih znancev že težijo torbo pismonoš. Obujamo spomine in vedno bolj pozabljamo stvari, ki nam na poti niso ugažale. Ostaja sama smetana, ostaja spomin na lepote neštehtih doživetij s te neopozabne poti.

Franček Mali

VARSTVO NARAVE

DE KENNEMERDUINEN je ime nacionalnemu parku v zapadnem delu Nizozemske, zapadno od Amsterdama ob nizozemski obali. Obsega 1240 ha »duin« z zanimivo floro in favno. Na 30 km² okoli parka živi 2 milijona prebivalcev. Ni čudno, če je ob lepem vremenu v parku do 20 000 obiskovalcev na en sam dan. Letno obišče park 600 000 ljudi, ki si žele oddiha, igre, zabave, manj pa tistega, kar park varuje, to je, flore in favne. Zadovoljni so, da spremene okolje in družbo, da jih pomirja in obenem nekoliko vznemirja tišina narave. Tako govorijo izkušnje tistih, ki skrbje za ta zanimivi holandski predel. Največ obiskovalcev obišče širne peščene brežine, porasle z grmičevjem, mika jih voda, redke gozde, ker ljudje iščejo sonca. Vedno več obiskovalcev obiskuje park z avtomobili. L. 1958 je bilo takih 35%, l. 1966 že 65%.

Največ obiskovalcev je iz bližnjih krajev, največ 30 km daleč. Kopalnih dni je na Severnem morju komaj 10 do 15 na leto, zato pridejo prav bazeni v parku, zaščiteni pred vetrom. Park financirajo država, mesti Harlem in Amsterdam ter severna provinca. Z njo vzdržujejo ceste in razne naprave v parku, s katerimi ščitijo naravo. Pesek je gibljiv, zavarovati ga je treba pred vetrom in vodo, plast plodne zemlje je tenka, je pa pogoj za zadnje zelene oaze v teh predelih. Ker je tu flora in favna zanimiva, nekateri ljubitelji narave terjajo, naj bi park postal rezervat. Ker pa je struktura pokrajine taka, da je možno ustreči obiskovalcem brez škode za naravne posebnosti, sodijo Holandci, da režim rezervata ni potreben. 30 do 40 ha je namenjenih za razna igrišča, 150 ha je sprehajališč, 6 do 6 ha je plavalnih bazenov. Na južni strani parka

je za camping 26 ha za 2500 oseb (24 šotorov na 1 ha). Za varstvo otrok je v parku posebej poskrbljeno, posebno za igre. V primeru dežja jih sprejme pod streho »hall«.

Obisk se zgnete na 160 ha parka, torej na dobro desetino njegove površine. Samotarji imajo torej dovolj prostora za uživanje samote. Zato v parku ni preveč »strašil« v obliki »transparentov« z napisom »prepovedano« ip.

V parku je tudi jezero, ki je pravi ptičji rezervat. Tu je kopanje prepovedano. Ob jezeru je tabla, na katerem je naslikan kanarček in ribič na ostrige, pod njo pa je napisano: »To jezero je naše, plavalni bazen je še malo dlje«. Seveda pa ne gre brez ostrih prepovedi. Prepovedano je trgati rože, razdirati ptičja gnezda, jemati iz njih ptičji zarod itd.

REKLAMNE TABLE PREPOVEDANE. Na Tirolskem je izšla odločba o prepovedi najrazličnejših reklamnih naprav na Hahnenkamm. Odločbo je deželna oblast utemeljila z zakonom o varstvu narave, češ da reklamni drevoredi ob progi in na cilju hudo spreminjajo naravno lice pokrajine. Vmešala se je tudi avstrijska televizija, češ da zaradi njih težko snema. Smučarski klub, ki je iz teh stvari vlekkel sredstva za prirejanje tekem, se je sicer upiral, češ da mora tekme prirejati na svoje stroške in da se dotoku sredstev iz reklame ne more odreči. Ker pa se je izkazala z odškodnino televizija, je šlo brez težav.

DOM NARAVE so v Salzburgu ustanovili l. 1923. Salzburški »Haus der Natur« spada med najmikavnejše ustanove tega lepega mesta. Število obiskovalcev dosega število mestnih prebivalcev. Vsak najde v njem nekaj, kar ga pritegne, vsak se v njem nekaj nauči o skrivnostih življenja, posebej organskega življenja. V stotih razstavnih organih je obiskovalcu predložena sinteza našega znanja o naravi in naše odvisnosti od nje, predložena nazorno in dostopno. Posebno poučne so velike dvorane, med drugimi ona o Tibetu, ki predstavlja nedvomno svetovno zanimivost. Mnoge dvorane so posvečene alpskemu svetu, gozdovom itd. Optične naprave in zvočniki skrbijo za to, da vsi eksponati v polni

meri poučujejo obiskovalca o vsem, kar je treba.

NACIONALNI PARKI V EVROPI: Belgija ima tri majhne, Finska 9, Francija 3, Grška 1, Anglija 10, Islandija 1, Italija 4, Jugoslavija 13, Nizozemska 4, Norveška 16, Poljska 11, Portugalska 3, Romunija 1, Švedska 16, Španija 2, ČSSR 3, Turčija 7, Madžarska 2, Bolgarija ima 5 ljudskih parkov, oz. znanstvenih rezervatov, Zapadna Nemčija 37 naravnih parkov, Vzhodna Nemčija 8, Finska ima poleg 9 nacionalnih parkov še 17 naravnih parkov, ki imajo značaj rezervata, Avstrija 2, Švedska pa poleg 16 nacionalnih še 5 naravnih parkov. Pregled kaže velike razlike med posameznimi državami in veliko pestrost v obravnavanju teh zadev.

VZHODNOEVROPSKI KOMITE ZA VARSTVO NARAVE so pod patronatom IUCN (Mednarodne zveze za varstvo narave) ustanovili v

Pragi l. 1967. Predsednik je dipl. biolog dr. Jan Cеровský, znanstveni sodelavec državnega inštituta za varstvo spomenikov in narave. Septembra 1967 je bila v češkem nacionalnem parku konferenca tega komiteja, ki so se je udeležile vse socialistične države. Konferenca je obravnavala vprašanje pouka in vzgoje v zadevah varstva narave, poslušala pa tudi referat, kako je s temi stvarmi v SZ.

KREMENEČ se imenuje zaščiteno področje na meji med SZ, ČSSR in Poljsko. Obsega 423 ha zaščitenega področja Stuzice v ČSSR, 345 ha poljskega ozemlja in 100 ha sovjetskega. Skupno je zaščitenega področja 1282 ha, predvsem vzhodnokarpatških pragozdov, v katerem je mnogo do 500 let starih dreves, ki imajo v višini poldruga metra obseg tudi do 5,5 m. Favna in flora je bogata, tu žive volkovi, medvedje, risi, jeleni itd.

ZGODOVINA ODKRIVANJA DINARSKEGA GORSTVA

V 2. zvezku švicarske revije »Les Alpes« 1968 je objavil dr. Mirko Marković, dobro znan našim bralcem kot sotrudnik našega glasila, razpravo z gornjim naslovom. Ugotavlja, da so Dinaridi zaradi svojega kraškega značaja znani daleč preko meja Jugoslavije. Svetu jih je l. 1964 v »Les Alpes« predstavil geolog dr. M. Blumenthal.

Dr. Marković v svoji razpravi začne z antičnimi viri, ki so že poznali nekatere od balkanskih gorstev, seveda pod drugimi imeni (Herodot, Livij), in posebej omenja vzpon makedonskega kralja l. 181 st. e. na Haemus (verjetna današnja Rila). Strabon in Ptolomej navajata še več imen, v katerih iščemo to ali ono pogorje v 650 km dolgem Dinarskem gorstvu. V srednjem veku od 4. do 15. stoletja so avtorji odvisni od antike, turška oblast pa je za dolgo časa zaprla večino tega področja, le italijanski trgovci in

geografi so prodrli skozi to turško železno zaveso. V 16. stoletju so bili na delu domači geografi Peter Kopic, Martin Rotakolunčić in Božo Bonifacić. Poznali so že domača imena, medtem ko italijanski viri teh še nimajo. V 17. st. je Italijan Cantelli napregel bosanske menihe, da so mu poročali o geografskih podatkih. Po njih je »geograf modenskega princa« izrisal karto Bosne, Hercegovine in Črne Gore, nato pa vsega Balkana. Iz istega časa hrani tudi Dunaj dobre geografske podatke o Bosni, ki so jih zbrali vojaški obveščevalci. V 18. stoletju nastopijo Italijani. Zanichelli, Donati, Agosti, nato Franz Wulfen, ki je bil l. 1763 na našem Snežniku in na Učki. V drugi polovici 18. st. nastopi Balthasar Hacquet, raziskovalec velikega kova. Njemu gre zasluga, da je razglasil gostoljubnost dinarskega prebivalstva. Slede mu še v 18. st. Alberto Fortis in Avstrijec Max Schimek z znamenito karto, na kateri pa so ostala najvišja dinarska gorstva (Durmitor, Maglić,

Komovi) še vedno terra incognita. V 19. st. nastopi Ami Boué, ki ga še danes citiramo, kadar hočemo dopovedati lepoto naše Logarske doline. L. 1835 se je preselil iz Pariza na Dunaj in naslednje leto začel potovati po Dinaridih. Boué je ovrgel teorijo o centralnem dinarskem gorstvu ter ga stratigrafsko in orografsko dobro obdelal. V drugi polovici 19. st., posebno po avstrijski okupaciji Bosne in Hercegovine je raziskovalcev Balkana vedno več.

Konec 19. st. nastopi Jovan Cvijić, beograjski geograf, ki je 30 let svojega dela posvetil dinarski tektoniki, glaciologiji, kraškemu reliefu in antropogeografiji. Njegovo delo sta nadaljevala med drugim tudi Branimir Gušić in Ivo Horvat. Gušić se je prvi povzpел na Maja Jezerce in na Djerovico. Pri odkrivanju in popularizaciji Dinaridov ima svoje zasluge tudi HPD, hrvatska planinska organizacija. Tako je pred kakimi 25 leti izginila zadnja »bela lisca« na zemljevidu Evrope, ki so jo predstavljale Prokletije. Dr. Marković je opremil svojo tehtno in informativno razpravo s pregledno skico dinarskih gora in s tremi dobrimi slikami vrhov v Velebitu, Bobotovega kuka v Durmitorju in najvišjih vrhov v Prokletijah. Prvi dve sta posnela J. Placet in R. Simonović, oba zaslužna hrvatska planinska fotografa, tretjo pa avtor, sam odličan poznavalec dinarskega področja in posebej Prokletij.

T. O.

DE BERGGIDS, 36 leta, febr.—april 1968. V januarski številki je J. P. Starrefeld popisal »Nederlandse Kaukasus Expeditie«. Kavkaz se torej na široko odpira. Nizozemci so prekrizarili Evropo z Renaultom, da so prišli na Užbo in na celo vrsto drugih kavkaških vrhov. Bili so: Plugge, Peter van Lookeren Campagne, Allard van Melle, Frank Schrewe in Jan-Piet Starreveld. Članki o Kavkazu so opremljeni z dobrimi posnetki in zemljevidom, vsebujejo pa tudi vrsto zanimivih informacij. V drugi številki poročajo holandski alpinisti o ENSI 1967 in o plezalnih turah na Norveškem, Frank Boesweldt pa o Julijskih Alpah. Avtor se je udeležil mladinskega tabora UIAA 1967 v Sloveniji. Poročevalec je navdušen nad Julijci in nad našimi ljudmi. Svoj članek

sklepa v slovenskem jeziku s pozdravom: Na svidenje, Slovenija! in s podatki o vodniški literaturi, uporabni za Julijce (Schöner, Triglav, Turistična karta, oboje v založbi FZS). Tretja številka je vsa posvečena nizozemski himalajski ekspediciji 1967 (Nederlandse Himalaya-expeditie 1967), ki so se je udeležili Noordijk, de Beaufort, Diessen, Van Mourik Broekman, Duour, Bentinck in Wouters.

T. O.

BERGE DER WELT

Ta almanah raziskovalcev in alpinistov prihaja zadnja leta bolj redko v našo redakcijo. L. 1966/67 je izšel 16. zvezek, izdala ga je Švicarska ustanova za raziskovanje Alp. Obsega 269 strani, 11 zemljevidov in skic ter 57 fotografij. Kakor vsi dosedanja zvezki prinaša tudi ta izbor najmikavnejših dogodkov v svetovnem alpinizmu. Urednik sam, Hans Richard Müller, šteje med take direttissimo v Eigerju in prvo alpinistično odpravo na Antarktiko. O Eigerju poroča Anglež Dougal Haston, ena najznačilnejših mlajših osebnosti angleškega alpinizma, o Antarktiki pa Schwarzenbach. Slike je prispeval Vilem Heckel, skromni češki fotograf alpinist svetovnega imena. Vsekakor je velik uspeh češke alpinistične fotografije, če je ta almanah objavil Černikov opis češke ekspedicije v Hindukuš in ga opremil s Hecklovimi posnetki. Sledi Wünschev članek »Gangapurna — Glacier Dôme — Tent Peak« z dopolnitvami Günterja Hauserja, vodje nemške ekspedicije v Himalajo l. 1965. Kot fotograf se je v zvezku uveljavil tudi Indijec M. S. Kohli iz New Delhija pod naslovom »Devotara na vrhu Mt. Everest«. Spadajo med največje dosežke vrhunske fotografije tematično in tehnično.

V drugem delu nastopajo kronisti, ki so kompendijsko in bibliografsko obdelali alpinistično zgodovino posameznih gorstev. Danec Hoff je prispeval kronologijo alpinizma v Gröndlandiji in Braziliji, Bolinder poroča o svojih poteh po Puni (Puna de Atacama), dr. Herilgkoffer o nemški arktični ekspediciji l. 1965, Reist o veliki arktični ekspediciji »Naturfreundov« pod vodstvom ing. Moravca,

Weibel iz Basla o vzponu na Mt. Kenya, R. W. D. Turner iz Edinburga o medicinski ekspediciji v Bhutan, V. Oničenko v Khan Tengri v Tian-Šanu. Nievergelt poroča o kozorogu v Švici, Anders Bolinder in G. O. Dyhrenfurth pišeta o višinskih rekordih in o najvišjih gorah na zemlji. Bolinder je tudi sestavil kroniko himalajskih vzponov l. 1965—1966 in vzponov v Pamiru in Tian-Šanu od l. 1960—1966. Zbornik se na koncu spominja letalca — reševalca Hermanna Geigerja.

O vsem, kar zbornik poroča in o čemer razpravlja, je naše glasilo bolj ali manj ažurno poročalo.

T. O.

MAESTRI, PLEZALNA ŠOLA

O tej knjigi smo že zapisali učenjučo sodbo nemških kritikov glede nekaterih napotkov za varovanje v steni. Knjiga vsebinsko res ni bogata, na 127 strani teksta pride še 100 slik, na katerih je glavna teža. Maestri, dolomitski pajek, šef šestogradstov, ki pleza VI. stopnjo sam — navzdol, je v tekstu ves čas »pravi plezalski nadčlovek«, ki mu je kaj malo mar, kako bo ob knjigi razmišljal in čustvoval začetnik ali povprečen plezalec. Primerja sodobno plezalsko tehniko abstraktnemu slikarstvu, govori o svojem stotem vzponu, ki ga je opravil sam samcat, dalje, da je za to in ono steno rabil navzgor toliko, navzdol po isti smeri pa toliko. Govori o tehniki, o navezovanju — zanj je značilno navezovanje okoli trebuha — o vsem možnem, nič pa o čeladi. Sto fotografij predstavlja največjo vrednost te knjige, ki je vzbudila precejšnjo pozornost na alpinističnem trgu, pa tudi precejšnje razočaranje. Zimske slike so nezanimive, poleg tega pa Maestri govori samo o tehniki v snegu, nič pa ne o tehniki v ledu, čeprav podnaslov knjige obeta tudi ledno tehniko.

Verjetno spada Maestri bo'j med mojstre kladiva kot med mojstre peresa. S knjigo si ni naredil posebne reklame, ki jo verjetno bo'j rabi kot lastnik športne trgovine kot pa gorski vodnik. Kljub vsemu pa ostane nenevadno simpatična osebnost številne dolomitske plezalske družine.

T. O.

V SPOMIN KASPAREKA, znamenitega nemškega alpinista, ki se je ponesrečil v Andih, je l. 1968 odšla v južni Peru ekspedicija pod vodstvom Raimunda Heinzla. Z njim so šli W. Axt in Bruno Klausbrücken. Finansiranje ekspedicije je prevzela sekcija ÖAV, ki ima zelo lepo staro ime »Österreichischer Gebirgsverein« in pomembno izročilo za razvoj planinstva v stari Avstriji, tudi na našem ozemlju. Ekspedicija je zbrala precejšnja sredstva tudi s pozdravnimi razglednicami, na katerih je posnet veličastni Salcantay. Niso ravno poceni: 20 S ali 3,50 DM.

HELMASCHIMKE, ena od najbolj znanih alpinistk v ekskluzivnem ÖAK (Österr. Alpenclub), je imela konec l. 1967 govor, v katerem je govorila tudi o naših Julijskih Alpah. Govor je ÖAZ, glasilo ÖAK, objavila na uvodnem mestu. Ker je to eno najuglednejših alpinističnih glasil na svetu, pogledajmo, kaj pravi Schimkova: »Ko sem pred nekaj tedni stala na vrhu Triglava, sem zamišljeno zrla okoli sebe ra tisoč vrhov in vršičev, od megle nad Bohinjskim jezerom, bele kakor cvet, do Mangrta, od Sextencev do široke Civette, od snežnikov Visokih Tur do Karnijskih Alp en sam svet miru, sonca, čarobne svetlobe. Kaj nas vedno znova vleče na pot v stene, na vrh? Ko sem tu, ra Triglavu, merila bližino in daljave, sedanost in preteklost, je dahnil vame hladni veter, ki dela lepo vreme. Pognal me je v rdečerjavo škatto, miniaturni bivak (Aljažev stolp), ki je videti zares sodoben, saj je skoraj tak kot vesoljska ladja... Skozi lino se mi je nudil svet, drugačen od onega pred 20, 30 leti. Zunanja podoba je ostala ista, notranja v meni pa se je odločno spremenila...« Nato se slavna alpinistka spominja »sanjske pokrajine« v severni steni Triglava in kaj je v njej doživela. Diplomirani arhitekt Helma Schimke je nato opisala, kako je s svojimi otroki plezala vzhodno steno

Christaturma, kako je eden od njih našel vponko njenega moža, ki se je ponesrečil v vzhodni steni Watzmanna, kako pa se je sama vselej srečno vrnila in to isto želi svojim otrokom in vsem, ki so jim gore vir lepote in zadovoljstva.

KARAVANKE IN JULIJSKE ALPE je obširno opisal planinski veterani Ernest Freimann iz Zuga v Švici. V Jugoslavijo je prišel avgusta 1967 preko Avstrije skozi novi predor pod Visokimi Turami, 2000 m pod Grossvenedigerjem, Wiesbachhornom in Grossglocknerjem. Skozi Zilsko dolino so mimo Podkloštra prispele na Baško jezero, kjer so po 600 km vožnje prespali. Naslednji dan so si ogledali Celovec — seveda Klagenfurt — in Vrbsko jezero, nato pa so se potegnili do Celovške kočice (K'agenfurter Hütte), obrali drugo jutro vrhove tam okoli, nato pa se spet spustili v dolino in preko Podkorena brez kakih obmejnih formalnosti prišli v Podkoren in Kranjsko goro ter se okopali v Pišenci.

V Tičarjevem domu so imeli rezervacijo in tako so imeli srečo, da so padli v družbo »domačinov«, ki so bili zaradi zaužite slivovke in piva že »v tistem srečnem štadiju«, ko vsi hkrati govorijo, nobenemu pa ni treba poslušati. No, to še ni najhujše, dobili so sobe, vse je novo, čisto, čeprav »prha in lijak v umivalniku nista funkcionirala. Obednica ni slaba, nekoliko preobložena z rezljaninami, s kovano opremo in celo z granitnim obokom.«

9. avgusta je šel Freimann z družbo na Majstrovko, vse mu je bilo všeč, le markacije od sedla proti vrhu z južne strani da niso dovolj jasne. Ko se vrnejo v Tičarjev dom, ureže iz zvočnika slovenska narodna in kmalu jim je domača tako, da pojejo zraven. Naslednji dan gre družba na Prisojnik. Dva starejša se skujata, ostali se navežejo, čeprav se jim zdi pot dobro nadelana in zavarovana. Strme nad

stezo, skoro ne verjamejo očem, da je po taki steni zavarovana pot. 11. avgusta se spuste v Kranjsko goro in odrinejo v Aljažev dom. Ker je slabo vreme, Vrata ne narede najboljšega vtisa, Aljažev dom je videti neprijazen. Prijazen sprejem dvigne moralo in drugo jutro družba premaga Tominškovo pot, avtor pa Švicarje poučuje o dimenzijah triglavske stene. Pri razpotju, ki kaže, kje se gre v Krmo, kje na Triglav in na Planiko, pogreša še napis za Kredarico. Ko najdejo v megli še Triglavski dom, je vse v najlepšem redu.

Ko drugo jutro nastopijo pot na vrh, se mu zdi, da je Triglav po pravici dobil ime »jež« (popularno ta vzdevek ni in najbrž se ni prijel, čeprav ga je morda kdo posadil). Z vrha so se spustili na Dolici, odtod pa na Luknjo in Vrata. Turo so končali na Hrušici in na Jesenicah, v Švico pa so se vrnili preko Ljubljane in Trsta, Bergama in Coma na Splügen. Da bi ne bila zadnja taka tura, se zapiše Freimannu na koncu. Vsekakor prijazno vabilo, naj bi ga še kdo iz osrčja Alp posnel in pogledal na rob Južnih apneniških Alp.

CEYLON je biser v ušesu Indije, pravi indijski pregovor. Poznavalci pravijo, da je ceylonska pokrajina v resnici očarljiva zaradi svoje pestrosti, repiefa in prvobitnosti. Švicar W. Sievers iz Züricha, o katerem smo kot svetovnem popotniku že pisali, je l. 1966 »vzel na muho« ceylonske gore in l. 1967 je v »glavnem« kot planinec stopil na ceylonska tla, ki sestojijo iz prastarih predkambrijskih kamnin, iz gnajsa in granita, po sredi otoka pa gre pas sedimentov in kvarcitov, sljude in apnenca. Vulkanskih ostankov tu ni, pač pa mnogo zaobljenih osamelcev, ki dajejo pokrajini poseben značaj. Te osamelce so v starih časih uporabljali za trdnjave, altarje, templje in so nekateri znani po vsem svetu: Ligiya, Mihintale, Dambulla itd., na robu centralne ravnine in gore Kataragama na jugu.

Ves centralni gorski masiv se gradi od severa v izrazitih stopnjah vedno više in pada proti jugu strmo v ravnino. Na kratki daljavi je tu višinske razlike 2400 m. Na vzhodu in severovzhodu (v Knuckle Mountains) je

gorovje razklano, težko ali sploh nedostopno. Gost, neprehojen gozd pokriva višavje vse do vrhov. Ni drevesne meje, saj vrhovi tudi niso visoki. Najvišji ceylonski vrh Pidurutallagalla dosega komaj 2526 m. Gorski gozdovi so posebno lepi na deževnih južnih straneh od Horton Plains do tropskega gozdu Sabaragannuva. Tu najdemo redke drevesne vrste, tako termiralijo, ki je endemični ceylonski orjak, ki zraste do 60 m visoko. Tu raste praprot do 10 m visoko, prarastlina po imenu »cycas«, različno grmičje in druga pisana podrast. V polmrazu pragozda cveto prelepe orhideje, med drugim tudi vanilija. V višinah so drevesa manjša, skrivenčena, veter in vreme naredita svoje. Če hočeš priti na vrh, moraš po takem, druge izbire ni. V pragozdu pa preži vrsta kač in za površ še kak leopard. Treba je imeti čas, potrpljenje in tudi malce poguma.

Sievers je izbral vrh Sripada (2240 m) v bližini Ratnapure, središča rudnika dragih kamnov na Ceylonu. Sripada je podoben Matterhornu. Iz Ratnapure je sedem do osem ur na vrh.

Šofer Frank je avtorja potegnil iz Kandija na visoko planoto Hatton. V vasi Bogovantalava je prespal v napol razpadlem kraljevem domu, naslednji dan pa za trening stopil Totupola-Kanda, tretji vrh na otoku, vendar ga je noč prehitela. Seznanil se je z ljubeznivimi domačini na čajnih plantažah. Nekateri so Singalci, pravi domačini, nekateri pa potomci Tamilov iz južne Indije, ki so na glasu kot najboljši delavci.

Naslednji dan so prišli do Maskelije na severnem vznožju Sripade. Maskelija je vasica, ki že ve, kaj je turizem. Sripada je sveta gora budistov, torej živi mnogo ljudi tod okoli od romarjev. Vzpon ni ravno lahek. V začetku gre čez čajne plantaže, nato skozi goščavo, preko štirih potokov, ki dero v globokih grapah, nato pa po strmi stezi na severni vrh. Štiri ure plezanja terja ta pot in ker proti vrhu ni nobene sence, ekvatorsko sonce pošteno ožema popotnika.

Vrh ima prekrasen razgled na brezmejni gozd in na vse ceylonske gore. Avtor se ni dolgo mudil na njem, preveč je vedel

o najbolj padavinskem področju na Ceylonu. Vsak dan je tu nevihta. Skakanje po granitnih stopinjah nizdol mu je krepko stopilo v kolena, saj je moral na daljavi 6,4 km sestopiti 1000 m. Naslednji dan je krenil na Pidurutallagala 2526 m. Z avtomobilom ga je Frank potegnil do 1900 m visoko ležeče vasi Nuvara-Elija, 48 km lepe ceste mimo rož čaja, slapov in jezer, vasi in naselij, gozdov in prekrasno cvetočih dreves »stenocarpus« (Spathodea campanulata). Pri Nanu-Oya sta prečila najvišjo točko, čez katero teče ceylonska železnica. Na vrh Pidurutallagala so speljali stezo že Angleži, vrisana je tudi na karti, ki so mu jo dali v Colombo proti predpisu. Hodil je sam po neznanski samotni, tudi stezo je zgrešil ali pa se je zarasla.

Malo mu je bilo tesno zaradi kač, s katerimi so ga zelo plašili. Pa se je moral ustrašiti le opičjega para, ki ni bil nevaren, sicer pa je občudoval pisane velike metulje in divje kokoši, ki so mu križale pot. Na vrh se je prebijal skozi džunglo z velikim nožem v rokah, s katerim je sekal liane in grmičje. Vrh je porasel s travo »illuk«, ki pa ni tako visoka, da bi onemogočila širen razgled, 240 km naokoli. Ves Ceylon je imel na dlani pred seboj. Sem in tja je na vrhu raslo 4 do 5 m visoko drevo rododendrona s sijajnimi temnoredčimi cvetovi, cvetele so cistroke in nizko grmičevje senecio. Vse naokrog svetla, polna zelenina pragozda, globoke sence, nad vsem pa sinje nebo, nedopovedljiva lepa igra disharmonije s harmonijo.

Zvečer je bil gost pri lord-majorju v Nuvara-Eliji. Ta je zvedel o Evropejcu, ki stika po gorah, zbral je veliko družbo in bilo je vsega dovolj, araka in Toddyja, palminega žganja celo preveč, tako da je Sievers naslednji dan komaj sopel proti Hakgala Peaku. Zjutraj je deževalo, vendar to ni bila ovira. V višini 1800 m na Hakgali je občudoval nenavadno bogat botanični vrt, potem pa ni našel prave steze, zašel je v neprodno džunglo, na misel mu je spet prišel leopard in čeprav je doživel v gorah z njim Kataragama, neverjetno srečo, srečanje na tri korake (leopard je samo sopihal

in se spustil mimo njega v goščavo), ga je misel nanj prav tako odvrčala od vzpona kakor naporni breg, porasel z zelenimi oazami, ki mu niso dovolile mirnega koraka. — Vsekakor tura polna doživetja in takih mer, o katerih bi mi lahko samo sanjali.

GENERALNA SKUPŠČINA UIAA bo letos v Londonu 4. do 9. septembra. Imela bo zanimiv program združen s potovanjem v Wales. Delegacije bodo stanovale v hotelu Bonington, kamor bodo prišle 4. oktobra zvečer. Naslednji dan bo seja komiteta in ogled Londona, zvečer pa sprejem na dvoru. 6. oktobra bo na sedežu staroslavnega Alpine cluba zasedala generalna skupščina, zvečer bo sprejem v Café Royal. 7. oktobra bo izlet v North Wales, obisk observatorija v Plas-y-Breninu in centra za fizično rekreacijo v Snowdoniji. 8. oktobra bo ogled angleških plezalnih šol, 9. oktobra pa razhod. Vsekakor pester, mikaven planinski zbor!

UIAA je že na seji komiteta v Münchnu 28. aprila letos razpravljala o izboljšanju svojega biltena. Za nemško verzijo se zaradi stroškov niso mogli odločiti, ostala bo samo francoska. Priporočajo, da bi vsa planinska glasila na svetu odprla rubriko »Novice iz UIAA«.

GORE V SLOVENIJI je naslov članka v Österreichische Bergsteiger-Zeitung (april 1968) z dvema našima klasičnima fotografijama, ki predstavljata motive s Komne. Nepodpisani avtor opisuje vse slovensko ozemlje, slavi pestrost naše dežele, citira v celoti znamenito pismo svetovnega potnika dr. Toma Longstaffa, ki je nedvomno ena od največjih hvalnic naše domovine. Posebej opozarja na nenavadno dobre pogoje za zimski turizem, dolgo snežno sezono in pokrajinsko mikavnost bohinjskega sveta.

ŽELEZARNA JESENICE

proizvaja

JEKLA:

konstrukcijska
konstrukcijska s povečano trdnostjo
za globoki vlek
za elektroindustrijo
za ladjedelništvo
za kotlogradnjo
za cementacijo in poboljšanje
nerjaveča in ognjevzdržna
vzmetna
za avtomate
orodna

TOPLA PREDELAVA:

debela, srednja, tanka, pocinkana, trafo in dinamo pločevina,
toplo valjani profili

HLADNA PREDELAVA:

hladno valjani trakovi, hladno oblikovani profili, vlečena žica,
vlečeno, luščeno in brušeno jeklo, žičniki, bodeča žica

DODAJNI MATERIAL ZA TALILNO VARJENJE:

elektrode za varjenje, žica za plamensko in avtomatsko varjenje,
žica za metalizacijo in prašek za avtomatsko varjenje

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Laško 5071-601-1030
Brzjavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: Zidani most

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU
V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

PLANINCI!

V vseh planinskih postojankah zahtevajte Fructal Domači Brandy, FRUCTAL pelinkovec in mount flower — FRUCTAL sadne sokove: Visoki C, borovničev biser in ribezov sok, ki so izredno bogati na vitaminu »C«.

FRUCTAL-AJDOVŠČINA

P U T N I K

JUGOSLOVANSKO TURISTIČNO IN AVTOBUSNO PODJETJE
LJUBLJANA, TRDINOVA 3 — Telefon 31 15 42, Telex 03 142

PUTNIK, filiala Ljubljana organizira izlete, nudi vse usluge od prodaje vseh vrst vozovnic do rezervacij v hotelih v domovini in inozemstvu.

Vse informacije dobite v poslovalnicah v Ljubljani (Trg OF 15) Mariboru in Slov. Bistrici.

VISOKI »C« BONBONI

polnjeni z naravnimi sokovi
črnega ribeza, oranže in maline
z dodatkom vitamina C so
okusni in vsebujejo zdravju
koristne in potrebne sestavine

